

Q
♣

LA SORT TÈ DOS CARES

ASSOCIACIÓ CULTURAL FALLA LA PALMERA 2025

♣
Q

MANXETA

A.C. FALLA LA PALMERA

C/ Hort d'Ais, 8-46500 Sagunt

EDICIÓ

400 exemplars

COORDINACIÓ

Marián Romero

DOCUMENTACIÓ

Susana Calvo i Pablo Benavent

FOTOGRAFIES

Coordinadora: Carmen Guillén

Col·laborador: Kalos

CRÍTQUES

José Enrique Ripollés i Josep Ripollés

GESTIÓ PUBLICITÀRIA

Carmen Vidal i Alberto Conejos

MAQUETACIÓ I IMPRESSIÓ

Eureka Soluciones

El llibre ha participat en la convocatòria dels premis de la Generalitat per a la promoció de l'ús del valencià de l'any 2025.

A més, aquest llibret i els seus articles participen en els Premis de Lletres Falleres (www.lletresfalleres.org).

Les opinions expressades pels autors dels diferents textos d'aquest llibret són lliures, de forma que l'associació cultural Falla La Palmera no s'identifica necessàriament amb ells.

DIFUSIÓ DIGITAL:

Pots descarregar el nostre llibret i consultar-lo en internet a la web: <https://fjfs.es/pdfs/llibrets/llibret-LaPalmera-25>

o també mitjançant un lector de codis QR en el teu mòbil.

AUDIOLLIBRE:

Aquest llibret incorpora un audiollibre per a persones amb discapacitat visual. Una aposta d'aquesta associació cultural per l'accessibilitat. L'objectiu és que el llibret manque de barreres i siga accessible a tothom.

COL·LABORADORS:

Clara Benedicto i Baldonado

Doctora en Didàctica de les Matemàtiques

Marco Antonio Coronel i Ramos

Catedràtic de Filologia Llatina en la Universitat de València

Jaime Vilarroig i Martín

Professor titular d'Antropologia Filosòfica en la Universitat CEU Cardenal Herrera

Luis Abad i Mas

Psicopedagog i neuropsicòleg de l'Educació i Investigació. Director dels Centres de Desenvolupament Cognitiu RED CENT. Fundador del Centre d'Integració Sensorial CIS-RED CENT

José Manuel Pichel i Jallas

Delegat de l'ONCE a la Comunitat Valenciana

María del Consuelo Tomás i Benlloch

Psicòloga Clínica, Directora i Fundadora de l'Institut Valencià de Ludopatia i Addiccions no Tòxiques

Paco Pellicer

Mestre major del Gremi Artesà d'Artistes Fallers de València

Natxo Sánchez i Carrera

Professor Llicenciat Filosofia clàssica

Lluís Mesa

Investigador (Associació d'Estudis Fallers)

Claudia Ramón i Ferrandis

Professora d'Educació Infantil i Educació Primària, especialitzada en Audició i Llenguatge

Brisa Martínez

Llicenciada en conservació i restauració de béns culturals

Lorena Beferull

Astròloga, creadora i directora de "Luzastral"

ARTICLES DE PREMSA:

Héctor G. Barnés (El Confidencial)

Alexia Columba i Jerez (ABC Societat)

DIPÒSIT LEGAL

V-128-2019

AJUNTAMENT DE SAGUNT

D | Diputació
V de València

EDITORIAL

A.C. Falla La Palmera

QÜESTIÓ D'ATZAR

El llibret de l'Associació Cultural Falla La Palmera s'endinsa enguany en el món de la sort i la mala sort, temàtica de l'any cultural i dels nostres monuments. Un treball que s'aborda des de diferents vessants i que ens permet qüestionar-nos si realment existeix la sort i, per tant, la mala sort, o si merament la paraula o la creença és un salconduit per a excusar-se, justificar-se o, per contra, endollar-se i dotar-nos de moral i autoestima.

L'atzar, eixe condiment eteri i intangible, pot marcar les nostres vides, però existeix com a tal o realment la sort depèn de la nostra actitud en la vida?

En alguns dels nostres articles descobrirem, a través de proves empíriques, que la predisposició, en aquest cas, la bona predisposició d'una persona, l'actitud positiva davant de les coses, atrau la sort i, en cas contrari, la mala sort.

Per mitjà de la lectura de diferents articles coneixem que n'hi ha negacionistes d'aquesta. Principalment, alguns matemàtics i matemàtiques que redueixen el concepte a una qüestió de probabilitat. D'altres deixen la paraula a la virtut dels déus, creient que són coses d'ells. D'ací, frases com "el destí està en mans de Déu", que és el mateix que dir que Déu oferirà...

En el món de les Falles, una festa on els premis és peça clau, la sort està molt present i la creença que aquesta ajuda a atorgar una banderola està més que instaurada, encara que trobem algun pensament crític. Des de l'àmbit educatiu s'insisteix que l'atzar o la sort és fruit de l'esforç i del treball. Si les coses estan ben fetes, treballades, i la política de

l'esforç s'ha aplicat, hi ha tenacitat, coneixement i ganes, el premi estarà més a prop d'aconseguir-se que quan aquestes situacions no es donen.

Unes i uns altres consideren que els astres juguen un paper fonamental en això, creença que es manté viva des de l'antiguitat i que també s'aborda en aquest llibre.

Altra vessant interessant sobre la sort és la mèdica.

Un exemple que creiem en la sort són els jocs d'atzar. Jocs que poden resultar perillosos si no hi ha un control i una consciència clara de fins a quin punt el joc ens controla. La sort pot crear addicció, la qual cosa la converteix en mala sort, en l'àmbit dels jocs. En aquest capítol, trobem evidències científiques de com, en aquests casos, l'actuació del nostre cervell és fonamental, per això ens ha paregut molt interessant comptar amb un neuropsicòleg per a analitzar-ho.

És cridaner veure com, en una cultura com la nostra, la sort està tan present. Com malgrat no creure, ens aferrem a amulets i pràctiques rituals per a atraure-la i, el mateix, per a espantar-la. Les falles no deixen de ser un ritual, en els inicis, quan els trastos es cremaven per a desfer-se d'allò dolent, de la mala energia, de tot allò negatiu de l'any i, d'ací, "el foc purificador", que hui continua vigent el 19 de març a la nit de la Cremà, que s'emporta la mala sort per a atraure'n la bona.

Sort, una paraula plena de significats i de parers, que es converteix en peça clau en les Falles, una sort present des dels orígens d'aquesta festa i que en este llibret analitzem.

ÍNDIX

EDITORIAL

Pàgina 02

SALUTACIONS

Pàgina 08

LA NOSTRA PORTADA

Pàgina 16

QUÉ ÈS LA SORT I LA MALA SORT

Pàgina 18

LA PERSPECTIVA FILOSÒFICA

Pàgina 34

SORT I MENT

Pàgina 42

LA SORT EN LES DIFERENTS CULTURES

Pàgina 62

MATEMÀTIQUES: SORT O PROBABILITAT?

Pàgina 84

LA INFLUÈNCIA DELS ASTRES

Pàgina 92

SORT I FALLES

Pàgina 98

JOCES D'ATZAR

Pàgina 114

ARTICLES PREMSA SOBRE LA SORT

Pàgina 144

**CURIOSITATS I FRASES SOBRE LA
SORT I LA MALA SORT**

Pàgina 164

SOM PALMERA

Pàgina 190

UN ANY EN IMATGES

Pàgina 228

COL·LABORADORS

Pàgina 246

SALUTACIONES

A.C. Falla La Palmera

SALUTACIÓ DE L'ALCALDE DE L'EXCM. AJUNTAMENT DE SAGUNT

Darío Moreno i Lerga

En cada mes de març, quan els dies s'allarguen i l'aire s'ompli d'olor de pólvora, la nostra ciutat cobra vida amb la calor de les Falles. Estes festes, que celebrem amb tant de lliurament i passió, són el batec cultural del nostre poble, un cant de foc, música i emoció que ens unix i ens ompli d'identitat.

Enguany, el llibret de la Falla La Palmera s'endinsa en un tema tan antic com profund: la sort, eixa força capritxosa que, a vegades, sembla governar el destí de les persones i els pobles. Com una moneda llançada a l'aire, la sort té dos cares: la fortuna i l'infortuni. Però què és la sort, realment? És tant una qüestió d'atzar com de perspectiva, un joc que ens impulsa a desafiar el destí i a buscar respostes en la saviesa dels qui ens van precedir.

La sort es va mostrar en tota la seua complexitat quan la recent DANA va assotar la nostra terra. En eixe instant, la nostra ciutat, com per capritx del destí, va quedar al marge de la tragèdia. Vam ser afortunats a no patir danys, però esta fortuna va vindre acompanyada d'una crida: convertir-nos en una ciutat solidària. Sagunt va tendir la mà amb generositat i esforç als qui ho van necessitar, demostrant que, a vegades, la veritable cara de la sort està en el que fem amb ella, en com ens impulsa a ajudar i a ser presents per als altres.

En les Falles, la sort també és present: en la precisió amb la qual es calcula cada mascletà, en la telefonada que reben les Falleres Majors o els premis que guanya cada comissió. En tots aquests exemples hi ha merit, treball i esforç, sí, però també un polsim de sort. Perquè la sort és l'espurna que corprenga la flama i convertix una falla en un símbol. Perquè, al final, sabem que la sort també està en l'obstinació i el cor que posem en tot el que fem.

Gràcies a cada membre de la comissió de la Falla La Palmera, el vostre esforç i dedicació són el veritable combustible que manté la màgia de les Falles. Especial menció a les Falleres Majors, que representen amb orgull l'esperit de la nostra tradició, i als Presidents, que guien esta aventura col·lectiva.

Que enguany, en cremar les Falles i en elevar-se les cendres al cel, recordem que som, en part, creadors de la nostra pròpia sort. Que mirem la vida com mirem estes festes, amb la certesa que, més enllà de la fortuna o l'infortuni, l'important és el que construïm junts i juntes.

Felices Falles 2025

SALUTACIÓ DEL PRESIDENT EXECUTIU FJFS 2025

Hugo Morte i Lorente

Les Falles són un exemple de dinamització social i econòmica, compromís amb la cultura i estima al valencià. L'AC Falla La Palmera de Sagunt, any rere any, ratifica el fet dit amb tots els seus projectes (setmana cultural, el gran treball en la cavalcada, tallers infantils, gastronomia, la passarel·la solidària, palmera d'or i el seu magnífic llibret, entre d'altres). Aquesta gran activitat fallera, al llarg de cada exercici, permet que les seues falleres, fallers, socis i simpatitzants tinguen un espai d'oci i de festa en un ambient distés, objectiu de la seua interessant iniciativa, Palmera Oberta.

Una falla en positiu, de gent treballadora amb una especial estima per aquesta festa com el seu president, Pablo, un gran ambaixador de la seua comissió, així com la seua fallera major, Arantxa, atenta i educada amb eixe sempre "saber estar".

No puc oblidar-me de la seua representació infantil: Claudio i Carla. El primer, un president que emana il·lusió i alegria allà per on passa, i Carla, fallera de bressol, una nineta encantadora que està vivint el seu somni.

L'AC Falla La Palmera destaca per moltes coses, però si n'he de ressaltar alguna de manera especial és el vostre creixement, fruit de la vostra incansable lluita, el treball i l'estima que poseu en

tot allò que feu. Un exemple clar són els premis i els reconeixements que heu tingut en els últims anys. Per això no vull deixar passar l'oportunitat de felicitar-vos, recordant-vos que enguany complim 175 anys de sàtira i literatura festiva al voltant de les Falles, on vosaltres ja sou part d'aquesta història gràcies al vostre llibret.

Uns llibrets que tenen el seu origen a la fi del segle XVIII i segle XIX, més concretament el 1850, amb una estructura que simulava les antigues «*parades de canya i cordell*», obra de l'erudit i doctor en lleis Josep Bernat i Baldoví.

Falleres i fallers de La Palmera, vull agrair-vos el vostre treball al voltant d'aquesta meravellosa festa, la vostra incansable contribució a millorar-la, la lluita per mantindre tradicions i costum al mateix temps que aposteu per l'evolució i la innovació, qualitats d'una comissió sempre entregada, diversa i inclusiva, que ens fa sentir orgullosos i orgulloses, i que serveix d'exemple de valors, tenacitat i constància en la posada en valor de les nostres Falles i de tot allò que estes representen.

Gràcies per tot, i unes inoblidables falles!

SALUTACIÓ DE LA REGIDORA DE CULTURA I FESTES

Patricia Sánchez i Mínguez

Estimada família fallera de La Palmera, Vull aprofitar aquestes línies per felicitar Pablo, Arantxa, Claudio i Carla, representants per a aquest exercici faller 2025. Heu demostrat el vostre amor per les falles. Amb la vostra il·lusió, heu representat La Palmera en cada racó, el vostre cor batega per la vostra comissió. Espere que guardeu aquest any en el vostre record per sempre.

Les falles, com a festa i tradició, són un reflex perfecte de la combinació entre l'atzar i el destí. A primera vista, podríem pensar que els esdeveniments que envolten aquesta festa tan emblemàtica estan totalment marcats per la tradició, l'ordre i la previsibilitat. Però si ens hi fixem bé, veurem que en realitat la festa de les falles també és un joc constant entre allò que és imprevisible (atzar) i allò que és inevitable (destí).

La festa fallera té una bona dosi d'atzar, especialment en moments clau. El temps també entra en joc; el dia de la cremà pot ser assolellat i perfec-

te o pot arribar la pluja inesperada, alterant els plans i, de vegades, afegint-hi una dosi d'emoció i imprevist. Aquesta incertesa, que no podem controlar, forma part de l'esperit mateix de les falles. Ahora, les falles també estan carregades d'un fort component de destí, especialment pel que fa a la seua tradició i simbolisme.

D'aquesta manera, les falles es presenten com una síntesi entre el destí i l'atzar. Els esdeveniments que marquen la festa poden ser planificats i predits fins a un cert punt, però sempre hi ha un element d'incertesa que fa que cada any siga únic i irrepetible.

Només em queda desitjar-vos unes bones festes falleres. Ompliu cada racó de la vostra plaça amb colors, viviu cada moment d'aquestes falles i continueu treballant tan bé per les falles sempre.

Visquen les falles!

LA NOSTRA PORTADA

Eureka Soluciones

La nostra portada pretén reflectir el concepte i l'essència del llibret de l'AC falla La Palmera: "La sort té dos cares", temàtica entorn de la qual ha girat tot l'any cultural de l'associació. Concepte, el de la sort i els seus dos pols, que es transmet en la imatge triada per a la mateixa i que s'erigix com a focus principal d'esta. Una carta de naips on es pot observar la figura de la reina de trévols, una de les cartes de més valor "Q" de la baralla, relacionada amb la sort, sort que dona la reina i el trévol, una de les icones de la bona sort des de l'antiguitat fins ara.

L'estil de la figura triada és "fantasia" igual que les de dins del llibre, la qual cosa el doten d'un mateix fil argumental gràfic, aportant-li coherència al conjunt. Una figura, dona, que es mimetitza amb el cos central del monument gran de la falla que plantarem enguany; una altra dona, la reina del joc, la reina de la sort i la mala sort com expressen les seues dos cares, creació del gran artista Pere Baenas.

La portada també és dual com el monument, partida en dues parts, una a tot color, amb trévols verds i la seua simbologia de bona sort, confrontada amb una part idèntica però amb colors fos-

cos, negres, que ens transporten al costat fosc, a la mala sort. Al mateix temps, juguem amb les dos cares de la baralla: la part de la figura, anvers, envoltada de l'altra part, el revers, plantejant la dificultat i la probabilitat que una carta isca d'un costat i d'un altre (sort o mala sort). Dos cares de la baralla, que també porta la reina. Com a detall, la reina de color té una carta de cara (sort) i l'altra, la fosca, porta la cara menys significativa.

D'altra banda, la franja de color verd representa l'esperança, color que identificatiu amb la bona sort que es combina amb tocs i detalls en negre, que reflectixen tot el contrari.

Quant a la tipografia, cal destacar que és llegible, simple i utilitzada en el contingut de la resta de la publicació, amb la qual es vol expressar que la sort és de fàcil accés, es pot llegir fàcilment i que és una qüestió d'actitud i aptitud. Queda demostrat en este llibret que les persones pessimistes solen tendir a tindre mala sort, mentre que les optimistes, és al contrari.

LA SORT TE DOS CARES

QUÈ ÉS LA SORT I LA MALA SORT?

A.C. Falla La Palmera

DEFINICIÓ RAE SORT

- Encadenament dels successos, considerat com a fortuït o casual.
 - Circumstància de ser, per mera casualitat, favorable o advers a algú o alguna cosa el que ocorre o succeeix.
 - Allò que ocorre o pot ocórrer per a bé o per a mal de persones o coses.
 - Casualitat a què es fia la resolució d'alguna cosa.
 - Com a contraposat a l'atzar en els daus i altres jocs, punts amb què es guanya o encerta.
- La sort pot ser definida com el resultat positiu o negatiu d'un succés poc probable. Hi ha almenys dues formes a les quals es pot referir quan s'utilitza el terme, en les quals varien des de percebre sort com una qüestió de l'atzar, fins a atribuir a explicacions de fe o superstició, com l'organització sobrenatural dels successos afortunats i desafortunades.

QUÈ ÉS LA SORT?

Tots sabem d'una manera o una altra quina cosa és la sort, encara que no sempre sabem com definir-la. A vegades parlem de la sort per a referir-nos a l'atzar, altres vegades al destí i a voltes a la idea que l'univers conspira positivament o negativament respecte a nosaltres. Però quina cosa és realment la sort?

Comencem per explicar que la paraula sort prové de la veu llatina "sortis", que eren uns daus o ossets emprats per al repartiment dels lots de terra (d'allí prové, també, loteria) amb què premiaven els soldats que complien el seu servei en l'Antiga Roma. Aquestes parcel·les eren de la mateixa grandària, però no de la mateixa qualitat, així que, depenent de la sort del soldat, podia tocar-li un terreny fèrtil o un pedregar.

De manera que, des de l'inici, la sort és un nom que donem a l'atzar, a les circumstàncies que escapen al nostre control i no depenen en absolut de la nostra preparació o el nostre esforç. Així, al mateix temps, hem decidit diferenciar entre dos tipus de sort: la bona sort, quan l'atzar ens ofereix una cosa favorable, i la mala sort, quan ocorre tot el contrari.

La idea d'atzar no sempre ha sigut la mateixa al llarg de la història. Per exemple, en l'antiguitat romana se li atribuïa l'atzar a la deessa Fortuna, i se la representava ja amb la típica roda, emblema del que hui pot estar dalt, i demà baix.

Per als romans, depenent de l'assumpte específic que decidira la sort, passava en canvi a ser una

decisió (o simplement conseqüència dels bons favors) d'altres déus i deïtats: Mart, per dir un cas, regia els destins de la guerra.

En canvi, en tradicions monoteistes com la judaica (i posteriorment, la cristiana), la voluntat de Déu era la font de tot el que ocorre en el món. Seua era la decisió de tot el que està deixat a l'atzar, la qual cosa en el fons significa que la sort no existeix sinó que tot és voluntat de Déu, qui opera, segons aquesta mirada, a través de camins incomprensibles per a l'ésser humà.

Com es veurà, la sort ha estat sempre vinculada amb allò religiós o allò diví, és a dir, amb les forces que no podem albirar, ni de molt bon tros controlar. Per això que també sorgira un aspecte supersticiós vinculat amb la possibilitat d'afavorir la sort, és a dir, de portar la bona sort i allunyar-ne la dolenta, a través de rituals, amulets o codis personals.

Molts d'aquests talismans i emblemes sobreviuen encara hui: el trévol de quatre fulles i la ferradura de cavall són símbols de la bona sort, la possessió de la qual suposadament inclinaria la sort a favor; el mateix ocorre amb el número 7, o amb els nombres primers. Mentre que el número 13, passar sota una escala, trencar un espill o que un gat negre es creue pel nostre camí, són capaços de portar-nos la mala sort.

La creença en la sort, en tot cas, és un assumpte íntim i que res té a veure amb la lògica, i que molts interpreten com una forma de fe o de creença mística que encara sobreviu en les nostres societats laiques i modernes. Uns altres, en canvi, prefereixen veure en la sort un mer assumpte de probabilitats i estadístiques, operant en un sistema tan gran i complicat, que resulta impossible de predir a petita escala.

AMULETS DE LA SORT I CONSELLS PER A ATRAURE-LA

AMULETS

Ferradures

Possiblement, ens estem referint a un dels amulets de la sort amb més antiguitat. Però, quin poder tenen? Es coneix que tindre ferradures a casa t'ajudarà a aconseguir la bona sort i fins i tot a posar fi als conflictes. En funció de la posició de les puntes, els seus beneficis poden variar: si la ferradura està posada boca avall, t'aportarà protecció; si és cap amunt, t'aportarà bona sort.

Figura d'elefants amb la trompa alçada

Si hi ha un amulet de la sort que està entre els més reclamats és el dels elefants. Per quin motiu?

Es diu que simbolitzen poder, saviesa i èxit. En moltes cultures es creu que un amulet d'aquest animal sagrat pot brindar desitjos i protegir la família. Atrauen les bones vibracions.

Atrapa-somnis

Si el que vols és allunyar-te de les males vibracions, un altre dels amulets que et pot ser molt útil per a aconseguir-ho són els atrapa-somnis. Procedents de la tradició dels indis americans, els atrapa-somnis s'han convertit en un dels símbols favorits a l'hora de protegir la qualitat del teu son. S'aconsella col·locar-ne un damunt de la

capçalera del llit, perquè els teus somnis siguin més duradors, feliços i lliures de malsons.

Cristalls

Sabies que els cristalls també són potenciadors de la bona sort? De fet, pots usar-los en diversos formats: crus, poliments o tallats, per a poder gaudir dels seus poders màgics segons el Feng Shui. Exemple d'això són les alexandrines, que capturen amb els seus colors verds, blaus, rojos i porpres i poden canviar de to segons la llum.

Bambú

Es coneix que el bambú de la sort, també conegut com *Dracaena sanderiana*, pot atraure la prosperitat a la teua casa. Pot ser que no es concebia com un amulet com a tal, però aquesta planta té el poder d'atraure la bona sort.

Espigues de blat

Per a atraure la bona sort un altre dels rituals recomanats és decorar la casa amb espigues de blat. Es coneix que seguir aquesta tradició pot ajudar-te a atraure energia positiva a la teua casa.

Espill

Aquests elements, a més de ser decoratius, també poden ajudar a neutralitzar els aspectes negatius que pugues tindre un espai. N'hi ha prou amb col·locar-los en llocs estratègics per a potenciar l'energia positiva i dir adeu als problemes i a la mala sort.

Trévol de quatre fulles

Pot ser que estiguem davant d'un dels elements més antics i populars per a atraure la bona sort. Es diu que la primera fulla del trévol de quatre

fulles és per a l'esperança, la segona és per a la fe, la tercera per a la caritat i la quarta és per a la sort. Per tot això, si tens l'oportunitat de trobar-te amb un trévol de quatre fulles, pot ser un senyal de bones oportunitats i fortuna.

Grans d'arròs

Potser es tracta d'una mera superstició, però la veritat és que en moltes cultures se li atribueixen grans beneficis als grans d'arròs per ser portadors de la bona fortuna. Es diu que si guardes arròs en dos contenidors de vidre i els acompanyes amb dos ciris verds, pots cridar a l'abundància i evitar que les mirades alienes et roben l'energia.

Claus d'olor

Es diu que els claus d'olor també es converteixen en un poderós amulet que aconseguix allunyar a les males energies, a més d'atraure la fortuna, l'amor i la salut.

Amulets en forma de mussol

Els amulets en forma de mussol solen usar-se per a invocar qualitats, ja que aquest animal representa la saviesa, el coneixement i el sentit comú. És un altre dels més desitjats en el Feng Shui, ja que s'és conegut que els mussols ajuden a atraure la bona sort i a amplificar unes certes qualitats.

Creu egípcia

La creu egípcia, també coneguda com 'Ankh', és un jeroglífic que simbolitza la vida. Es diu que tindre aquest amulet a casa pot ajudar-te a atraure la bona sort, protegir-te de qualsevol energia que vulga importar la teua vida, així com afavorir la creativitat i la fertilitat.

CONSELLS PER A ATRAURE LA BONA SORT

El Feng Shui ensenya moltes lliçons respecte a les energies i al bon viure que poden aportar fortuna i bona sort.

Agrega accessoris verds

El color verd porta prou de temps sent tendència, i tot indica que continuarà sent-ho en 2025. És sinònim d'equilibri entre el descans, el treball i el benestar diari. Per això mateix, aquest to té tots

els ingredients necessaris per a atraure la fortuna. També afavoreix la creativitat, la concentració i la relaxació.

Mantingues la neteja a casa

Siguem sincers: tindre un lloc per a cada cosa ens aporta tranquil·litat. El Feng Shui diu que l'ordre és fonamental perquè un espai reba bona energia.

Decora amb quarsos

Els quarsos i les pedres naturals són essencials per a atraure la fortuna i la bona sort a la llar.

Ciris aromàtics

Si col·loques alguns ciris al bany, a l'habitació o al saló atrauràs la bona fortuna, segons el Feng Shui. No oblidés que l'aroma també és important: la canyella, la lavanda o la menta són ideals. De la mateixa manera, el color és rellevant, i s'aconsella usar blanc, lila o verd.

Obri les finestres

Tindre les finestres obertes a la teua llar (encara que siga per uns minuts per a ventilar) propaga els corrents d'aire i evita que s'acumulen les males olors, bacteris i en definitiva, les males vibracions.

Per al Feng Shui és una manera de donar-li la benvinguda a les bones energies, a la fortuna i als diners a casa. Encara que, això sí, es recomana que no han de romandre obertes després de la posta del sol ni quan les portes també estiguen obertes, o en cas contrari l'energia entra i ix al mateix temps.

Planta dels diners

El nom ho deixa molt clar, però les propietats de la planta dels diners van més enllà. A més de ser súper senzilla de cuidar i no necessita sol directe ni substrats excessius, allunya els insectes i és bonica. Si la vols posar a casa, assegura't que estiga prop de la porta per a atraure la fortuna i l'abundància.

Bufa una pestanya

A l'Edat Mitjana existia la creença que el diable col·leccionava pestanyes, per la qual cosa cada vegada que a algú li queia una pestanya es considerava un mal auguri. Per a espantar la mala sort,

calia agafar la pestanya, posar-la en el dors de la mà i llançar-la per damunt del muscle esquerre, o bé posar-la sobre la punta del nas i bufar-la. La creença del diable s'ha perdut, però actualment continuem conservant la superstició de demanar un desig en bufar una pestanya caiguda.

Bufar ciris en cada aniversari

Aquesta superstició completament integrada en els costums actuals prové de l'Alemanya, de la Baixa Edat Mitjana. Va ser en eixa època quan es va començar a instaurar el costum de col·locar en els pastissos d'aniversaris tants ciris com anys es complien. La singularitat que s'ha perdut és que es col·locaven tants ciris com anys més un ciri de més que simbolitzava la prosperitat del pròxim any, i era el que resultava fonamental apagar per a obtindre la bona sort.

Creuar els dits

Creuem els dits quan incomplirem el que jurem, creuem els dits per a protegir-nos de la mala sort, i creuem els dits quan demanem per favor que el nostre desig es complisca. L'origen d'aquesta superstició es remunta a un costum anterior a l'era cristiana mitjançant la qual dues persones entrellaçaven els seus dits índexs per a expressar un desig i el seu jurament d'ajudar-se a complir-lo mútuament.

QUÈ ÉS LA MALA SORT?

La mala sort és una superstició, una creença contrària a la raó que atribueix una explicació màgica a la generació dels fenòmens, processos i les seues relacions sense cap prova o evidència científica, especialment si es relacionen amb la mala o bona sort.

Encara que es tracta sempre de creences sense cap mena de prova científica, el concepte no sempre engloba tot el que no és científic. Algunes definicions del terme exclouen, per exemple, les creences de la fe religiosa, les quals no són científicament probables però, segons aquesta delimitació del concepte, tampoc constitueixen supersticions. La denominació s'aplica també en sentit pejoratiu a formes de creences, pràctiques i rituals religiosos que no corresponen a les opinions i conviccions pròpies.

En el sentit col·loquial general, s'utilitza de manera equivalent als conceptes d'irracional o no científic. En els contextos culturals en què dominen les religions abrahàmiques el terme «supersticions» s'utilitza entre simpatitzants per a significar una manca de formació teològica, però també com a demèrit de les creences populars o d'orientació ocultista. D'altra banda, els crítics de la religió utilitzen el concepte en la seua connotació negativa per a englobar a totes les concepcions de fe i a les religions. Pel fet que el concepte es defineix des de diferents cosmovisions i sistemes de creences, els continguts estaran determinats per la posició científica o religiosa de qui els presente.

Segons Fàtima Urribarri, el psicòleg Stuart Vyse porta anys estudiant la nostra inclinació a les supersticions. «La gent necessita tindre patrons sobre els esdeveniments, fins i tot quan es deuen només a l'atzar», diu.

El concepte de superstició va sorgir per a referir-se a les pràctiques religioses o màgiques que se n'eixien de mare

És una necessitat antiga. Segons el filòsof Teofrast, el supersticiós viu «un acoquinament respecte a allò sobrenatural». En els seus temps –al segle IV abans de Crist– el terme que el designava era “deisidaimonia”. Els romans ho van traduir com “superstitio” i li van donar un significat desdenyós: «El concepte de superstició va sorgir per a referir-se a les pràctiques religioses o màgiques que se n'eixien de mare», explica Stuart Vyse en *Breve historia de la superstición* (Alianza).

Superstitio era «por o temor excessiu dels déus». I no estava ben vist: es considerava una pràctica religiosa exagerada. A Plutarc li semblaven pitjors els supersticiosos que els ateus. Va afirmar que «l'ateu no creu que els déus existeixen, però el supersticiós no vol que existisquen, però ho creu contra la seua voluntat, perquè tem no creure-ho». Les supersticions romanen. I són moltes. Conta Vyse que en 1984 es va publicar una recopilació de 13.207 supersticions només a l'estat d'Utah, als Estats Units.

ELEMENTS QUE ATRAUEN LA MALA SORT I SUPERSTICIONS

ELEMENTS DE MALA SORT

Flors seques

Les flors són elements de la naturalesa de gran bellesa que, no obstant això, no sempre van lligades a la puresa i a la bona sort. Les flors seques, per exemple, van molt lligades a la mala sort, ja que manquen d'energia i es diu que l'absència de flux fa que interferisquen en l'equilibri de la llar de manera negativa.

Això també succeeix amb les flors que es marceixen o es van apagant lentament i amb les flors artificials, ja que manquen de vida.

Espills trencats deteriorats

Segurament hauràs escoltat alguna vegada que trencar un espill pot dur-te set anys de mala sort. Això es deu al fet que, a través dels anys, els espills trencats i/o deteriorats han sigut un dels elements més estretament lligats a la mala sort.

No obstant això, la manipulació i l'atracció d'energia que pot realitzar un espill a la teua llar dependrà, també, del lloc concret en el qual estiga situat. No es recomana, per exemple, tindre un espill davant del llit, mentre que moltes persones asseguren que els espills situats a l'entrada d'una vivenda són capaços d'atrapar les males energies d'aquells que entren a la llar.

Animals dissecats

Hi ha persones que són amants dels animals i en solen tindre molts a la llar. Això en un principi no atrau la mala sort, però tot canvia quan es tenen dissecats. És una cosa que algunes persones empren per a decorar, sobretot, cases de camp. No

obstant això, també hi ha qui disseca la mascota una vegada morta perquè sempre estiga a casa.

Siga el que siga el motiu pel qual l'animal està dissecat, la veritat és que és una altra de les cinc coses que donen mala sort. Com succeeix amb les flors, la vida se n'ha anat i no hi ha energia.

Però també poden interferir en el flux d'energia de la vivenda perquè queda atrapada en l'animal dissecat, sobretot quan tenen zones més dures com ara closques o banyes.

Roba acumulada i trencada

En una societat altament consumista, és habitual acumular grans quantitats de roba a casa, ja siga perquè ens costa desfer-nos d'ella per motius emocionals o perquè pensem que, en un futur, podrem reutilitzar-la.

En general, aquest gest tan habitual no ha d'atraure la mala sort. No obstant això, quan la roba no està en bon estat i guardem peces trencades o molt velles, el flux de l'energia que flueix per les habitacions de la nostra casa es veu perjudicat.

El negre en la decoració

Els objectes per a decorar la llar que són de color negre solen considerar-se molt negatius per a una casa i les persones que hi viuen. Això inclou portes i mobles entre molts altres.

SUPERSTICIONS SOBRE LA MALA SORT

Dimarts 13

Aquesta superstició té l'origen en l'Últim Sopar, en el qual Crist anuncia als seus dotze apòstols la seua imminent crucifixió a causa de la traïció d'un d'ells. Des de llavors, es creu que cada vegada que s'asseuen a sopar 13 persones, una d'elles morirà abans d'un any.

La mala reputació del dimarts es remunta a la mitologia romana on «Mart» és el déu de la guerra, que implica la destrucció. Per la qual cosa, la unió de dimarts i el número 13 suposa l'acumulació de grans desgràcies, que fa que la societat catalogue aquest dia com el dia de la mala sort.

Gat negre

A diferència de la cultura egípcia, la cultura catòlica va atorgar al gat negre un simbolisme negatiu: el negre representa la nit, l'encarnació del mal, el diable. Cosa de bruixes. Si un gat negre travessa en el teu camí, ves amb compte.

Vessar sal

La sal va ser sempre símbol (pensem en el seu tradicional ús per a la conservació d'aliments) d'incorruptibilitat i, per tant, símbol de les relacions duradores, que no es "podreixen". Si tenim la mala sort de vessar per accident un saler, la tradició indica que hem de procedir a agafar un pessic de la sal vessada i llançar-lo a la nostra esquena per damunt del muscle esquerre, en cas contrari, ens arriquem a patir enganys i decepcions en les nostres relacions personals.

Passar per davall d'una escala

A pesar que és una de les supersticions de mala sort més vigents, el seu origen és una cosa confusa. D'una banda, l'escala es relacionava amb la mort pel patíbul,

ja que per una escala pujaven els botxins per a col·locar la corda dels penjats. D'altra banda, la tradició pictòrica cristiana solia col·locar a Llucifer agotzonat mirant amb maldat sota l'escala que usaven en el descens del cos de Crist. Un altre possible origen té a veure amb la condició sagrada i mística que sempre es va atorgar al triangle (l'ull de Déu o la Santíssima Trinitat), i precisament un triangle és la figura geomètrica que forma una escala recolzada en una paret, per la qual cosa es considerava sacrilegi travessar eixe triangle sagrat.

Alçar-se amb el peu esquerre

Des de molt antic, diverses civilitzacions i cultures han compartit la discriminació pels esquerrans i esquerranes. El moviment solar és cap a la dreta, la majoria de les persones són destres, en la Bíblia els santificats són els que estan a la dreta de Déu i fins i tot, en termes lingüístics, en llatí, l'esquerra es denominava "sinister", que significa "sinistre". És una cosa tan arrelada, que hui dia continuem usant la superstició "alçar-se amb el peu esquerre" per a referir-nos a un dia en què tot ens eixirà del revés.

Vestir-se de groc

Aquesta és una de les supersticions de mala sort més recents i prové del món del teatre. El seu origen està en la mort del dramaturg francès Moliere sobre les taules el 17 de febrer de 1763, durant la representació de la seua obra El malalt imaginari. Moliere, que patia una avançada tuberculosi, interpretava precisament el paper de malalt imaginari, quan un horrible atac de tos i esputs de sang va començar a tenyir la peça groga que portava sobre les taules. Moliere, encara que la llegenda diu que va morir al mateix escenari, va morir hores després al seu domicili.

LA PERSPECTIVA FILOSÒFICA

A.C. Falla La Palmera

LA SORT I LA MALA SORT, UNA QÜESTIÓ FILOSÒFICA

Jaime Vilarroig / *Professor titular d'Antropologia Filosòfica en la Universitat CEU Cardenal Herrera*

La bona o mala sort pot influir de diverses maneres en el món faller. Per exemple, en la climatologia. Si la nit de la *cremà* diluvia, el poble que esperava ansiós l'esdeveniment exclamarà: "Quina mala sort!". Potser en els distints casals fallers s'organitzen rifes o tómboles per a recaptar fons; rifes o tómboles regides per la sort. Per a alguns, fins i tot, guanyar el primer premi serà qüestió de sort. Però la sort no sols és present en el món de les falles: és present en tota la vida.

La sort sembla la responsable que algunes coses ens succeïsquen en la vida, per a bé o per a mal. La tendència a buscar causes de tot (ens neguem al fet que alguna cosa succeïska "perquè sí"), fa que atribuïm a una força misteriosa i oculta la bona o mala fortuna de la nostra vida. Perquè la sort mai és neutra: és bona o dolenta segons ens afecte per a bé o per a mal. No atribuïm a la mala sort que caiga un aiguat al desert del Kalahari on no viu ningú, però tendim a atribuir-lo a la mala sort quan eixa mateixa tromba cau en una població pròxima causant estralls. Perquè alguna cosa pertanga al domini de la sort, a més, ha de ser inesperat en un cert sentit i no dependre de

mi. No atribuïsc a la bona sort que isca el sol tots els dies; tampoc atribuïsc a la mala sort que la meua vagància m'haja impedit estudiar per a un examen.

La paraula sort deriva del llatí "sors", i té a veure amb els daus o ossets (tabes) que es tiraven a Roma per a decidir les sorts. De "sors", a més de la paraula "sort", deriven altres com "sorteig" (el lloc de les sorts per excel·lència), "sortilegi" (tirar sorts), i fins i tot "anell" (objecte amb el qual es tiraven les sorts). En francès la paraula "sorcière" (bruixota) deriva també de la paraula "sort" en ser la persona capaç d'influir en la bona o mala sort d'unes o d'uns altres, com veurem.

Hi ha altres paraules que serveixen per a dir alguna cosa semblant al que diem quan parlem de la sort. Tales seria l'atzar, el destí, la ventura (bona o dolenta) i la fortuna. A propòsit de la fortuna, la història de l'art ens regala unes bellíssimes imatges amb les quals es representava la "roda de la fortuna". Una forma imaginativa de representar la sort, en la qual uns puguen i altres baixen en proporcions similars.

Si la nit de la “cremà” diluvia, el poble que esperava ansiós l’esdeveniment exclamarà: “Quina mala sort!”

Quan s'acosten les festes de Nadal on se sorteja la Grossa sempre es parla d'aquells als qui els va tocar altres anys i que van acabar arruïnant les seues vides.

Ara bé. Una cosa és la sort en el desencadenament dels esdeveniments del món (1); una altra cosa és si puc conèixer aquesta bona o mala sort (2); i finalment està la qüestió de si puc influir o no en la meua bona o mala sort (3). Són tres qüestions sobre la sort que convé abordar per separat.

Comencem amb la sort en les coses del món, com a força oculta que decideix els destins de les persones. Ja hem dit que segurament sorgeix la creença en la sort per l'afany d'atribuir causes a tots i totes. Ens resistim a creure que res succeïska perquè sí. Expressem aquesta creença ingènua en la sort cada vegada que exclamem (i ho fem moltes vegades): Quina bona sort! O quina mala sort! Per exemple, quan ens toca la loteria (que poques vegades succeeix!) o quan plou a bots i barrals per a la nit de la *Cremà*, encara que hagueren anunciat un sol de bandera.

Benito Jerónimo Feijóo, el genial benedictí il·lustrat del nostre segle XVIII, explicava en "Alta i baixa fortuna" que sovint errem els éssers humans

quan atribuïm bona fortuna a una persona: una mirada més atenta pot revelar que el que anomenem bona sort és sovint una maledicció (i viceversa). Quan s'acosten les festes de Nadal on se sorteja la Grossa sempre es parla d'aquelles i aquells als qui els va tocar altres anys i que van acabar arruïnant les seues vides. Una persona a la qual la fortuna no haja somrigut i no dispose de molts diners, segurament tindrà una existència més tranquil·la i plena que aquelles persones que, podridament riques, viuen plenes de preocupacions i estrés.

(Potser el lector o lectora coneix un famós conte xinès sobre això. Un granger va perdre el seu cavall. Quina mala sort!, van exclamar els seus veïns i veïnes. Però resulta que el rossí va tornar portant un ramat sencer. Quina bona sort!, van exclamar els seus veïns. El fill del granger va intentar muntar un dels nous cavalls, però va caure i es va trencar la cama. Quina mala sort!, van exclamar els veïns. Però va passar per allí una delegació de l'exèrcit que buscava joves per a enrolar-los a la força, i en comprovar que el jove

estava lesionat el van deixar a casa amb la seua família. Quina bona sort!, va exclamar una vegada més el veïnat, que no havia après que en realitat no podem dir si un esdeveniment de la nostra vida, en el fons, succeeix per a bé o per a mal.)

La segona qüestió era la següent: l'ésser humà pot conèixer aquesta suposada sort que regeix la vida? Sant Tomàs d'Aquino en un breu tractat sobre les sorts explica que es llancen sorts per tres motius: per a decidir alguna cosa, per a consultar alguna cosa i per a saber el futur. Per a tot això els éssers humans es valen de procediments molt distints. Per exemple, per a decidir alguna cosa a vegades ho tirem a sorts (com cantava Ella Baila Sola fa anys). Ho fa la xicalla cada vegada que canten "Una dole tela catole, etc.", o allò de "Pito pito gorgorito". Per cert, aquest últim procediment té sempre algunes simpàtiques addicions ("i la culpa l'has tinguda tu", o "a la casa de Pinocho, etc.") que sempre permeten que la sort recaiga sobre qui jo he decidit prèviament.

El primer servei d'un partit es decideix a cara o creu. Hi ha altres procediments com jugar-s'ho a parells o senars, descobrir en quina mà s'oculta la pedreta o traure el palet més llarg. Animem al curiós lector i lectora a pensar en altres procediments de tirar sorts que conega. No és només cosa de xiquets i xiquetes, sinó que en el món dels adults compareixen de tant en tant aquests procediments per a decidir coses, quan la informació és massa poca o massa abundant.

Per cert, que aquesta tècnica de decisió per sorts, en situació d'incertesa, és l'única que permetria Sant Tomàs sense que caiguérem en la superstició. Perquè, clar, usar aquests procediments per a donar consells (segon tipus d'objectius en tirar a sorts), quan un consell s'ha de donar sobre la base del que un sap per coneixement expert o per experiència, sona a superstició. Com aconsellaré algú si casar-se o no jugant-ho a cara o creu? Decidir si acceptar o no un treball jugant-s'ho a la sort, a més de ser irracional.

El tercer objectiu pel qual es tiren les sorts, conèixer el futur, és el més pròxim a la superstició. Ací entrarien la increïble caterva d'argúcies que exploten la credibilitat de les gents: endevinar el futur per la lectura de les mans (quiromància), per la disposició de les pedres (geomància), pels somnis (oniromància), les cartes del Tarot (cartomància), la posició de les estrelles (astrologia), pel vol dels ocells o els pòsits del café. Que se'm creue un gat negre, passar per davall d'una escala, trencar un espill o vessar un saler també serien signes d'una sort determinada (dolenta en aquest cas). El mateix si un ix de casa amb el peu esquerre, o és el primer que es posa en terra en despertar. Per a alguns i algunes sentir picor a la mà esquerra són deutes, mentre que sentir-ho a la mà dreta és que cobrarem. Segurament, el costum de respondre "Jesús!" a un esternut deriva d'una creença supersticiosa on l'esternut era signe de mal averany.

Vegem ja la tercera qüestió, la que més interessarà a molts i moltes. És possible atraure la bona sort? És possible allunyar la mala sort? Podríem començar pensant que si en realitat tal cosa fora possible, llavors deixaríem de dir sort a la sort. Si jo poguera fer que em tocara la loteria encenent un ciri a Olorun (déu santer), llavors ja no em tocaria per qüestió de sort sinó per la meua acció deliberada.

Hi ha centenars de procediments per a atraure la bona sort o atallar la mala sort en cas que em perseguisca. Els bruixots i bruixotes són especialistes en aquesta mena de procediments. Fa anys la bruixa Lola es va fer famosa per amenaçar amb encendre dos ciris negres a algú. Les fires alternatives ofereixen sovint un mostrari interessant d'amulets i altres herbes destinats a netejar aures, connectar amb línies d'energies o simplement atraure la bona sort: pedres, plantes, figuretes, perfums i encens. A la meua dona li va aconsellar una mamà del col·legi que lligara una cinta roja al braç del nostre bebé perquè així repel·liria el mal d'ull. Les persones que tenen mal d'ull atrauen mala sort. Per descomptat el nostre bebé no té un llaç roig en el braç i creix sa. I els problemes que li sobrevindran (perquè li sobrevindran, segur) no tindran a veure amb el supòsit mal d'ull.

Ací sempre eixirà algú dient que va fer tal o tal altra màgia i va funcionar. I ací sempre podrà respondre's que per a això estan els biaixos cognitius i les profecies autocomplides. Un biaix cognitiu per exemple és que tu faces tal o tal altra cosa per a atraure la bona sort i a partir d'ací et succeeixen coses bones: però no perquè aquestes coses bones les atraga el ritu màgic, sinó perquè et fixes en les coses bones (precisament perquè has fet un ritu per a atraure-les) i tendeixes a no fixar-te en les coses dolentes que et succeeixen; o que les mateixes coses bones t'hagueren succeït encara que no hagueres fet res per a atraure-les. Una profecia autocomplida és, per exemple, que si creus realment en el mal d'ull llavors caminaràs preocupat, capcot i poruc, i molt possiblement aquesta actitud vital farà que et succeïsquen coses dolentes; però no perquè tens mal d'ull sinó perquè la teua actitud davant de la vida farà que la gent desconfie de tu o acaben atropellant-te per anar amb tanta por.

Llavors de què depén el fet que em vaja bé o malament en la vida? Aristòtil en la seua *Ètica a Nicòmac* es pregunta si la felicitat depén d'un mateix o de la sort. I resol rotundament que una cosa tan important com la pròpia felicitat no pot quedar a l'atzar de l'atzar: un és feliç si realitza bones accions, li va bé o malament en la vida, tinga bona o mala fortuna. Com deien els vells estoics: l'important no és el que et passe en la vida, sinó com ho afrontes. L'important no són les cartes que t'han tocat per a jugar, sinó com les jugues.

(Però hi ha una cosa més: alguns creiem que en el fons no es tracta de la bona o mala sort que et toque en la vida, sinó del pla provident d'un Déu amorós que sempre vol el millor per als seus fills. Aquesta manera de veure-ho és molt interessant: per mes malament que et vaja sempre pots pensar que Déu, que és més savi, té un pla pensat en el qual a vegades passen coses dolentes (aparentment), però que al cap tot coopera per al bé dels qui estimen Déu. No es tracta de fer la meua voluntat i dominar la sort mitjançant ritus màgics, com vol la superstició, sinó demanar, com diu el "Pare nostre": *faça's la teua voluntat*).

SORT I MENT

A.C. Falla La Palmera

LA SORT LA CREA UN MATEIX

Luis Abad i Mas

Psicopedagog i neuropsicòleg de l'educació i investigació. Director del centres de desenvolupament cognitiu Red Centit. Fundador del Centre d'Integració Sensorial CIS-RED CENIT

La sort i la mala sort: un doble enfocament en el joc i la ludopatia

La sort, un concepte tan sortejable com intrigant, ha fascinat la humanitat des de temps immemorials. En l'àmbit del joc, aquesta noció es torna encara més complexa, especialment quan es considera la seua relació amb la ludopatia. Aquest article explora els matisos de la sort i la mala sort en el context del joc, així com la influència del cervell en les nostres percepcions i comportaments associats a aquestes experiències.

La sort en el joc

En el món dels jocs d'atzar, la sort juga un paper central. Des de la ruleta fins a les màquines escurabutxaques, els jugadors es llancen a l'experiència amb l'esperança que l'atzar els afavorisca. Però, què és realment la sort? Moltes persones la consideren un fenomen aleatori, un colp de fortuna que pot canviar la vida en un instant. No obstant això, estudis en psicologia suggerixen que la percepció de la sort està profundament influenciada per factors cognitius i emocionals.

Quan un jugador o jugadora guanya, el seu cervell allibera dopamina, el neurotransmissor associat amb el plaer i la recompensa. Aquest alliberament crea una sensació d'eufòria, que es tradueix en la creença que la sort està del seu costat. Aquest efecte pot portar a un cicle de joc continu, on les victòries, encara que siguin esporàdiques, reforcen la idea que el jugador-jugadora té control sobre la seua sort (Harris & Lemaire, 2018).

La mala sort i les seues conseqüències

D'altra banda, la mala sort pot ser devastadora. Les pèrdues en el joc no sols afecten la butxaca; també poden tindre un impacte psicològic significatiu. La frustració i la desesperació poden conduir a una cerca incessant de recuperar allò perdut, un fenomen conegut com "persecució de pèrdues" (Castrén et al., 2020). Aquest cicle pot espantar els jugadors-jugadores a prendre decisions cada vegada més arriscades.

La mala sort no sols és un esdeveniment aïllat, sinó que pot convertir-se en un cicle d'autoperpe-

Quan un jugador guanya, el seu cervell allibera dopamina, el neurotransmissor associat amb el plaer i la recompensa

Cada vegada que un jugador guanya, el seu cervell associa eixa victòria amb el plaer

tuació. La creença que la sort eventualment canviarà pot impulsar els jugadors-jugadores a continuar jugant, fins i tot quan la lògica suggereix que han de detindre's (López-González et al., 2017).

El rol del cervell en la percepció de la sort

El cervell humà és una màquina complexa que processa constantment informació i pren decisions. En l'àmbit del joc, les nostres expectatives i creences juguen un paper crucial en com percebem la sort. La neurociència ha demostrat que les àrees del cervell relacionades amb la presa de decisions, com el còrtex prefrontal, són activades per les experiències de recompensa i castic en el joc (Clark et al., 2019).

El biaix de confirmació, on busquem informació que recolze les nostres creences, també pot intensificar la percepció de la sort. Un jugador-jugadora que ha tingut una sèrie de victòries pot notar patrons que confirmen la seua creença que té una "bona ratxa", ignorant les pèrdues (Tversky & Kahneman, 1974).

Estímuls i el cicle del joc

La combinació de dopamina i el biaix de confirmació crea un entorn altament estimulants. Cada vegada que un jugador guanya, el seu cervell associa eixa victòria amb el plaer, la qual cosa l'impulsa a continuar jugant. Les "escurabutxaques", per exemple, estan dissenyades per a maximitzar aquests estímuls (Griffiths, 1999). Els sons, llums i la possibilitat de guanyar instantàniament creen un ambient en el qual és difícil resistir-se a continuar jugant.

No obstant això, aquest mateix mecanisme pot portar a la ludopatia, un trastorn caracteritzat per la incapacitat de controlar l'impuls de jugar. La busca constant d'eixa "sort" pot portar a un cicle de dependència, on el jugador-jugadora es veu atrapat en una espiral de despesa, culpa i desesperació (Blanco et al., 2013).

Conclusió

La sort i la mala sort són conceptes intrínsecament lligats al joc, però la seua comprensió va més enllà de l'aleatori. La manera en què el nostre cervell processa aquestes experiències influeix en les nostres decisions i pot tindre conseqüències duradores. En explorar la relació entre la sort, el joc i la ludopatia, és fonamental reconèixer els mecanismes psicològics que subjauen a les nostres creences i comportaments. Al final, entendre la nostra relació amb la sort pot ser el primer pas per a jugar de manera més conscient i responsable.

Referències:

- Blanco, C., Ibáñez, A., & Saiz-Ruiz, J. (2013). "Pathological gambling: A review of the neurobiological aspects." **Current Psychiatry Reports**, 15(12), 416.
- Castrén, S., Mörk, S., & Gille, B. (2020). "Chasing losses: Gambling behavior and the neuroscience of risk-taking." **Behavioral Brain Research**, 386, 112654.
- Clark, L., Wooders, J., & Dempsey, T. (2019). "Neural correlates of risk-taking in gambling." **Cognitive Neuroscience**, 10(2), 98-107.
- Griffiths, M. D. (1999). "The role of cognitive bias in gambling: A review of the literature." **Journal of Gambling Studies**, 15(1), 7-21.
- Harris, A. & Lemaire, P. (2018). "The effects of dopamine on risk-taking behavior in gambling." **Psychopharmacology**, 235(3), 753-766.
- López-González, H., Estévez, A., & Griffiths, M. D. (2017). "The influence of cognitive distortions on the gambling behavior of pathological gamblers." **Journal of Gambling Studies**, 33(1), 253-271.
- Tversky, A., & Kahneman, D. (1974). "Judgment under uncertainty: Heuristics and biases." **Science**, 185(4157), 1124-1131.

LUDOPATIA: QUAN LA BONA SORT ES CONVERTEIX EN LA PITJOR DE LES SORTS

María del Consuelo Tomás i Benlloch / *Psicòloga Clínica, Directora i Fundadora de l'Institut Valencià de Ludopatia i Addiccions no Tòxiques*

El joc és una pràctica ancestral, amb més de 40.000 anys d'història. Ha sigut considerat una forma d'entreteniment i diversió que, en molts casos, es transforma en una addicció perillosa, coneguda com ludopatia. Aquest trastorn sovint no és detectat a temps, en part per la normalització i la proliferació dels jocs d'atzar en la nostra societat actual.

Segons la Direcció General de l'Ordenació del Joc, entre 2022 i 2023 la participació en jocs d'atzar a Espanya ha crescut, especialment entre els joves de 18 a 25 anys, amb un augment del 25.4%. La franja de 26 a 35 anys també ha crescut al 31.2%, mentre que el risc d'addicció s'ha incrementat notablement en aquests grups i els homes prefereixen jugar en línia, cosa que representa més del 75% dels jugadors en línia.

*a Espanya ha crescut,
especialment entre els joves de
18 a 25 anys, amb un augment
del 25.4%*

Realment es pot tindre bona sort i guanyar diners en el joc?

Quan es compra loteria, es realitza una aposta esportiva, es juga en la ruleta, etc., pensem que serem afortunats i desitgem ferventment obtenir el premi. Per a això, inclusivament s'utilitzen amulets (mussols, ferradures...), o rituals (basats en la pròpia habilitat o estratègies) per a atraure la bona sort. Però eixes creences realment pensem que atrauran la bona fortuna ("bona sort") i podem influir en els resultats, realment podem fer alguna cosa per a assegurar-nos que serem els afortunats en el joc i tindrem "bona sort"? La resposta és NO (llevat que fem trampes).

Els jocs d'atzar, com el seu nom indica, depenen de l'atzar. Què significa atzar?

Atzar és una cosa aleatòria, impredecible. Per tant, no sabem si ocurrerà o no, i que alguna cosa esdevinga o deixi de succeir no depèn de nosaltres ni de la nostra intervenció. En els jocs d'atzar no podem saber si guanyarem o no, ja que el resultat està completament fora del nostre control.

Llavors, si no depèn de nosaltres, per què juguem? Quin paper exerceix la sort en el joc?

Encara que l'atzar és impredecible, moltes vegades creiem que les nostres habilitats o decisions influeixen en el resultat. Quan guanyem, pensem que va ser gràcies a la nostra estratègia o coneixements, com triar un número especial o apostar pel nostre equip favorit. No obstant això, quan perdem, ho atribuïm a factors externs; per exemple: que eixe número va en la nostra contra o que la culpa és d'un mal àrbitre. Aquesta percepció distorsionada ens porta a continuar jugant, convençuts que la bona sort

acabarà estant del nostre costat. En realitat, tant guanyar com perdre és qüestió d'atzar, una cosa que no podem controlar, però que ens impulsa a continuar buscant eixos guanys que semblen estar sempre a l'abast.

La realitat és que tant la bona com la mala sort són esdeveniments aleatoris que no depenen de nosaltres ni podem controlar. Podem guanyar o perdre, però, en el fons, és pura casualitat. No importa quantes estratègies utilitzem, el resultat continua sent impredecible. L'atzar, per la seua naturalesa, és incert, i encara que vulguem creure que tenim algun control, la sort no respon a les nostres accions o desitjos. És eixa il·lusió de control el que ens impulsa a continuar jugant, malgrat la incertesa.

Quan tindre bona sort es converteix en la pitjor de les sorts: La ludopatia.

Lamentablement, el nombre de persones amb problemes d'addicció al joc, especialment joves, cada vegada és major. Encara que hi ha diversos factors que contribueixen a aquest problema, un dels més influents és l'anomenada "bona sort". Molts comencen a jugar per curiositat, per la influència d'amics o per l'atracció de la publicitat, però el que realment encén l'espurna és un primer guany. Eixa ratxa inicial de "bona sort" pot ser el detonant que obri la porta a un cicle destructiu: s'aposta més diners i es dedica més temps amb l'esperança de repetir els guanys. No obstant això, a mesura que les pèrdues superen els guanys, el que va començar com a "bona sort" es transforma en la "pitjor" de les sorts, atrapant la persona en un cercle viciós. Pèrdues, que lluny d'allunyar els jugadors-jugadores, els espenta a continuar

apostant amb l'esperança de recuperar els diners i aquest cicle acaba tenint conseqüències devastadores per al jugador-jugadora, la seua família i el seu entorn. Per això, sense desitjar gens dolent a ningú, el millor seria tindre "mala sort", és a dir, no guanyar, quan es comença a jugar.

Quines fases travessa una persona amb problemes de ludopatia? Quan es passa de la "bona sort" a la "mala sort".

- Fase de Guanyos: QUAN LA BONA SORT ÉS LA PITJOR DE LA SORT. Es té contacte amb qual-sevol joc d'atzar i es guanya. El pitjor que ens pot passar malgrat creure tindre bona sort! Malgrat guanyar poques vegades, es minimitzen les pèrdues i la persona creu haver sigut "tocada" per la fortuna augmentant el seu optimisme i creences sobre la possibilitat de poder continuar incrementant els guanyos
- Fase de Pèrdues: creure en la bona sort per a aconseguir diners a través del joc condueix a un augment de la freqüència i quantitat de diners gastats en el joc. Augmenten les pèrdues i comença la deterioració familiar i social. Es recorre a préstecs, targetes o comptes i tar-

getes de familiars o, en casos extrems, de les empreses. Ja no es juga per a divertir-se sinó per a recuperar els diners anhelant que la bona sort sorgisca de nou sense reconèixer que en el joc es perd la major part de vegades i són poques en les quals es guanya. Això sí, salons de joc, casinos virtuals, etc., són els que guanyen a costa del jugador.

- Fase de Desesperació: La bona sort (que s'ha convertit en la pitjor de les sorts) no acompanya i el jugador se sent desbordat per problemes financers i deutes ocasionant una deterioració extrema. Encara que la persona se sent atrapada en un cicle destructiu, no pot deixar de jugar i la seua vida, en tots els àmbits, continua enfonsant-se sota el pes de l'addicció, intentant buscar guanyos desesperadament esperant tornar a tindre "bona sort".

Què és la ludopatia o addicció als jocs d'atzar?

La ludopatia és un trastorn addictiu en el qual les persones perden el control sobre el seu impuls a jugar, generant una dependència. Igual que succeeix amb les addiccions amb substàncies, es caracteritza pels següents punts:

La ludopatia és un trastorn addictiu en el qual les persones perden el control sobre el seu impuls a jugar, generant una dependència.

- **Rellevància:** jugar es converteix en l'eix central de la vida de la persona dominant les seues accions, pensaments i sentiments.
- **Canvi d'humor:** les emocions fluctuen segons el resultat del joc: eufòria i alegria quan es guanya ("bona sort") o tristesa o culpa en perdre ("mala sort").
- **Efecte de tolerància:** cada vegada es gasten més diners, temps i energia en el joc per a obtenir la mateixa sensació de satisfacció.
- **Síndrome d'abstinència:** si no es pot jugar, la persona experimenta nerviosisme, ansietat o irritabilitat.
- **Abandó d'activitats:** les activitats que abans

eren plaents, com eixir amb amics o gaudir d'entreteniments, es deixen de costat a causa de la falta de diners o al temps dedicat al joc.

- **Conflictes i conseqüències:** el joc afecta negativament totes les àrees de vida, generant conflictes personals, familiars, socials i problemes econòmics greus.

Quins factors predisposants subjauen en l'inici i el manteniment de la ludopatia o l'addicció al joc?

Des de la psicologia, el model bio-psicosocial ja ens posa de manifest que són diferents els factors que estan a la base i el manteniment dels problemes de joc. Podem englobar-los en els següents quatre blocs i farem un breu repàs d'alguns d'ells:

*el joc es pot utilitzar, inicialment,
com una vàlvula d'escapament per a
alleujar stats i situacions que ens fan
sentir malament*

1. Factors biològics: neurotransmissors com la dopamina i el sistema de recompensa a nivell cerebral o la hipoactivitat del lòbul frontal juguen un paper crucial.

2. Factors emocionals personals:

- **Impulsivitat:** es manifesta com la necessitat d'actuar immediatament, com jugar, sense reflexionar sobre les possibles conseqüències negatives a curt o llarg termini.
- **Busca de sensacions:** el joc ofereix experiències intenses i emocionants, a pesar que posa en perill diverses àrees de la vida, com les relacions o l'estabilitat financera.
- **Creences errònies sobre el joc:** es generen distorsions cognitives sobre la probabilitat de guanyar i tindre bona sort en el joc, atribuint les victòries a l'habilitat personal i les pèrdues a la mala sort o a factors externs. Pensar que uns certs números són més afortunats o que una llarga ratxa de pèrdues garanteix un pròxim triomf són idees que perpetuen l'addicció i dificulten el reconeixement del problema.
- **Avorriment:** buscar activitats que ens distrauen pot portar-nos a involucrar-nos en el joc. No obstant això, la possibilitat de guanyar diners sovint fa que aquesta opció siga més atractiva que altres activitats més innòcues.
- **Evasió d'estats emocionals o situacions no plaents:** igual que en altres addiccions amb substàncies, el joc es pot utilitzar, inicialment, com una vàlvula d'escapament per a alleujar estats i situacions que ens fan sentir malament

perquè ens entretenen i ens ajuden a escapar de la realitat. Encara que pot resultar entretingut i oferir un respir momentani, no aborda els problemes subjacents ni ens ajuda a enfrontar la realitat. De fet, a mesura que ens sentim pitjor, aquest enfocament pot perpetuar un cercle viciós que agreuja la situació.

- **Busca fàcil de diners:** la creença que jugar pot proporcionar beneficis econòmics ràpids és prou comú entre els jugadors-jugadores, especialment entre els més joves. Aquesta il·lusió pot ser un poderós detonant per a jugar.
- **Altres problemes psicològics i altres addiccions:** sovint el joc es relaciona amb altres trastorns psicològics i addiccions, la qual cosa pot empitjorar més la situació.

3. Factors familiars:

- **Familiars que també juguen:** no sols aprenem de les nostres pròpies experiències, sinó que també observem el comportament dels qui ens envolten. Això augmenta la probabilitat que, si els xiquets i adolescents veuen que els seus pares juguen, ells també se senten inclinats a participar en el joc.
- **Falta de cohesió familiar:** diversos estudis destaquen la importància de la família com a factor preventiu o precursor de la ludopatia. En famílies on existeixen problemes de comunicació, on no s'aborden les tasques i problemes de manera conjunta i on hi ha baix sentit de pertinença física i emocional, la probabilitat que els seus membres s'involucren en el joc i desenvolupen dependència augmenta significativament.

- Problemes d'alcoholisme o altres substàncies per part dels familiars.
- Famílies que basen l'autoestima i reconeixement a través de símbols materials com un cotxe car o roba de marca.

4. Factors socioambientals:

- **Fàcil accessibilitat al món del joc:** malgrat que les lleis intenten limitar l'accés del món del joc, encara queda molt per fer, perquè encara en alguns salons de joc no es demana el carnet per a comprovar si es té l'entrada prohibida o si s'és major d'edat, per no parlar de la instal·lació de màquines escurabutxaques i d'apostes esportives en els bars, la qual cosa augmenta el risc de participar en el joc.
- **Proliferació de jocs:** l'enorme varietat de joc, com les apostes esportives, ruleta, bingo, loteries són un clar reflex d'aquest fenomen.
- **Normalització dels jocs d'atzar:** a diferència d'altres addiccions, el joc és generalment acceptat en la nostra societat. Aquesta percepció positiva pot deure's al desconeixement sobre els riscos associats i a la falta de programes de prevenció que aborden aquesta problemàtica.
- **Joc en línia:** si el joc presencial ja genera greus problemes, l'arribada del joc en línia ha complicat encara més la situació. Aquesta modalitat garanteix l'anonimat i permet jugar les 24 hores del dia des de qualsevol lloc. A més, en vincular-se a un compte, els jugadors poden perdre la noció dels diners que estan gastant,

la qual cosa incrementa el risc de despesa descontrolada.

- **Publicitat del joc:** a pesar que a Espanya s'ha aconseguit, després de 30 anys, que la llei limiti la publicitat del joc a un horari d'1:00 a.m. a 5:00 a.m. i prohibisca que famosos-famoses la promocionen, encara existeixen nombroses maneres de publicitar el joc. Les xarxes socials i l'ús d'influenciadors i youtubers són exemples destacats de com es continua promovent el joc entre el públic, la qual cosa planteja riscos addicionals.
- **Actituds i valors materialistes de la nostra societat:** la tendència a valorar les persones més pel que posseeixen que pel que són, contribueix a fomentar el desig d'acumular diners. Aquests diners s'associen sovint amb l'èxit personal, la qual cosa porta a alguns-algunes a veure el joc com un mitjà per a obtenir guanys ràpids.

És important destacar que aquests són només alguns dels factors que augmenten la vulnerabilitat al joc. Si bé és cert que no tots els factors afecten totes les persones ni tenen el mateix impacte en totes elles, també cal considerar que no tots els jocs presenten el mateix potencial addictiu.

Tenen tots els jocs el mateix potencial addictiu? Quins jocs tenen un potencial addictiu més elevat?

No tots els jocs tenen el mateix potencial addictiu. Aquells jocs en els quals l'interval entre l'aposta i el coneixement del resultat és més breu, que fan creure que l'habilitat o estratègia personal pot influir en el resultat del joc, que donen la possi-

bilitat d'augmentar l'aposta i participar més activament, que augmenten l'activació i proporcionen major distracció, representen un major perill d'addicció. En aquest context les apostes esportives, màquines escurabutxaques, ruleta, cartes i bingos són jocs que contenen les característiques assenyalades enfront de jocs més passius i menys emocionants, en els quals cal esperar el resultat al cap del temps com les loteries. En qualsevol cas, el joc és un negoci que lucra les empreses que es dediquen a això, a costa dels diners i el sofriment dels jugadors-jugadores i els seus familiars.

La joventut en la diana de l'addicció al joc.

Si jugar a qualsevol edat pot convertir-se en un problema addictiu, són els joves un dels col·lec-

tius més vulnerables. La seua propensió al joc es veu encoratjada per factors com la impulsivitat, la recerca de sensacions intenses, el desig d'obtindre diners fàcils, el maneig habitual de la tecnologia, la forta influència del grup d'iguals i la pressió social. A més, molts joves utilitzen el joc com una manera d'evadir el malestar emocional o els conflictes propis d'aquesta etapa vital. La necessitat de recompenses immediates, juntament amb la dificultat per a avaluar objectivament la probabilitat real de guanyar i els riscos associats, incrementa la seua vulnerabilitat. Sense oblidar que aquesta situació s'agreuja amb els missatges publicitaris que els prometen guanys, així com amb la proliferació, fàcil accessibilitat i normalització del joc en les seues comunitats.

*són els joves un
dels col·lectius més
vulnerables*

Desenvolupar habilitats de maneig de l'estrés, mitjançant la pràctica de tècniques de relaxació com la meditació o el ioga, pot reduir la necessitat de buscar alleujament en el joc

Importància de la prevenció.

La prevenció de la ludopatia (addicció al joc) requereix un enfocament integral que involucre diversos àmbits: personal, familiar, acadèmic, comunitari i polític i requereix esforços coordinats entre tots ells. No entrarem en els detalls de cadascun d'aquests àmbits però sí cal ressaltar algunes recomanacions en l'àmbit personal que et poden ajudar:

És fonamental informar-se i educar-se sobre els riscos i conseqüències del joc, així com reconèixer els senyals d'avertiment que poden indicar una possible addicció, com la pèrdua de control o l'ús del joc com a fuita emocional.

Buscar activitats alternatives és igualment important, ja que participar en passatemps i activitats no relacionades amb el joc, com l'esport, la lectura o l'art, pot ser beneficiós. També és essencial enfortir les relacions socials en passar temps amb amics i familiars en activitats no relacionades amb el joc.

És aconsellable mantindre's allunyat d'ambients de joc i evitar llocs com casinos o cases d'apostes, així com ser crític amb la publicitat que presenta el joc com una forma fàcil de guanyar diners, recordant que sempre comporta riscos. Així i tot, si vols jugar, establir límits és clau; això inclou definir un pressupost que estigues disposat a gastar en jocs i respectar-lo, a més de limitar el temps que dediques a jugar. No et deixes enganyar si es guanya: la bona sort canvia i en el joc, tingues en compte, a la llarga sempre es perd.

Desenvolupar habilitats de maneig de l'estrés,

mitjançant la pràctica de tècniques de relaxació com la meditació o el ioga, pot reduir la necessitat de buscar alleujament en el joc, igual que identificar i gestionar les teues emocions per a evitar que el joc es convertisca en un mecanisme de fuita. A més, parlar amb persones de confiança sobre les teues preocupacions i considerar l'ajuda professional si sents que el joc s'està convertint en un problema són passos importants.

Finalment, aprendre sobre la gestió dels diners i tindre una bona educació financera t'ajudarà a prendre decisions raonables sobre com gastar i estalviar els teus diners, disminuint el desig de buscar guanys ràpids a través del joc.

Com podem saber si tenim un problema de ludopatia?

Et passem un breu qüestionari amb algunes preguntes que poden ajudar-te a reconèixer si el joc s'ha convertit en un problema addictiu i necessites ajuda:

- Et resulta cada vegada més difícil controlar o parar el joc?
- Passes molt de temps pensant en el joc o en com obtindre diners per a jugar en les màquines escurabutxaques, bingo, apostes esportives, cartes...?
- Cada vegada jugues amb major freqüència i dediques més temps al joc?
- Cada vegada perds més diners jugant i sents la necessitat de continuar jugant per a recuperar les pèrdues?

- Et gastes cada vegada més diners en el joc i/o cada vegada, amb més freqüència, acabes jugant-te més diners del que inicialment havies planejat?
- Has jugat alguna vegada per a escapar de les teues dificultats o problemes (avorriment, ansietat, tristesa, soledat...)?
- Et sents intranquil o irritable si no pots jugar?
- Sents remordiments després d'haver jugat?
- Ocultes als teus familiars i amics la quantitat de temps i de diners que inverteixes en el joc?
- Tens problemes econòmics a causa de la quantitat de diners que jugues?
- Demanes diners prestats, de manera legal o d'altres fonts, per a aconseguir diners per a continuar jugant o fer front als deutes o altres préstecs generats pel joc?
- Utilitzes mentides i pretextos amb els teus familiars o coneguts per a demanar-los diners per a jugar o alleujar les teues dificultats econòmiques derivades del joc?
- Has venut objectes o propietats personals o dels teus familiars sense el consentiment d'aquests per a finançar el joc?
- Et resulta difícil estar centrat en el treball o en els estudis per tindre la ment ocupada en el joc o en com aconseguir diners per a jugar?
- Has deixat de realitzar altres activitats per estar jugant?
- Continues jugant malgrat els problemes familiars, personals, laborals o de qualsevol altra índole que estàs tenint per jugar?
- Has comés o se t'ha passat pel cap cometre algun acte il·legal (falsificar la firma d'algun familiar, llevar diners, etc.) per a continuar jugant o resoldre les dificultats econòmiques derivades del joc?

En l'INSTITUT VALENCIÀ DE LUDOPATIA I ADDICCIONS NO TÒXIQÜES, primer centre pioner a Espanya en la prevenció, tractament i investigació de la ludopatia, t'assessorem i podem ajudar. Telefona! Carrer Ribera, 8-7a - 46002 València - Telèfon: 963 941 587 www.adiccionesvalencia.es

LA SORT EN LES DIFERENTS CULTURES

A.C. Falla La Palmera

LA SORT EN LA CULTURA ORIENTAL

Natxo Sánchez i Carrera / *Professor Llicenciat en Filosofia Clàssica*

La sort a l'Orient a través del temps

La concepció de la sort ha estat una qüestió fonamental per a les societats humanes des de l'antiguitat. A l'Orient, aquest concepte ha estat estretament vinculat a la religió, la filosofia, les creences populars i les pràctiques socials. A mesura que les diferents civilitzacions i cultures han evolucionat al llarg del temps, la manera en què s'ha entès la sort ha canviat, però sempre ha jugat un paper essencial en la manera com els pobles d'Orient perceben el món i els seus destins. Aquest article explora com la concepció de la sort ha evolucionat a través de les diferents èpoques a l'Orient, des de les primeres civilitzacions fins a l'era contemporània, i com aquestes creences han influït en la vida social, espiritual i cultural d'aquesta part del món.

Aquest article explora com la concepció de la sort ha evolucionat a través de les diferents èpoques a l'Orient

1. La sort a l'Orient antic: força divina i destí determinat

En les civilitzacions orientals primitives, la sort estava sovint vinculada a les creences religioses i als déus que governaven l'ordre natural i social del món. Les primeres civilitzacions d'Orient, com la babilònica, la mesopotàmica, l'egípcia, la hindú i la xinesa, consideraven que les forces divines tenien una gran influència sobre la vida humana i el destí. En aquest context, la sort no era vista com un concepte abstracte o aleatori, sinó com un reflex de la voluntat divina o com una força que depenia del gust dels déus.

1.1. Mesopotàmia i Babilònia: el destí escrit pels déus

A Mesopotàmia, una de les primeres civilitzacions de l'Orient antic, la concepció de la sort estava profundament lligada als déus. Els mesopotàmics creien que els déus tenien un poder absolut sobre tots els aspectes de la vida humana, incloent-hi la bona o mala sort. La fortuna d'un individu, com la seua salut, les seues possessions o el seu èxit en la vida, estava determinada per la voluntat d'aquestes entitats divines.

Els babilonis, per exemple, van desenvolupar un sistema de creences que integrava la religió i la fortuna. En el *Enuma Elish*, un dels textos més antics de la literatura babilònica, es descriu com el destí del món i de les persones estava escrit en els taulers dels déus, que podien afavorir o condemnar un individu segons els seus propis designis. Els babilonis utilitzaven la *divinació*, com l'observació dels cels i les estrelles, per tractar d'interpretar la voluntat divina i guiar les seues decisions. D'aquesta manera, la sort es percebia com una força externa que no podia ser controlada per l'ésser humà, sinó que depenia de les accions dels déus.

1.2. L'Índia: karma i reencarnació

A l'Índia antiga, la concepció de la sort estava profundament vinculada a la idea de *karma*, la llei universal de causa i efecte. El karma sostenia que totes les accions d'una persona, ja siguin bones o dolentes, influeixen directament en el seu destí, no només en aquesta vida, sinó també en les seues existències futures. Així, la bona sort era vista com el resultat de bones accions en vides anteriors, mentre que la mala sort podia ser vista com una conseqüència d'accions dolentes.

Els mesopotàmics creien que els déus tenien un poder absolut sobre tots els aspectes de la vida humana

El *karma* formava part de la cosmovisió hindú i també va influir en el *budisme*, que va sorgir a l'Índia al voltant del segle VI aC. Els budistes creien que la sort era una manifestació de l'equilibri còsmic i que els éssers humans, mitjançant les seues accions, podien influir en el seu propi destí, no només a través del karma personal, sinó també a través de la cerca d'il·luminació i l'eliminació de la ignorància.

Aquesta concepció de la sort no com un factor aleatori, sinó com un resultat directe de les accions humanes, va impregnar les pràctiques religioses i filosòfiques de l'Índia durant segles. La noció de *reencarnació* també jugava un paper important, ja que la sort d'una persona en aquesta vida era vista com el resultat de les seues accions en vides passades, i les seues accions en aquesta vida influïen en les seues futures encarnacions.

1.3. La Xina: l'equilibri entre forces oposades

A la Xina, la sort estava lligada a la concepció de l'univers com un lloc d'harmonia i equilibri entre forces oposades. El *yin* i el *yang* eren dos principis fonamentals que explicaven tots els fenòmens de la natura i de l'existència humana. El *yin* re-

presentava la passivitat, l'obscuritat, la feminitat i l'hivern, mentre que el *yang* simbolitzava l'activitat, la llum, la masculinitat i l'estiu. La bona sort es percebia com el resultat d'una harmonia entre aquestes forces, mentre que la mala sort es produïa quan aquestes energies es desequilibraven.

A més, el *feng shui* o "l'art de la ubicació" també va ser una pràctica popular a la Xina, que pretenia influir sobre la sort de les persones mitjançant la disposició dels elements en l'espai. El *feng shui* implicava ubicar les cases, temples i altres edificis de manera que la circulació de l'energia *qi* (també anomenada *chi*) fos adequada, assegurant així la prosperitat i la bona sort dels habitants.

En aquest sentit, la sort a la Xina no depenia només de la voluntat divina, sinó també de l'habilitat per mantenir l'equilibri entre forces oposades i de gestionar adequadament l'energia ambiental.

2. La sort a l'Orient medieval: religió, filosofia i la predestinació

Durant l'època medieval, les civilitzacions orientals van seguir desenvolupant les seues concepci-

A la Xina, la sort estava lligada a la concepció de l'univers com un lloc d'harmonia i equilibri

ons de la sort en funció de les creences religioses i filosòfiques de l'època. En aquesta etapa, la influència de les religions monoteistes, com l'Islam, va jugar un paper clau en la manera de veure la sort.

2.1. L'Islam i la voluntat de Déu

A l'Islam, la sort és vista com una manifestació de la voluntat de Déu. Els musulmans creuen que tot el que passa en la vida d'una persona està predestinat per la voluntat divina i que res no pot succeir sense l'aprovació de Déu. Aquest concepte s'anomena *taqdir*, i implica que els musulmans accepten tant la bona com la mala sort com a part del pla diví. En aquest sentit, la mala sort no es considerava un càstig, sinó una prova per a l'individu, una oportunitat per demostrar la seua paciència i confiança en Déu.

Així, a diferència de les cultures en què la sort podia ser influenciada per accions humanes (com el karma a l'Índia), a l'Islam la sort era percebuda com un element fora del control humà, lligat directament a la providència divina. Els musul-

mans no busquen controlar la sort, sinó acceptar-la amb fe i humilitat.

2.2. Confucianisme i la sort com a resultat de la virtut

A la Xina, l'impacte del confucianisme va modificar la manera d'entendre la sort. Confuci va defensar que la vida social i l'èxit depenien de la virtut personal, la rectitud i l'esforç. Segons la seua doctrina, la sort era el resultat de la conducta moral d'una persona i de la seua capacitat per complir amb les normes de la societat. Així, la bona sort no era vista com una qüestió de casualitat, sinó com una conseqüència d'una vida justa i ordenada.

Els confucians-confucianes creien que l'individu podia influir en la seua pròpia sort a través de l'educació, la disciplina i el compliment de les seues responsabilitats socials. D'aquesta manera, la sort estava lligada a la capacitat d'adaptar-se als principis morals i ètics de la societat, més que a la influència de forces sobrenaturals.

Els musulmans creuen que tot el que passa en la vida d'una persona està predestinat per la voluntat divina i que res no pot succeir sense l'aprovació de Déu

3. La sort a l'Orient modern i contemporani: canvi i pragmatisme

Amb l'arribada de la modernitat, les concepcions sobre la sort a l'Orient han experimentat profundes transformacions. En les societats contemporànies d'Orient, com la Xina, l'Índia i els països islàmics, la ciència, la tecnologia i les noves ideologies han reconfigurat la manera com s'entén la sort. Tanmateix, les pràctiques i creences tradicionals sobre la sort continuen sent arrelades en molts aspectes de la vida quotidiana.

A la Xina, malgrat l'avanç del pensament científic i l'expansió de la tecnologia, les pràctiques de *feng*

shui segueixen sent populars, especialment en l'arquitectura i la planificació urbana. Molts ciutadans xinesos utilitzen el *feng shui* per millorar la seua qualitat de vida, la seua prosperitat i la seua sort. La cultura xinesa també segueix mantenint una relació estreta amb la superstició, especialment durant esdeveniments importants com els casaments o les celebracions de l'any nou, on la recerca de la bona sort és un factor fonamental.

A l'Índia, el *karma* continua sent un concepte central en la visió espiritual de la vida, però molts joves moderns comencen a integrar una comprensió més pragmàtica de la sort, basada en l'esforç,

la determinació i l'autosuperació. El sistema de castes, tot i que oficialment abolits, segueix tenint una certa influència en algunes àrees, on les creences tradicionals sobre el karma i el destí són utilitzades per justificar la sort d'una persona.

Al món islàmic, la concepció de la sort com un reflex de la voluntat de Déu segueix sent fonamental. No obstant això, amb la globalització i el creixement econòmic, les noves generacions islàmiques tendeixen a veure la sort també com un factor de contingència i oportunitat, més enllà de la predestinació divina. Les pràctiques religioses sobre la sort s'han mesclat amb un enfocament més individualista i modern de l'èxit personal.

4. La fortuna com a reflex de les dinàmiques socials i econòmiques

A mesura que les societats orientals han experimentat transformacions econòmiques i socials, el

concepte de la sort ha començat a fusionar-se amb una visió més materialista i pragmàtica del món. A la Xina, per exemple, la recerca de l'èxit econòmic i la prosperitat ha passat a ser una part essencial de la idea de la sort. La creença que els éssers humans poden "fer la seua pròpia sort" a través de l'esforç i la inversió en el treball dur es troba més integrat en la mentalitat popular.

A l'Índia, la globalització ha portat un canvi en la percepció de la sort, on el treball en sectors emergents com les tecnologies de la informació i la indústria financera ha donat lloc a una nova classe mitjana que veu la sort com un element relacionat amb l'oportunitat i el talent personal més que amb el karma o el destí diví. Aquesta visió pragmàtica ha provocat un canvi en les generacions més joves, que tot i mantenir certs vincles amb les seues arrels espirituals, entenen la sort com el resultat de la preparació i l'ocasió.

Conclusió

En resum, la sort ha estat una idea central a l'Orient al llarg de la història, reflectint una mescla de forces divines, destí i acció moral. La percepció de la sort, tot i que ha evolucionat amb el temps, segueix influenciant la vida quotidiana de moltes persones a l'Orient, ja siga a través de la pràctica de rituals espirituals o en la forma com les persones interactuen amb les seues condicions socials i econòmiques. La diversitat de visions sobre la sort, des del *karma* hindú fins a la *predestinació* islàmica, il·lustra la complexitat i la profunditat amb què les cultures orientals han intentat comprendre el misteri del destí i la fortuna.

la sort ha estat una idea central a l'Orient al llarg de la història, reflectint una mescla de forces divines, destí i acció moral.

LA BONA I LA MALA SORT EN LA MITOLOGIA CÈLTICA

Marian Romero / *Llicenciada en Ciències de la informació (Periodisme)- Redactora Levante EMV*

Els celtes utilitzaven els seus símbols amb finalitats protectores i per a atraure la bona sort, ja fora per a eixir victoriosos en batalles com per a protegir les seues llars i familiars. Els celtes, a diferència d'altres pobles i cultures, feien els seus gravats en pedra i bronze, la qual cosa ha permès que els seus símbols arribaren intactes a la nostra època.

Són símbols relacionats amb la mitologia desenvolupada pels pobles cèltics durant l'Edat del Ferro. Gran part de la mitologia cèltica es va desenvolupar durant l'època prehistòrica, és a dir, abans de la invenció de l'escriptura. En conseqüència, es disposa de poques fonts escrites que descriuen de manera directa les tradicions de la mitologia cèltica. Les creences de la mitologia cèltica es van transmetre durant els seus inicis principalment de manera oral.

És gràcies als escrits d'autors grecs i romans posteriors que els coneixements sobre la mitologia cèltica han arribat fins als nostres dies.

Els símbols cèltics són antics emblemes que es remunten a les profunditats de la història euro-

pea. Han sigut utilitzats per diverses tribus cèltiques al llarg dels segles, aquests símbols no sols eren signes visuals, sinó que també posseïen significats espirituals i místics. Poden servir com a ferramentes per a obtindre claredat en moments de decisió o com a símbols de connexió amb l'espiritualitat i la naturalesa. Cridaven a la sort.

Similar a les runes vikingues, els símbols cèltics eren utilitzats per a l'endevinació i com a amulets de protecció. Molts celtes portaven amulets gravats amb estos símbols com una manera d'honrar les seues creences i assegurar la influència màgica i espiritual que cada símbol representava en les seues vides diàries. En la religió, s'utilitzava per a espantar als esperits malignes, la mala sort i per a venerar la naturalesa.

Malgrat que hui dia quan parlem de cultura cèltica pensem directament en països com Irlanda, Escòcia o Anglaterra, la veritat és que en el seu moment, els celtes estaven compostos per diferents pobles indoeuropeus, que amb el pas del temps van anar forjant relacions entre si. No obstant això, es creu que els orígens dels celtes daten sobre l'Edat de Ferro.

els símbols cèltics eren utilitzats per a l'endevinació i com a amulets de protecció

Símbols més importants

Símbol cèltic trisquel

La trisquela, triskel, trikele o trinacria: és un símbol curvilini que consta de tres braços en espiral units per un punt central. El 3 era el número més sagrat dels celtes, per la qual cosa només els druides podien portar la trisquela amb ells, ja que representava la perfecció i l'equilibri entre ment, cos i esperit. Els druides la utilitzaven per a sanar els malalts i com a talismà, ja que es deia que la trisquela era un símbol màgic amb capacitats curatives.

L'arbre de la vida o Crann Bethadh

Els arbres i la naturalesa en si tenien una gran importància en la cultura cèltica, pel fet que el dia a dia dels homes estava lligat al bosc: aquests els proporcionaven protecció, recer, llenya, animals per a caçar i fruits per a menjar. És per això que l'arbre és un dels símbols més sagrats i venerats per als celtes.

Significat de l'anell Claddagh

L'anell de Claddagh és el símbol cèltic de l'amor per excel·lència. Estava compost de dues mans que simbolitzen l'amistat, un cor que representa l'amor i una corona que simbolitza la lleialtat.

El nus perenne celta

El nus perenne és un símbol cèltic de l'amor, ja que és un nus que mai es desfà, per la qual cosa representa la unió eterna dels enamorats, que sobreviu al temps i a l'espai. La sort en l'amor. Per als celtes, el nus perenne protegia la parella de tota mena de contratemps i del desgast de l'amor degut al temps. Era, doncs, un símbol de complement, suport i fusió de la parella.

Símbol cèltic trisqueel.

L'arbre de la vida o Crann Bethadh.

Anell Claddagh.

Nus perenne celta.

Què significa la creu cèltica

Alguns pensen que aquest símbol té orígens cristians, però no és així, ja que la primera creu cèltica trobada data del 10.000 a. C. Per als celtes, aquesta creu representava diverses coses.

- **Els quatre punts cardinals:** el nord, el sud, l'est i l'oest.
- **Els quatre déus:** els que habitaven cadascuna d'aquestes direccions.
- **Les quatre estacions de l'any:** ja que els celtes estaven molt vinculats a la naturalesa.
- **L'encreuament de dos camins:** és a dir, el dels vius i el dels morts.

D'altra banda, es creu que també simbolitzava els quatre elements (terra, aire, aigua i foc), els quals estaven units pel centre de la creu cèltica.

Símbol awen cèltic

Aquest és un dels símbols cèltics del neodruidisme. Està compost per tres xicotets cercles, dels quals cauen tres línies que representen llamps de llum. Tot això envoltat per un cercle. L'awen era molt utilitzat en la cultura cèltica pel fet que representava la il·luminació espiritual i divina, així com la benedicció dels déus als homes.

D'altra banda, simbolitza també l'harmonia entre els oposats. Això és perquè el raig esquerre representa l'home, el de la dreta la dona, i el del centre l'equilibri entre tots dos.

Què significa la triqueta

La triqueta, malgrat ser un dels símbols cèltics més antics, ha sigut reinterpretada al llarg de la

Creu cèltica.

Símbol awen cèltic.

La triqueta.

història. En un principi, per als celtes representava la vida, la mort i la reencarnació. Encara que també feia referència al físic, mental i espiritual. Per part seua, els druides la utilitzaven per a sanar, beneir i propiciar fertilitat tant a homes com a dones, és per això que es coneix la triqueta com un símbol cèltic de maternitat.

Més tard, la triqueta va ser adaptada per l'església per a representar la santa trinitat, és a dir: el pare, el fill i l'esperit sant, despullant-lo així de tota al·lusió a la feminitat.

Posteriorment, la triqueta va ser adquirida per la inquisició i les croades i es va convertir en un símbol satànic, ja que van començar a perseguir i a cremar en la foguera tot aquell que utilitzara aquest símbol en rituals pagans o es fera anomenar a si mateix druida.

Símbol wuivre.

Significat del símbol wuivre

El wuivre és un símbol cèltic que està format per dos serps entrelaçades entre si. El wuivre representava la força i les qualitats de l'element terra. Així mateix, se'l considerava el guardià de la Terra. És per això que aquest símbol no ha de tocar mai l'aigua, ja que el seu poder minvaria dràsticament.

Es diu que qui posseeix un wuivre com a amulet, aquest li proporcionarà amor i poder.

Símbol del sigil celta

El sigil és un dels símbols cèltics més enigmàtics que existeixen, ja que no pot ser definit mai. El sigil era un símbol en blanc que s'utilitzava davant de preocupacions o per a aconseguir alguna cosa en concret. Per a aconseguir-ho, s'havien de dibuixar únicament línies, però deixant que la ment fluïra, és a dir: pintar sense pensar.

La Sort en la Cultura Occidental O FORTUNA, VELUT LUNA

Marco Antonio Coronel i Ramos / *Catedràtic de Filologia Llatina
en la Universitat de València*

La genial novel·la *El Lazarillo de Tormes* completa el seu títol amb la coda *i de les seues fortunes i adversitats*. I és que la fortuna, malgrat la seua cara canviant i el seu caràcter làbil, ha sigut assumida des del renaixement com una oportunitat positiva per a matisar la vida amb colors beneficiosos i fructífers. Però abans de transformar-se en sinònim de ventura, dita o auge, la fortuna a través de l'analogia amb la lluna, encarnava allò mutable de les coses, el tornadís de la sort o la inestabilitat de la vida. Un dels exemples més coneguts a Occident de la fortuna en aquest sentit és el reflectit en un dels cants goliards recollits en l'anomenat *Codex Buranus* de l'Abadia benedictina de Beuern, hui conservats a la Biblioteca Estatal de Baviera. Les cançons del manuscrit daten dels segles XII i XIII. En una d'elles es poden llegir els següents versos popularitzats en la cantata composta en 1937 pel compositor alemany Carl Orff:

*O Fortuna
velut luna
statu variabilis semper
crescis aut decrescis(...)*

En aquestes línies, la fortuna, igual que la lluna, es singularitza per la seua capacitat de canviar d'estat, és a dir, pel seu incessant créixer o minvar. Així era conceptualitzada la vida, com un itinerari existencial en què tot ésser havia d'enfrontar reiteradament desgràcies i ventures, salut i malaltia, alegria i desolació. Aquest flux i reflux constants transformaven el món humà en una aspiració amb final obert, en una ambició de tancament ambivalent o en un desig de rostre clarobscur. Per a uns, la for-

La fortuna és un paisatge que situa l'ésser humà davant de la seua fragilitat innata i, simultàniament, davant de la seua naturalesa tenaç i esforçada.

tuna serà ocasió per a témer l'emergència d'allò imprevist, mentre que, per a altres, encarnarà la fascinació de l'imprevist. És la condició de necessitat del lliure albir i la llavor de l'esclavitud emocional. La fortuna és un paisatge que situa l'ésser humà davant de la seua fragilitat innata i, simultàniament, davant de la seua naturalesa tenaç i esforçada. La seua presència arruïna qualsevol preconcepte i il·lumina qualsevol aspiració. Enclou i espenta, atenalla i allibera, empresona i desembullar, bloqueja i deslliga. La fortuna és la brisa que refresca les convencions i el rierol que assegura el verdor del prat. No estranye, per tant, que Francesco Petrarca, el pare de l'humanisme europeu, escriguera sobre la fortuna el següent en la seua carta XXI, 9:

“La fortuna hace sus bromas, es temible cuando halaga, ridícula cuando truena, despreciable cuando lanza sus rayos; hay que confiar en ella tanto menos cuanto más

alegre sea lo que promete y cuantas más flechas ha disparado menos le quedan; es más fácil ponerla bajo el yugo que convertirla en amiga fiel; suele ceder ante los que le atacan y atacar a la que ante ella ceden, empuja a los que se tambalean, aplasta al caído; no hay arma mejor para derrotarla que la paciencia y hay que resistir los grandes males con grandeza de alma; en este campo de combate no hay esperanza de hallar descanso en el esfuerzo, “la vida del hombre” no es ya “milicia” si no guerra, (Job7,1) todo el que llega a la luz de esta vida llega a una batalla, no hay vallado, las centinelas no sirven de nada, no hay tiempo de tregua, siempre está en peligro, no acaba el combate si no es al caer la noche, esto es, al morir”.

No coneixem una descripció més precisa de la fortuna que aquesta. En ella, la fortuna emergeix radical i ineludible: bromista quan embolica les circumstàncies, perillosa quan assenteix o ridícula quan amenaça. La fortuna és el riure en la desgràcia i el dolor en l'alegria. És la força que recorda que el temps és tan mal·leable com una pella de fang, o que l'espai és una vanitat que ofereix seguretat i lleva valentia. Així s'entén la cita del llibre de Job a què al·ludeix Petrarca, per a afirmar que la vida humana és un engranatge de lluites, una cadena que enllaça esperances i desacords, certeses i mentides, conviccions i vacil·lacions.

Així s'explica que Nicolau Maquiavel la convertira en un dels agents de l'èxit polític. Per a l'italià, els regnes es conquerien i es governaven tant amb decisió com amb l'empenta de la sort. Aquesta és la fortuna a la qual al·ludia l'autor del *Lazarillo*, és a dir, la força que arrossega cap al cim quan l'individu sap localitzar els corrents de la vida i acomodar-se al fluir de les circumstàncies.

No hauria de causar, doncs, perplexitat que els romans la concebiren com una divinitat. De fet, Fortuna formava part del panteó de divinitats més ancestrals de la ciutat. Ella encarnava l'atzar descarnat i incontrolable i, precisament per aquesta raó, era protectora de les persones i els llocs. A l'ésser humà d'avui, tan inclinat a controlar-ho tot i a viure a lloms d'una voluntat fèrria, li pot incomodar la idea que allò que protegeix l'individu és l'atzar o la contingència. Per a un romà, la prosperitat sorgia al pas de l'individu sense que la invocara. De la mateixa manera actuava la desgràcia, i d'ací la desassossec que la fortuna provocava, perquè obligava a jugar-se la vida sense balises ni immunitats.

En aquest sentit, la fortuna era també una força democratitzadora, perquè les seues diversions i maniobres no discriminaven ningú. A l'hora de moure les rodes del carro de l'existència, no reparava en el ric o en el pobre, en el desgraciat o en l'afortunat, en el savi o en l'ignorant. Les seues estratagemes arribaven a tots perquè, en realitat, viure era una partida d'escacs jugada entre un individu i la fortuna. Així que era venerada per totes les classes socials, per professionals de totes les branques, per esclaus i lliures. Juli Cèsar li atribuïa a ella el poder més gran en els assumptes bèl·lics (*Gal.* 6, 30, 2), i d'ací que moltes divisions militars la tingueren com a patrona. Això és evident especialment en aquells llocs fronterers i disputats en què cada nou albada marcava un autèntic nou començament de totes les coses.

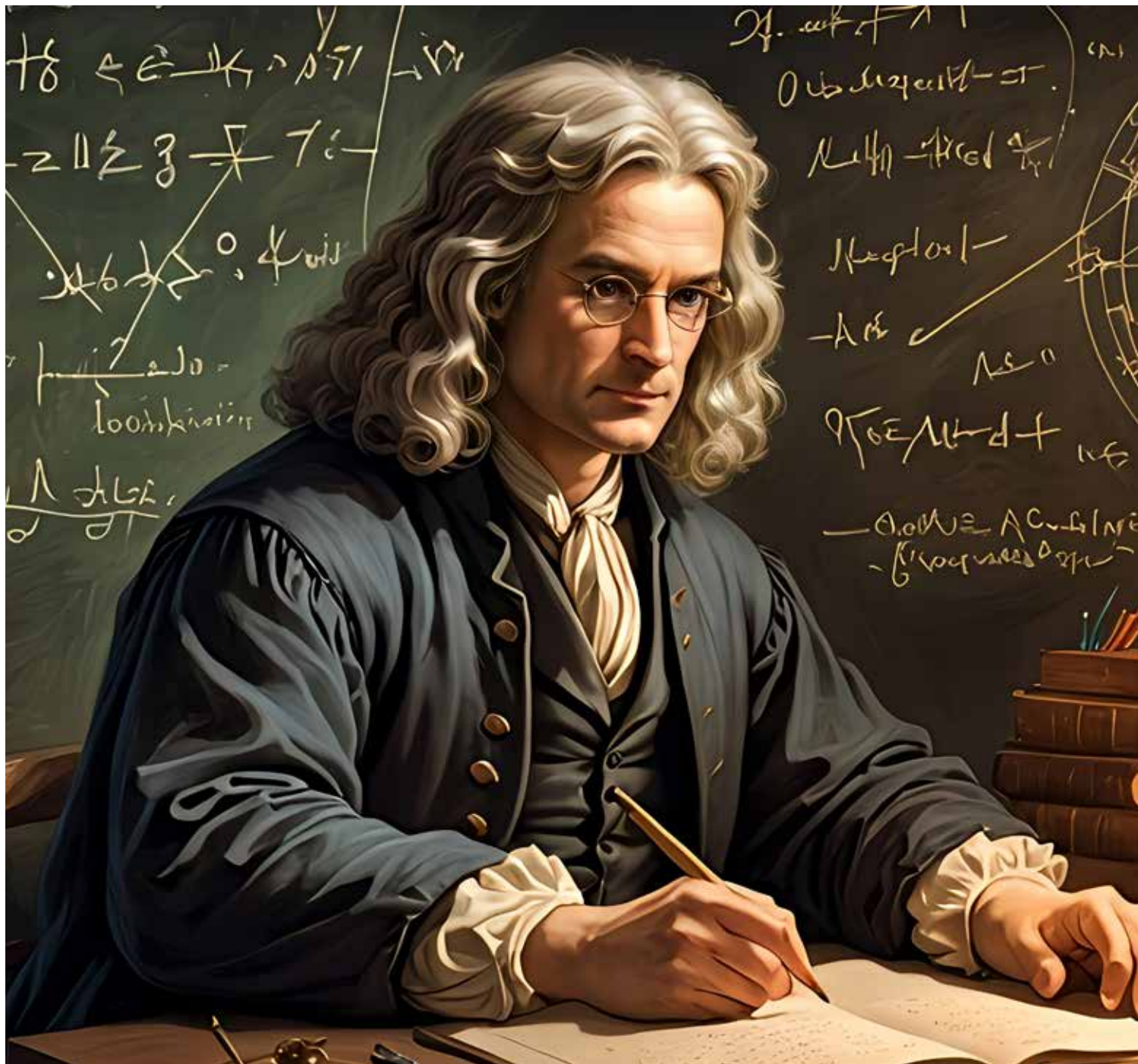
En definitiva, la fortuna està unida a les forces que il·luminen les decisions i matisen les biografies i la història. Els grecs la denominaren *Tyché* per

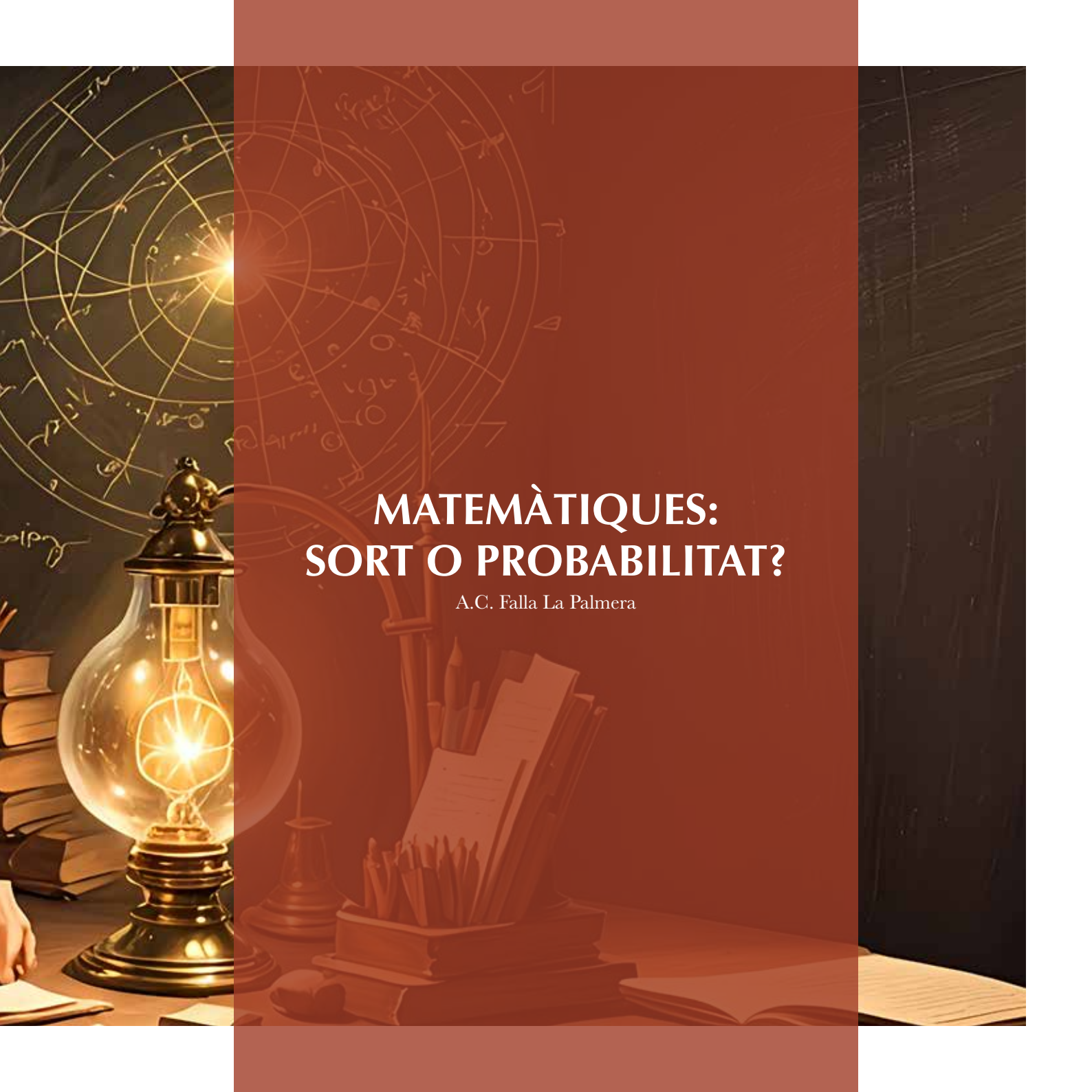
a prefigurar-la com el forcejament entre el caprici i allò inesperat. Personificava l'atzar i la mutabilitat dels individus i de les societats. La saviesa era, en certa manera, una forma de mirar-la sense pertorbar-se ni inquietar-se. En aquest sentit, no ha de confondre's amb el destí, perquè, mentre aquest representa la inevitabilitat que brolla de l'ordre de les coses, la fortuna és justament el contrari, és a dir, la inestabilitat que naix del ventall de l'inesperat i espontani. D'ací prové la denominada *Rota Fortunae* o roda de la fortuna, a la qual feia referència l'analogia amb la lluna. Aquesta roda simbolitzava la mudança constant de la sort, que tant podia enaltir com enderrocar. Per això es representava com a rodona i cega. Si la redonesa reflectia el procés constant de pujades i baixades, la ceguesa garantia la universalitat de la seua actuació.

Aquests dos trets fan que Boeci la identifiqui amb la justícia, que ha d'actuar també situant cadascú en el seu lloc sense fer cap distinció entre les persones. En aquest sentit, la justícia podria definir-se com la manera en què l'ésser humà doma la fortuna per a regular la convivència humana. Però, encara més, en autors com Dant, la imprevisibilitat de la fortuna apareix com un reflex de la providència i la voluntat divines. En definitiva, es podria concloure que la fortuna és la consciència que l'existència humana es construeix en la forja candent d'allò incontrolable. No obstant això, lluny de veure en aquesta realitat una minva de la dignitat humana, la prefigura com un honor i un premi. En efecte, La fortuna imprimeix en el cor la marca de la feblesa, però aquesta feblesa acaba sent la llavor de la consciència, de la justícia, de la pietat i de la concòrdia.

*la fortuna era també una força
democratitzadora, perquè les seues
diversions i maniobres no discriminaven
ningú.*

MATEMÀTIQUES: SORT O PROBABILITAT?

A.C. Falla La Palmera

QÜESTIÓ D'ATZAR

Clara Benedicto i Baldonado / *Doctora en Didàctica de les Matemàtiques - Professora d'Educació Secundària a l'IES Campanar (València)*

Era un dia qualsevol d'agost de 1913 a Mònaco. Com tantes altres vegades, Pierre es va endinsar en l'elegant casino de Montecarlo, disposat a posar a prova la sort. Les taules estaven envoltades d'apostadors entusiastes, i les llums brillants il·luminaven l'ambient, convidant els jugadors a arriscar-se. Enmig de rialles i converses animades, la ruleta girava una vegada i una altra, mentre els jugadors col·locaven les seues fitxes amb una barreja d'emoció i nerviosisme, esperant que la fortuna els somriguera. Després d'una sèrie de girs, va ocórrer una cosa inusual: la bola va caure en el negre diverses vegades seguides. Els apostadors, atònits, van començar a murmurar entre ells, sorpresos per aquella ratxa improbable. Amb cada nova tirada, es feia més forta la creença que el roig estava destinat a apa-

rèixer. Aquesta idea va portar molts a apostar grans quantitats de diners al roig, convençuts que el seu moment havia arribat. Quan es va arribar a la 25ª tirada consecutiva amb resultat en negre, la tensió era palpable. La 26ª tirada es va sentir com un clímax inevitable. Pierre va ser un dels pocs que va mantenir la seua aposta al negre, mentre la resta dels jugadors es preparaven per celebrar la suposada inevitabilitat del roig. No obstant això, per desgràcia per als altres, o per sort per a Pierre, la bola va caure de nou en el negre. Però, va ser realment sort, o només una casualitat?

La tendència a pensar que un esdeveniment positiu és el resultat d'una força misteriosa, més enllà d'una simple coincidència, és el que sovint ens

porta a confondre la sort amb l'atzar. Des d'un punt de vista matemàtic, la sort no existeix, és només una manifestació de l'atzar. Aquest tipus de raonament erroni es coneix com la **fal·làcia del jugador**, una creença equivocada molt comuna que es manifesta en diversos jocs d'atzar. Imagineu, per exemple, que llancem una moneda (no trucada) a l'aire nou vegades seguides i, sorprenentment, obtenim les nou vegades cara, moltes persones podrien pensar que en el desè llançament hi ha més probabilitats que aparega creu, com si la moneda "deguera" equilibrar la sèrie de resultats anteriors. Però aquesta creença és completament errònia. La veritat és que les probabilitats de cada llançament són independents, la probabilitat que el pròxim llançament siga cara o creu continua sent exactament la ma-

teixa: un 50% per a cada resultat. Això es deu al fet que la moneda no té memòria; no guarda registre dels resultats anteriors, i cada llançament és un esdeveniment aïllat. Aquesta confusió entre sort i atzar sorgeix de la tendència humana a buscar patrons i equilibris fins i tot quan no hi ha cap connexió causal.

Són moltes les creences en la vida quotidiana que ens fan pensar que les probabilitats canvien en funció dels esdeveniments que han ocorregut anteriorment. Un exemple d'això és la compra de números de loteria, pensant que alguns números "toquen" més que altres, quan és evident que tots tenen la mateixa probabilitat de ser premiats. Encara més curiosa és la convicció que la sort es troba en certes administracions de loteria. Un

Per a nosaltres, la realitat es regeix per les lleis de la probabilitat i no per forces sobrenaturals.

cas emblemàtic és el de la famosa Doña Manolita de Madrid, coneguda per vendre nombrosos números premiats, i que cada any veu com s'hi formen llargues cues de compradors, convençuts que comprant allí tindran més sort. Tanmateix, ens tornem a trobar davant d'un problema estadístic: l'única raó per la qual aquesta administració ven més números premiats que altres és que distribueix una quantitat molt més gran de dècims, augmentant així la probabilitat que alguns d'ells resulten guanyadors.

Les matemàtiques no solem creure en supersticions ni en conceptes com la bona o la mala sort. Per a nosaltres, la realitat es regeix per les lleis de la probabilitat i no per forces sobrenaturals. No obstant això, reconeixem que hi ha algunes percepcions de mala sort que semblen tenir una base real. Una d'aquestes és la coneguda **Llei de Murphy**, que afirma amb un toc irònic que "si alguna cosa pot anar malament, anirà malament". Un exemple clàssic és el de la torrada amb mantega: si se'ns cau una torrada, la percepció habitual és que inevitablement caurà amb el costat untat cap avall, embrutant-ho tot. Aquest fenomen va ser analitzat científicament per Robert A. J. Matthews en el seu estudi "The Science of Mur-

phy's Law". Matthews (1997) va demostrar que hi ha cert fonament en aquesta aparent fatalitat. En el seu experiment, va calcular que la manera com la torrada cau depèn de factors com l'alçada de la taula i la velocitat de rotació de la torrada mentre cau, observant que en moltes circumstàncies, l'alçada típica d'una taula és just la necessària perquè la torrada gire mitja volta abans de tocar el terra, aterrant amb el costat untat cap avall. Aquest experiment, entre altres investigacions, posa de manifest que certes situacions que atribuïm a la mala sort poden tindre una explicació científica, més enllà de la superstició. Així, la Llei de Murphy no és una qüestió de sort, sinó que sovint reflecteix les probabilitats i les condicions físiques que juguen en la nostra contra.

Per una altra banda, existeix la idea de que cada persona pot canviar la seua sort amb les decisions adequades. Un exemple fascinant d'això és el **dilema de Monty Hall**, que prové del popular concurs de televisió Let's Make a Deal, presentat per Monty Hall. En un moment àlgid del programa, el concursant havia d'escollir entre tres portes tancades; darrere d'una d'elles s'amagava el regal final, un cotxe, mentre que darrere de les altres dues es trobava una cabra. Després que el

concurstant triés una porta, el presentador obria una de les altres dues que, per descomptat, contenia una cabra. En aquest moment, Monty preguntava al concursant si volia mantenir la seua elecció original o canviar-la per l'altra porta que quedava tancada. És en aquest moment on la decisió que el concursant prenga pot influir directament en el seu resultat, i canviar així la seua sort.

Des d'un punt de vista matemàtic, la decisió correcta és sempre canviar l'elecció. Inicialment, la probabilitat que el concursant haguera triat la porta correcta era de $1/3$, mentre que la probabilitat que el cotxe estiguera darrere d'una de les altres dues portes és de $2/3$. En eliminar una de les altres dues portes (que contenia una cabra), la probabilitat que la porta escollida inicialment siga la correcta continua sent $1/3$, però la probabilitat que la porta tancada continga el cotxe augmenta a $2/3$. Així doncs, canviant la decisió, el concursant augmenta les seues possibilitats de guanyar el cotxe. Aquesta paradoxa desafia la intuïció de molts, que sovint creuen que les probabilitats són iguals després d'obrir una porta. La realitat, com demostra el dilema de Monty Hall, és que l'atzar i la lògica matemàtica juguen un paper crucial en la presa de decisions, reflectint així la idea que la sort no és tant una qüestió de desitjos com de comprensió de les probabilitats.

La noció de sort ha estat durant molt de temps unida a creences diverses, que van

des de les religioses fins a les supersticions populars. No obstant això, és essencial entendre que no existeix ni la bona ni la mala sort; tot es redueix a una qüestió d'atzar. Les decisions que prenem, combinades amb la comprensió de les probabilitats, són les que realment poden canviar els nostres resultats. Així doncs, la clau per transformar la nostra "sort" està en l'educació i el coneixement, de les matemàtiques. Per mitjà de la matemàtica, podem aprendre a analitzar situacions, a comprendre el joc de les probabilitats i a prendre decisions més informades, convertint l'atzar en una eina per optimitzar les nostres opcions i, en última instància, definir el nostre camí.

Referències:

Beveridge, C. (2020). *Lo que las matemáticas esconden...* Madrid: Editorial LIBSA.

Grima, C. (2018). *¡Que las matemáticas te acompañen!* París: Editions des Arènes.

Matthews, R. A. (1997). The Science of Murphy's Law. *Scientific American*, 88-91.

LA INFLUÈNCIA DELS ASTRES

A.C. Falla La Palmera

L'ASTROLOGIA I LA SORT

Lorena Beferull / *Astròloga*

Així com els somnis es compleixen, les desgràcies ocorren constantment. Això és una qüestió que es tracta en profunditat mitjançant la ciència dels astres.

En Astrologia existeixen diferents configuracions i tècniques per a trobar on està la nostra bona i mala sort. Per a això, resulta imprescindible calcular la nostra Carta Natal; el mapa estel·lar que es crea en el moment en què prenem la primera respiració en nàixer segons la nostra geolocalització en l'instant del naixement.

Des de l'antiguitat s'ha utilitzat l'astrologia com a ferramenta estratègica per a ajudar a reis i nobles en les seues conquestes, matrimonis, economia i tota índole de temàtiques.

Els astròlegs medievals van consolidar el treball de la sort a través dels anomenats Informes Aràbics, on trobem l'Informe de la Fortuna i l'Informe de l'Infortuni, fent que la previsió de les benaurances o vicissituds foren predictibles en temps i caràcter.

Hui dia, tots i totes podem saber on estan eixos comunicats i com s'escenificaran en la nostra vida.

Tindre eixa valuosa informació ens pot preparar per al que està per arribar i ens capacita per a rebre la bona o mala sort des de la millor disposició interna, actuant com un karateka en el cas de ser un esdeveniment desafortunat per a canviar la percepció cap a ell o ella i aprendre del succés o, per contra, deixar-nos portar riu avall quan la influència és afortunada.

Els astròlegs medievals van consolidar el treball de la sort a través dels anomenats Informes Aràbics

Informe de la Fortuna

Es representa com una roda en la Carta Natal. L'Informe de la Fortuna ens assenyala l'àrea de la vida on s'escenificaran les circumstàncies favorables que propicien bons resultats en els esdeveniments vitals. La seua interpretació i predicció està relacionada amb el signe, les cases i els aspectes que formen essencialment.

Vegem alguns exemples en relació a les cases astrològiques. Aquestes representen diferents àrees de la vida.

A casa V, la nostra sort a favor, prové dels nostres fills i filles, nuvis, entreteniments i inversions; a més de potenciar la creativitat i les activitats d'oci.

Si ho tenim a casa VII, ens brindarà un bon matrimoni, contractes laborals afortunats, socis amb els quals fem negocis i associacions que prosperen.

A casa IX, ens porta viatges fructífers a l'estranger, bona relació amb els cunyats i èxit en els nostres estudis universitaris i relacions amb els nostres professors i professores.

Si està a casa XI, ens parla que la nostra riquesa i àrea de felicitat es troba en les nostres amistats, clients i grups de persones amb els qui ens relacionem.

Informe de l'Infortuni

Tot pol té el seu oposat. La mala sort ve donada per l'Informe de l'Infortuni, que es representa amb una creu simètrica.

Aquest Informe Aràbic s'escenificarà, depenent de la seua força còsmica, en forma de situacions de dissort, penúries, dolors, esdeveniments desafortunats i infelicitat en general. Hi haurà als qui els colpege fort a manera de separacions forçoses o impotència i límits per a donar solució a un cas legal, mentre que uns altres el patiran lleument en una reducció d'ingressos temporal o una caiguda ximple que acaba en esquinç.

Seguint amb els exemples anteriors, vegem l'Informe de l'Infortuni en altres cases astrològiques:

Quan se situa a casa II, propicia minves econòmiques i dificultats per a generar recursos per un mateix, fent sentir a l'individu la insatisfacció de la manca.

Si està a casa IV, les desgràcies tindran un caràcter familiar i patrimonial. Pot escenificar-se també a través d'una inharmoniosa relació amb el pare o dificultats en el negoci dels nostres progenitors.

Situat a casa VI, parlarà de problemes de salut, tant per a nosaltres mateixos com per a les nostres mascotes; així com experiències desafortunades amb els empleats o empleades al nostre càrrec.

Existeix alguna possibilitat d'influir activament en la bona o la mala sort?

Afortunadament sí. Cada any en el dia del nostre aniversari s'origina una nova carta anomenada Revolució Solar. Aquesta carta reflecteix el cel del moment i, segons on estiguem geogràficament en el món, els planetes, lluminàries i punts celestes ens influenciaran de l'una o l'altra forma.

És ací on la tasca dels astròlegs adquireix la seua major rellevància, ajudant el consultant a identificar on estan els Informes Aràbics de la Fortuna i de l'Infortuni per a realitzar una recol·locació si fora més convenient.

Per exemple, si estant a Sagunt l'Informe de l'Infortuni està al costat de Venus, que representa l'amor, seria favorable canviar de lloc perquè l'Informe de l'Infortuni i el planeta es distancien, evitant que la persona viva una desgràcia o una situació complicada en el pla afectiu.

Durant una sessió astrològica, treballem què és el que eixe infortuni vol que la persona tinga en compte per a així fer el treball més conscientment, sense necessitat de penúries amoroses. En aquest cas, passant l'aniversari a Lisboa, l'in-

forme de la mala sort s'allunya, minvant la seua capacitat d'actuació, podent resoldre's mitjançant una discussió momentània o una baixada emocional transitòria.

Per contra, l'informe de la bona sort també apareix en la Revolució Solar. Cada any porta premis i benaurances en diferents àrees de la nostra vida. Saber on estan i amb quin planeta fan conjunció ens permet aprofitar al màxim la seua influència anual, omplint-nos de felicitat, moments afortunats i gratitud.

Espera que aquesta informació us siga d'ajuda per al vostre pròxim aniversari i us porte la tan anhelada bona sort!

SORT I FALLES

A.C. Falla La Palmera

LA SORT I EL FOC PURIFICADOR FALLER

Lluís Mesa / *Investigador i Cronista. Associació d'Estudis Fallers*

La humanitat ha crescut entre el desconeixement i les ànsies de descobrir. Este segon aspecte ha fet que, al llarg de la història, els avanços tecnològics hagen augmentat. El progrés ha arribat fins al punt que les persones de la prehistòria mai pensarien en l'existència de les comoditats i modes de vida com els que tenim en l'actualitat. Però, malgrat el creixement, i l'evidència que no ha deixat de ser l'únic animal a entropessar en la mateixa pedra (les guerres, la cobdícia, les enveges o l'autodestrucció), sempre ha existit un lloc en el seu pensament per a la incertesa. Hi ha una part de l'acció humana que continua incontrolable i per a la qual no es té explicació. Eixa raó fa que els hòmens i les dones s'esforcen per a aconseguir que la part indomable de l'existència no siga negativa. Així naix el concepte de la sort, entesa com l'arribada incontrolada de situacions favorables que les

persones intenten provocar a través de diferents rituals o actuacions. L'etimologia de la paraula és llatina i també el ritual de confiar-la a la deessa Fortuna. Amb el pas de temps i l'evolució religiosa dels pobles, la sort s'ha relacionat amb la voluntat divina. El Déu és qui té capacitat de fer que tot vaja bé o malament. No obstant això, més enllà de l'espiritualitat de cada cultura, la raça humana no ha deixat de tindre en compte la sort i d'intentar dominar-la amb rituals, comportaments o unes altres maneres. L'excés de preocupació per la sort va generar la superstició o por excessiva a les coses desconegudes i misterioses.

El món de la festa no s'escapa a l'intent de domini de la sort. La festivitat, a més de ser un moment de transformació de l'orde establert i de la quotidianitat, té el desig d'apagar les adversitats. Mentre

dura, s'obliden les circumstàncies dolentes i les obligacions. En la celebració, l'alegria i diversió amaga el que cada dia és desfavorable.

Hi ha diverses modalitats de festes. En cada cultura es viuen d'una manera. Podem dir que el tret comú és la superació de la desgràcia i la infelicitat. S'aprofita per a preparar rituals que allunyen la mala sort i que asseguruen una millor vida. Així, s'explica la vigència que hi tenen els elements purificadors. En el cristianisme s'identifiquen amb les accions de Déu i les intervencions de sants o màrtirs tocats per les virtuts proporcionades per la divinitat. Tanmateix, tot i que les persones siguin creients, difícilment s'escapen al desig de tindre bona sort, independentment que li la puga donar una divinitat o no.

En la festa fallera, com en la gran majoria de les festivitats massives, hi ha un gran protagonisme de les classes populars. Elles tenen la necessitat de trencar l'orde establert i acostar-se per moments a vivències més especials que les pròpies de la seua quotidianitat. Desitgen tindre poder per a transformar el món. El poble està sotmés als desitjos dels poderosos i la seua sort no sol ser mai la millor. Per tant, en sorgir les primeres falles, intentaven per uns dies detindre la monotonia i la tristor amb activitats alegres que acabaren amb el més negatiu i els infongueren bona sort.

Les falles, doncs, sorgeixen amb la idea de criticar les dolentes situacions perquè desapareguen definitivament. No és nou el protagonisme del foc

Les falles, doncs, sorgeixen amb la idea de criticar les dolentes situacions perquè desapareguen definitivament.

purificador en les festivitats. En este cas, com en alguns més, presenta la singularitat d'emprar la sàtira. La ridiculització dels defectes, vicis o activitats de les persones és propi de la cultura popular i del fenomen festiu, encara que barrejar-los amb elements artístics no resulta tan comú. El cas de les falles té eixa singularitat.

Hem dit que les supersticions creixen pròximes al desig de la sort. També els dos ingredients formen part de les festes i de les falles. No és casual que s'exalte tot allò que no es considera bo. Es realitza amb la idea que desaparega. Pot considerar-se una classe de superstició la construcció i crema del cadafal, perquè així s'allunya la desgràcia. Un ritual que sorgeix juntament amb la crítica satírica i amb la idea de no enfrontar-se direc-

tament als desitjos de les classes poderoses. Este és un bon mitjà que ho aconseguen sols a voltes.

La crítica és l'essència del cadafal. El format circular té l'objectiu de poder-se llegir amb la vista i de provocar diverses reaccions. L'alçària ens permet diferenciar l'element essencial dels secundaris. Però l'estètica no era originàriament el més destacat. Realment el que infonia valor als elements que apareixien en un cadafal (teles, fustes, màscares, etc.) eren els textos. S'entenia la falla perquè es llegien les lletres. Sobretot era un gran contingut literari que prenia forma de llibret i de pasquins que es penjaven a les places on es plantaven les falles. Suposava una auca popular que passava a tindre tres dimensions. Ara, si el paper literari era important, encara ho era més el ritual

igni que generava, dins del qual el desig de la sort tenia un protagonisme indiscutible.

En la festa fallera, el foc purificador té un paper essencial, més que les lletres, el volum o l'art. Almenys, així era quan es creà. Sense ell, les falles no són exitoses. Estes escultures són efímeres amb la intenció que la bona sort torne cada any i no s'acabe. Per eixa raó, tenen una finalitat determinada: ser cremades. La qualitat purificadora del foc faller, emprada en altres festes i en la re-

el ritual faller pensava a superar les adversitats i a tindre bona sort. Les guerres constants, la fam, les crisis o els canvis polítics els passaven factura fonamentalment a ells. També la quotidianitat del seu barri o carrer estava plena d'actuacions de persones que per a res facilitaven la convivència feliç. Van descobrir que la falla tenia un poder que unes altres festes no posseeixen. A la ciutat de València, la festa grossa llavors era el Corpus. Però els pobres necessitaven canviar la seua vida celebrant d'una altra manera. Pensaren que si

En la festa fallera, el foc purificador té un paper essencial, més que les lletres, el volum o l'art.

ligió, ajuda a trobar-se prop de la bona sort. Una bona falla era aquella que estava composta de molts elements que sabien simbolitzar el que es desitjava que desapareguera, amb la finalitat que regnara la bona sort. La intenció continua vigent, encara que tal vegada el faller i la fallera en siga menys conscient. Al voltant de les falles, s'han generat tants actes que a voltes s'oblida que l'objectiu final és espantar la mala sort amb sàtira i estètica. Aquella societat del segle XIX que va fer real

cremaven el que destorbava i els produïa desgràcies potser la bona sort els acompanyaria. Tot això explica l'èxit de la falla. En poques dècades, la seua celebració augmentà davant la mirada atenta dels poderosos i dels governants. Una crida a la bona sort va prendre forma de festa.

La primera reacció de la classe dominant va ser prohibir-la o arraconar-la. No tingué èxit. Cada any creixia més. Així que decidiren d'oficialitzar-la

amb l'objectiu de dominar-la i transformar-la. Volem evitar que les classes populars aprofitaren la festa per a impulsar episodis revolucionaris o revoltes. D'esta manera, va evolucionar la falla amb una potenciació dels elements estètics i una disminució de la força reivindicativa de la literatura fallera. El foc purificador sempre va continuar amb la intenció no sols de portar la bona sort als més humils sinó als de dalt i als de baix.

Els temps passaren. En les dècades dels 20 i 30 del segle passat les falles van créixer intensament. Encara que el protagonisme del poder fou considerable, la crítica intensa va estar present. La festa, a pesar de tot, continuà popular, espontània i satírica. Busca la bona sort. L'entrada de la II República va donar un impuls decisiu a tot el vessant revolucionari de la festivitats.

L'arribada de la dictadura de Franco va afectar el poble i la festa. Va sorgir una nova organització per a sustentar-la de la qual l'actual societat en part és hereva. Les falles, com les coneixem hui, parteixen de les pautes i estructura que s'impulsaren a partir dels anys 40 del segle XX. Tanmateix, un aspecte va continuar vigent dels temps anteriors: el foc purificador. Mai no s'ha perdut fins a l'actualitat eixe protagonisme. Suposa el desig de superar la mala sort, cremant allò que

ho produeix. Ara, no es té tanta consciència del poder que posseeix el ritual de cremar però està ací. Se celebra més el triomf de la creativitat perquè en pegar foc desapareix tot. Cal començar a alçar la festa i la invenció d'un nou projecte. A pesar dels canvis, el poder màgic continua congregant-nos com a manera de superar desgràcies i fets negatius. No hi ha falla que no acabe sent rodada quan les flames se n'apoderen. El cant de fallers i fallers que l'envolten i s'impregnen d'eixa calor és un símbol.

En definitiva, si hi ha alguna cosa que ha continuat present en la festa fallera és la presència del foc purificador. El sentit crític i satíric ha evolucionat. L'organització i les classes socials organitzadores també. Però la flama està allí com a eix central. Així que és bo que continuem envoltant-la. Pensem que el crit a la bona sort té una nova oportunitat cada any en cremar-se un cadafal. Continuem pregant contra la mala sort, la discriminació, la injustícia i la mala política mirant la falla i la flama que se n'apodera. Recordem-ho. De segur que si ho fem, la bona sort no ens abandonarà.

SORT O TALENT?

Paco Pellicer / *Mestre Major del Gremi Artesà d'Artistes Fallers de València*

Enginy? Destresa, encert? Virtuositat, talent? O, simplement, sort?

Un bon treball es valora per tindre una bona resolució, un acabat impecable, per estar integrat amb l'entorn de la seua ubicació, perquè té un missatge que arriba a l'espectador, o, tan sols, i no és poc, perquè agrada.

Hi ha tantes variables a valorar que resulta més que complicat avaluar i fer una classificació. Això sí, hi ha treballs ben fets i altres que no ho són tant. A banda d'eixa distinció és difícil poder discernir què és millor i per què. Si estes reflexions les circumscriuim al món de les Falles, encara es complica més. Diferents estils, estètiques, volums i formes competeixen pels mateixos premis, dins de cada una de les categories. No resulta impossible, però sí que és complicat i difícil saber quina és la que mereix obtindre el premi.

Les Falles participen en un concurs tan lliure que els mateixos artistes no saben ben bé què deuen potenciar per tal d'optar a un bon premi. Les èpoques, les tendències i les tècniques influeixen en la valoració final del resultat, però l'artista no sap, quan pensa la seua proposta, quina qualitat es valorarà més o quines condicions limiten la seua creació. A dia de hui, parlant de

Falles, resulta xocant veure ninots pintats a l'oli, tot i que el resultat siga bo. En una definició actual de Falla figuren altres conceptes que substitueixen anteriors tendències. Hem acabat amb allò grotesc i acceptem la caricatura, es valora el volum i perdem la composició, la moda són els colors pastels i no agraden les figures amb pintura més cridanera. Les temàtiques són més amables i la crítica, si no s'ha oblidat, cada vegada és més suau.

A finals del segle XIX, Lo Rat Penat començà a premiar les Falles "més artístiques", valorant la qualitat artística en decrement de la crítica i de les creacions grotesques, que sens dubte no tenien tant nivell artístic, però eren més directes i s'identificaven més amb allò que es va batejar amb el mal nom de ninot, terme despectiu d'allò que hauria de ser, segons alguns, un nino.

S'iniciava una lluita entre les Falles populars, aquelles creades pels particulars i les artístiques, en les quals intervenien professionals de les arts plàstiques. Amb el nou segle, parlem del XX, l'Ajuntament de València assumeix els premis a les Falles i la competició, i sobretot la manera de valorar els treballs, queda en mans dels jurats que han d'optar pels resultats artístics o per l'enginy i la creativitat.

Les Falles participen en un concurs tan lliure que els mateixos artistes no saben ben bé què deuen potenciar

Sembla que la sort no entra en l'equació d'un jurat. Des de llavors es varen adoptar criteris per a donar valor als treballs presentats en els carrers i places. D'eixos criteris dependria i encara depèn la posició final de la Falla dins de la classificació de la seua categoria.

Des de la professionalització del treball de l'artista faller, el dia a dia dels tallers i l'experimentació amb materials i tècniques marcaren l'evolució de la Falla. Probablement molt més ràpid que els criteris de valoració d'aquetes. Eixa circumstància ha fet molt més complicat qualificar del resultat final de la Falla. En tan poc de temps com tenen els jurats per a veure les Falles, assumir novetats, resultats finals i propostes diferents resulta molt complicat.

En definitiva, la Falla que et cride l'atenció tindrà més possibilitats d'optar a un millor premi que aquella que et resulte indiferent o la veges igual que altres. El talent de l'artista apareixerà i es veurà en algun detall o en el plantejament del

conjunt de la Falla. Es podrà valorar el virtuosisme, les imaginables hores de treball, el missatge que t'arriba, el risc, la gràcia...

Sempre tindràs ocasió de valorar algun aspecte que et donarà arguments per a classificar en un lloc o un altre la Falla. No és qüestió de sort. És tracta de connectar amb l'espectador i sobretot amb eixe que té la possibilitat de valorar el teu treball per haver estat designat jurat de Falla.

ELS PREMIS MÉS ENLLÀ DE LA SORT

Claudia Ramón i Ferrandis / *Professora d'Educació Infantil i Educació Primària, especialitzada en Audició i Llenguatge*

Què és la sort?

La sort és un concepte que sol entendre's com una combinació d'esdeveniments o circumstàncies que afecten les persones de manera favorable o desfavorable, sense un control aparent sobre ells. Popularment, la sort s'associa a un "colp d'atzar" que provoca un resultat inesperat i, en molts casos, positiu. Però, tot passa per tindre o no tindre sort?, és sort o és treball dur?

A través d'aquest article i sota el meu punt de vista com a fallera, mostraré la meua opinió sobre aquest tema sobre la sort i el treball emprat en el món de les falles.

En primer lloc, em presente, el meu nom és Claudia Ramón Ferrandis, tinc 29 anys i pertany a l'Associació Cultural Falla la Palmera des de fa 19 anys. Soc mestra d'Educació Infantil i Educació Primària i estic especialitzada en Audició i Llenguatge. Soc una persona amb sort per poder treballar amb els xiquets i xiquetes, el futur de la nostra societat.

Els ensenye nous mètodes, materials, tècniques, però, sobretot, a ser bones persones, a esforçar-se diàriament, a preparar-se per a un futur pròxim, etc. I això, perdoneu-me que vos ho diga, però no és qüestió de sort, és qüestió de treballar molt, de sacrificar-se, de lluitar pels seus somnis i de preparar-se per al que vindrà. Per això, els parle de molts autors com Louis Pasteur, que reflexionava sobre la fortuna i deïa: "La sort afavoreix la ment preparada", o com Thomas Jefferson: "Com més m'esforce, més sort tinc".

Per això, la ventura o la sort, com la vulgueu anomenar, està totalment relacionada amb el treball, la perseverança, la responsabilitat i la preparació, entre moltes altres.

En les falles, sabem molt bé el que és treballar braç a braç per tot allò que ens apassiona, com és el cas dels llibrets, cavalcada, playbacks, monuments, decoració de carrers, narrativa, teatre, fotografia, tornejos esportius... Des de fa molts anys i per sort d'haver treballat bé, moltes comis-

sions han aconseguit molts premis, bons premis; que emocionant! Veritat? Els qui siguen fallers i falleres entendran bé aquest moment d'arreglar eixa anhelada banderola que els acredita com a guanyadors i guanyadores, per a qui no ho haja viscut mai, estic encantada de poder revelar-li el que se sent i convidar-la a viure-ho juntament amb alguna comissió.

Sota la meua perspectiva, guanyar un premi desencadena una varietat d'emocions, moltes d'elles intenses i gratificants com els nervis, incredulitat, alegria, il·lusió, emoció, orgull, gratitud, eufòria..., massa sensacions i emocions en molt poc de temps que has d'assimilar immediatament, perquè ja eres el guanyador o guanyadora. En definitiva, guanyar un premi és una experiència intensa i multifacètica que desperta en nosaltres una mescla d'emocions. Combina una experiència memorable que els fallers i falleres solem atresorar i recordar per molts anys.

Però, i què passa quan no guanyes?, perdre un premi, especialment quan hem invertit temps, esforç i expectatives en la possibilitat de guanyar-lo, pot desencadenar diverses emocions com ara decepció, tristesa, frustració, enveja o gelosia, ira..., que moltes vegades no volem ni ens agrada acceptar. Però, bo, al cap i a la fi, passar, no passa res i això, com a fallera, m'impulsa a alçar-me més forta i millor que abans per a continuar treballant intensament per a aconseguir-ho en el següent exercici faller. Quina mala sort!, veritat?

El 16 de març, a la ciutat de Sagunt, es viu el dia dels premis. Des de l'Excel·lentíssim Ajuntament es lliquen i entreguen totes les banderoles a totes les comissions premiades. És el dia per excel·lència de les 30 comissions del Camp de Morvedre i he de confes-

La sort, capritxosa i a vegades inassolible, ens brinda moments de fortuna inesperada, però també desafiaments que no podem preveure

sar-los alguna cosa, no saben l'emoció que se sent en poder entregar-los i viure l'experiència des del balcó de la teua ciutat.

Vaig tindre la sort, paradoxalment, de ser fallera major de la Federació Junta Fallera de Sagunt l'any 2023 i poder viure eixa gran experiència i poder entregar a cada comissió les seues anhelades banderoles. Veure com cada falla plorava d'alegria o pena, cridava, llançava per l'aire els seus representants, s'abraçaven..., és una sensació que mai en la meua vida oblidaré i que sempre recordaré amb molt d'orgull i emoció.

Eixir al balcó de l'Ajuntament i veure tot un carrer del Camí Reial ple de fallers i falleres esperant escoltar el nom de les seues falles entre els tres primers, plorar i celebrar les trenta comissions que el millor dia de les falles havia arribat, i, en arreplegar-los, l'alegria envaeix Sagunt, les seues xarangues o bandes de música toquen amb més força que mai i els representants d'eixes comissions, igual que jo, no podran oblidar mai el 16 de març, el dia que els somnis es fan realitat, siga un any o un altre.

En definitiva, al llarg de la vida, la sort i el treball dur semblen jugar una dansa impredecible. La sort, capritxosa i a vegades inassolible, ens brinda moments de fortuna inesperada, però també desafiaments que no podem preveure. El treball dur, d'altra banda, és la nostra àncora: el que ens dona propòsit, direcció i la capacitat de construir el nostre camí, fins i tot quan les circumstàncies no són ideals.

És fàcil caure en el parany de pensar que tot el que aconseguim és fruit de l'atzar o, per contra, creure que l'esforç ho determina tot. Però, i si tots dos foren igual d'importants? La sort pot obrir una porta, però és el treball dur el que ens permet creuar-la amb seguretat. Quan mirem en retrospectiva, molts dels nostres èxits probablement són una mescla d'estar en el lloc correcte, en el moment correcte, i haver fet el treball necessari per a estar llestos.

Això no significa que hàgem d'esperar passivament que la sort toque la nostra porta. Preparar-nos, mantindre una mentalitat oberta i actuar amb perseverança són maneres de convidar-la a les nostres vides. I quan les coses no ixen com esperàvem, el treball dur ens dona una cosa més valuosa que la sort: la certesa que hem fet tot el possible i l'oportunitat de continuar intentant-ho.

Finalment, crec que la sort pot ser una companya, però mai la protagonista de les nostres històries. Perquè, encara que no podem controlar quan arriba, sí que podem controlar com reaccionem davant d'ella, i avançar, amb el seu favor o sense. Al final del dia, la combinació de sort i treball dur ens du a descobrir que el veritable èxit no és sols el que aconseguim, sinó com creixem en el procés.

JOCS D'ATZAR

A.C. Falla La Palmera

JOCS D'ATZAR

Brisa Martínez i Pérez / *Llicenciada en Conservació i Restauració de béns culturals*

EL BINGO

La història del bingo i els seus diferents tipus de jocs

Ningú coneix amb exactitud quin és l'origen del bingo. Hi ha versions que afirmen que data de l'època romana, unes altres que va nèixer a Itàlia al s. XVI. També es diu que a Alemanya tenia caràcter educatiu i s'utilitzava als col·legis perquè els xiquets aprengueren a lletrejar i matemàtiques, mentre que als Estats Units el bingo va arribar al s. XX amb el nom de "Beano" en una empresa de joguets americana que li va canviar el nom a bingo, per error que algú en lloc de cridar

"Beano" diguera bingo, que és el nom que coneixem en l'actualitat. A més, era molt popular a les esglésies per a recaptar fons i així va ser com va aconseguir la seua gran popularitat.

En l'actualitat, existeixen diferents tipus de bingos que han sorgit a partir del bingo tradicional, com ara: el bingo de 90 boles, és la variant del bingo més popular a Espanya. A més, aquest bingo és molt popular de manera en línia i als països que més destaca són el Regne Unit, Europa i Austràlia. Té tres files i nou columnes amb tres possibilitats de guanyar en cada partida, una línia, dues línies i un bingo. El bingo de 75 boles, molt

popular a Amèrica i el Canadà. Els cartons tenen 25 caselles en una quadrícula de 5x5 amb números de l'1 al 75. Hi ha una casella central que no conté cap número i cada columna pertany a una de les lletres que formen la paraula bingo. Per a guanyar han d'estar ratllats tots els números del cartó o seguir el patró del joc que pot ser cartó ple, penjat o explosió. Bingo amb pot, estableix cantar bingo abans d'un cert nombre de boles extretes. Si hi ha més d'un guanyador, el pot es reparteix, si no, se l'emporta una única persona. En cas que no hi haja cap guanyador, s'acumula el pot per al següent joc. Finalment, el bingo gratis és un sistema molt atractiu ja que, en guanyar pots, canvies els teus punts per grans premis com ara mòbils, televisions, ordinadors...

Els beneficis del bingo

El bingo és un joc molt popular entre els majors i s'ha pogut comprovar que ajuda a afavorir l'estimulació cognitiva i la socialització, és a dir, que ajuda a retardar la deterioració que provoca l'Alzheimer. És un joc fàcil i senzill, que no suposa cap mena d'esforç per a poder guanyar, tot és qüestió de sort. A més, és una bona forma per a relacionar-se amb més persones i passar una estona agradable. Aquest joc requereix que els

L'emoció per guanyar premis pot tornar-se un problema per a unes certes persones com desenvolupar un comportament compulsiu o addictiu.

més majors activen múltiples processos mentals com l'atenció, la concentració, la memòria i la percepció visual i auditiva. Després de diverses proves, s'ha pogut observar que, si s'augmenta la grandària dels cartons i se'ls posa un color més cridaner, les habilitats de les persones majors amb Alzheimer i Parkinson millora. També s'ha pogut comprovar que, amb el bingo, es redueixen els símptomes de depressió i hipocondria, a més del risc de patir demència. Els experts recomanen que aquestes persones han de fer aquesta activitat vint minuts al dia per a aconseguir una notable millora.

L'addicció al bingo

L'addicció al bingo no deixa de ser una ludopatia. L'emoció per guanyar premis pot tornar-se un problema per a unes certes persones com desenvolupar un comportament compulsiu o addictiu. Aquest tipus de malaltia pot afectar qualsevol tipus de persones, però sobretot persones de ma-

jor edat que busquen socialitzar, que tenen ingressos econòmics baixos, problemes mentals, un baix nivell educatiu, etc. Poden perdre el control i són incapaços de parar de jugar. Aquestes persones senten la mateixa sensació que si estigueren consumint drogues, cada vegada el seu cos necessita més i més per a sentir-se satisfets, fins a perdre tot els seus diners. Poden arribar a robar diners a familiars i amics per a satisfer les seues necessitats. A més, presenten un canvi de caràcter radical, distanciament social. En algunes ocasions, això pot portar-los fins al suïcidi.

Per a ajudar les persones amb aquesta malaltia, el primer i més important és que han de reconèixer que tenen una addicció per a poder començar a treballar el problema amb ajuda psicològica i fàrmacs.

LA RULETA

La història de la ruleta

La ruleta és un joc d'atzar típic dels casinos. Tant el seu nom com el seu primer ús provenen de França, roulette, al s. XVIII. Es diu que la ruleta, com es coneix en l'actualitat, va ser creada per un matemàtic francès anomenat Blaise Pascal. Ideà una ruleta amb 36 números sense el 0. Va decidir que la ruleta havia de contindre 36 números, ja que té molta relació amb la màgia. La suma dels primers 36 números dona com a resultat el nombre màgic per excel·lència, el 666.

Les ruletes sempre han estat relacionades amb el món màgic i esotèric, ja que una d'elles pertany al tarot, la qual cosa es coneix com a arcans majors.

La ruleta s'utilitzava com a entreteniment en cercles d'amistats fins que en 1842 els germans François i Louis Blanc van decidir modificar la ruleta per a introduir-li el número 0 i portar aquest joc al conegut casino de Montecarlo, on es va convertir en el joc de l'elit europea. No obstant això, als Estats Units, el Canadà, Sud-amèrica i el Carib juguen a la ruleta amb doble 0. Aquest joc està format per tres parts, la ruleta amb números alternats en roig i negre, menys el 0, que és de color verd, el tapet on se situen les fitxes per a apostar, aquestes fitxes són col·locades i retirades pels crupiers i la bola de dos centímetres de diàmetre que anteriorment era d'ivori i ara és de tefló. A més, ara també es poden trobar ruletes electròniques

*La suma dels primers
36 números dona com a
resultat el nombre màgic
per excel·lència, el 666*

que són dirigides per un ordinador. Aquest tipus de màquines són considerades màquines de joc, per la qual cosa estan obligades a donar un percentatge mínim de premis per llei, eixa és la principal diferència entre aquesta màquina i les ruletes convencionals dels casinos.

Els jugadors de la ruleta utilitzen cinc estratègies per a tindre un nombre major d'oportunitats de guanyar el joc, aquestes estratègies són:

Estratègia Martingala: consisteix a apostar una quantitat fixa en l'aposta inicial i duplicar eixa quantitat en cas de pèrdua.

Estratègia Fibonacci: el famós matemàtic italià Leonardo Pisano ideà una seqüència numèrica en la qual cada número és la suma dels dos anteriors, tal que així 1-1-2-3-5-8-13-21-34-55-89-144-233-377-610. D'aquesta manera es realitzen apostes de quantitats xicotetes i simples per a tindre més opció de guanyar.

Estratègia ruleta D'Alembert o sistema de la piràmide: és coneguda com la millor estratègia en la ruleta, sobretot a Europa. S'afeg una unitat d'aposta després de cada fallada i es resta eixa mateixa quantitat en cas d'encert.

Estratègia Labouchere: va ser creada per un aristòcrata britànic. Consisteix a dir quants diners es volen guanyar per a establir una seqüència per a poder aconseguir-ho. A continuació, s'uneix la primera i l'última xifra de la seqüència i se sumen per a apostar eixa quantitat. En cas de guany, s'esborren els números. Però, en cas de pèrdua, s'afeg la quantitat perduda al final de la seqüència. És una de les estratègies més complexes que només han d'utilitzar els jugadors més avançats.

Sistema Paroli: consisteix a doblar l'aposta si guanyes i tornar a l'aposta inicial si perds.

Síntomes de l'addicció a la ruleta

Cada joc d'atzar presenta uns símptomes propis de la ludopatia. En aquest cas, els símptomes que presenten les persones addictes a la ruleta són:

Es preocupen massa pel joc, repassant les últimes jugades i pensant en futures estratègies.

Cada vegada necessiten jugar-se més diners en la ruleta en línia per a sentir el mateix nivell d'adrenalina.

Utilitzen el joc per a evadir els seus problemes.

No són capaces de deixar de jugar i quan ho intenten se senten irritables i nerviosos.

Oculden que juguen a la ruleta en línia als seus familiars i amics.

Prioritzen el joc davant d'un altre pla.

Han posat en perill relacions personals a causa de jugar a la ruleta en línia, a causa de la pèrdua d'hores i diners.

S'obsessionen a recuperar les pèrdues.

La ruleta en l'educació

L'ús de la ruleta en l'àmbit educatiu és una dinàmica fàcil i divertida que encuroseix l'alumnat per a ajudar-lo a aconseguir i adquirir els diferents blocs de continguts de les diferents àrees o matèries. A més, serveix per a fomentar hàbits de cooperació, convivència i de treball en equip. Es pot emprar tant en educació infantil com en primària, aplicant-la a les diferents matèries, matemàtiques, ciències naturals, expressió escrita.

EL PÒQUER

La història del pòquer i el seu funcionament

No es coneix amb exactitud quin és l'origen del pòquer. Uns diuen que prové del terme francès poque i altres diuen que descendeix de l'alemany calfen, que significa colpejar. Aquest joc presenta una gran similitud amb el joc persa As Nas, molt típic entre els mariners perses. Pot ser que aquests els l'ensenyaren als colons francesos als Estats Units.

El pòquer es va començar a jugar amb 20 cartes i quatre jugadors, on apostaven quina mà de cartes tenia major puntuació. Poc després, es va començar a jugar amb la baralla anglesa, 52 cartes. A aquesta baralla se li han anat afegint diverses jugades com: la jugada color, que consisteix a tindre cinc cartes no consecutives del mateix pal. També es va afegir el pòquer de descart, pòquer descobert i pòquer seqüència, a més d'introduir els comodins.

Els tornejos de pòquer van començar en els anys 70 als casinos estatunidencs. És un dels jocs més jugats

*El pòquer es
va començar a
jugar amb 20
cartes i quatre
jugadors, on
apostaven
quina mà
de cartes
tenia major
puntuació.*

En la majoria de jocs de pòquer, la primera ronda d'apostes comença quan un o més jugadors, fan alguna aposta forçada, coneguda com la cega.

als casinos, on poden arribar a participar en un torneig fins a deu jugadors, depenent del lloc i el tipus de torneig.

El pòquer és una família de jocs de cartes amb apostes en el qual els jugadors, amb totes o part de les seues cartes ocultes, fan apostes sobre una licitació inicial, recaient la suma total de les apostes en el jugador o jugadors amb la millor combinació de cartes. En la majoria de jocs de pòquer, la primera ronda d'apostes comença quan un o més jugadors fan alguna aposta forçada, coneguda com la cega. No obstant això, en el pòquer estàndard cada jugador aposta el que creu que val la seua mà en comparació amb la resta de jugadors i el joc segueix en el sentit de les agulles del rellotge. Els jugadors han d'igualar l'aposta màxima o retirar-se, perdent així el que han guanyat fins al moment. El jugador o la jugadora que iguala l'aposta també pot augmentar-la. La ronda finalitza quan tots els jugadors han igualat l'aposta o s'han retirat. En cas de quedar més d'un jugador o jugadora en joc, hi haurà un enfrontament, on els jugadors hauran de revelar les seues mans i el guanyador o guanyadora s'emporta el pou. En les diferents jugades del pòquer, també cal destacar el farol, que consisteix en la impressió que

donen els jugadors i jugadores de tindre millors o pitjors cartes del que realment tenen. Si el farol té èxit i es guanya el pou, el jugador no ha de revelar les cartes perquè no hi ha hagut enfrontament.

Existeixen diferents variants del pòquer, però les que més destaquen són: el pòquer tapat i el set obert.

Classificació de mans guanyadores

- Escala reial
- Escala de color
- Pòquer
- Full
- Color
- Escala
- Trio
- Doble parella
- Parella
- Carta alta

És el pòquer un esport?

El pòquer no és un esport físic en el sentit de la paraula, però és un esport mental acceptat, reconegut en 2010 per l'IMNSA. Els jugadors i juga-

Encara que el pòquer no demana una activitat física prominent, sí que requereix d'unes certes estratègies, habilitats mentals i és altament competitiu.

dores de pòquer desitgen ser considerats atletes professionals i esportistes, ja que per a aquest tipus de joc es necessita una gran agudesesa mental, rendiment, concentració i habilitat. A més, cal destacar la seua gran resistència enfront de la pressió que senten pels altres jugadors o jugadores.

Encara que el pòquer no demana una activitat física prominent, sí que requereix d'unes certes estratègies, habilitats mentals i és altament competitiu. Es pot dir que és prou similar als escacs, ja que el pòquer es juga en tornejos amb regles estrictes i és practicat sota una estructura organitzacional que fins i tot defineix campionats mundials.

Avantatges del pòquer

El pòquer té una sèrie d'avantatges com: aportar disciplina. Un bon jugador de pòquer té unes ho-

res de pràctica i aprenentatge, després inverteix el seu temps a descansar. Afavoreix la memòria i la concentració. Emmagatzemar tota aquesta informació requereix d'una memòria àgil i ràpida per a portar la davantera en les partides i una màxima concentració per a estar atents als moviments dels adversaris. També ajuda a desenvolupar la capacitat analítica, lògica i ser més pacients, és a dir, pensen cada detall, abans de prendre qualsevol decisió i, una vegada analitzat i vistos tots els escenaris possibles, prenen la decisió correcta amb calma. Finalment, contribueix al coneixement de l'entorn. Els jugadors i jugadores de pòquer poden saber a quina classe de persona s'estan enfrontant, si és agressiva, impulsiva, introvertida, etc., i propicia l'adaptació als canvis, són capaços d'adaptar-se a qualsevol contratemps.

Síntomes de l'addicció al pòquer

- Incontrolables desitjos de jugar.
- Necessitat d'elevat cada vegada més el volum d'apostes.
- Sentiments de culpa després de jugar.
- Insomni.
- Endeutament progressiu.
- Augment significatiu d'estrés (el que implica diferents malalties i trastorns).
- Obsessió creixent amb el joc.
- Ansietat.
- Pèrdua d'interés per altres activitats.
- Irritabilitat en jugar.

MÀQUINES ESCURABUTXAQUES

Què són les màquines escurabutxaques i quina és la seua història?

Les màquines escurabutxaques són màquines de jocs d'atzar on s'aposta una certa quantitat de diners per a guanyar un premi en efectiu. Existeixen dos tipus de màquines que poden ser: programades o d'atzar. Les màquines programades funcionen amb un programa intern on, després d'una seqüència de jugades, la màquina retorna una determinada quantitat de diners del que se li ha ficat. Són les més comunes en sales de jocs, bars i cafeteries. Les d'atzar depenen únicament de l'atzar, és a dir, per a conèixer la quantitat de diners a percebre seria necessari recórrer a l'estadística i la probabilitat. Aquestes són les més comunes als casinos.

També existeixen les escurabutxaques progressives que, cada vegada que algú juga de manera progressiva, es van afegint més diners al pot.

La paraula escurabutxaques és una paraula composta per "escura" del verb escurar i el plural de butxaca.

La primera escurabutxaques va ser inventada per Charles Fey a San Francisco, on ideà un mecanisme molt simple entre 1887 i 1895. El joc original era amb les cartes de pòquer, però en eixe moment es van reemplaçar 10 cartes per cinc símbols, repartits en tres rodes en lloc de cinc tambors. Eixos cinc símbols eren: ferradura de cavalls, diamant, espasa, cor i campana de la llibertat (Liberty Bell). Aquesta màquina va ser un èxit, però anys després, en 1907, va ser substituïda per una altra màquina anomenada l'operador de la campana (Operator Bell), creada pel fabricant Hebert Mills. En 1976 van aparèixer els models de màquines electrònics, a més dels models en línia per a jugar des de casa o amb el mòbil en casinos virtuals. Totes aquestes mà-

Les màquines escurabutxaques, estan programades per a donar un benefici entre el 0% i el 99% dels diners que aposten els jugadors i jugadores.

quines funcionen amb uns generadors de números pseudoaleatoris, és a dir, que generen una sèrie de números aleatoris simulats, a una velocitat de milers per segon. Quan es polsa el botó play, s'utilitza el número aleatori més recent per a determinar un resultat.

A Espanya només hi ha tres tipus de màquines escurabutxaques fixades pel reglament de màquines recreatives i d'atzar, que són:

Màquines de tipus A o recreatives: són totes aquelles màquines de passatemps o esbarjo que es limiten a concedir a l'usuari un temps d'ús o de joc a canvi del preu de la partida, sense que puguen concedir cap mena de premi en metàl·lic, en espècie o en forma de punts canviables per objectes o diners. Aquestes màquines poden ser els dards, el futbolí, billar...

Màquines de tipus B o programat: són aquelles que, a canvi del preu de la partida, concedeixen a l'usuari un temps d'ús o de joc i, eventualment, d'acord amb el programa de joc, un premi en me-

tàl·lic programat. Aquestes màquines són les que trobem en bars, cafeteries...

Màquines de tipus C o d'atzar: són les que la partida inclou un temps de joc i la possibilitat si es fes amb un premi en metàl·lic o canviable per diners.

Percentatge de pagament de premis

Les màquines escurabutxaques estan programades per a donar un benefici entre el 0% i el 99% dels diners que aposten els jugadors i jugadores. Això és conegut com a pagament de teòric o retorn al jugador. És important destacar que, encara que el RNG genera números aleatoris, el percentatge de pagament d'una màquina escurabutxaques està preprogramat i és determinat pel fabricant de la màquina. Aquest percentatge de pagament es refereix a la quantitat de diners que la màquina retorna als jugadors i jugadores a llarg termini, i pot variar d'una màquina a una altra.

Val la pena jugar a les màquines escurabutxaques?

Els jocs d'atzar no són una bona alternativa per

a guanyar diners extrems. Cada joc que es juga en un casino té una probabilitat estadística que no es guanya. Les probabilitats de les màquines escurabutxaques són algunes de les pitjors, i varien des d'una en 5.000 fins a una en aproximadament 34 milions de possibilitats de guanyar el premi major quan s'utilitza el joc amb la moneda màxima. En 2022 els ingressos per jocs de casino comercials van ascendir a aproximadament 60,46 mil milions de dòlars; una manera de pensar en tots eixos guanys és que són el resultat de l'acumulació de totes les pèrdues dels clients dels casinos cada any.

Desavantatges de jugar a les màquines escurabutxaques

Com tots els jocs d'atzar, el principal problema que generen és la ludopatia. En aquest cas, les escurabutxaques, addicionalment, generen falta d'interacció social, és a dir, no es relacionen amb les persones que els envolten, ni família ni amics. A més de passar les 24 h, set dies a la setmana, jugant durant llargs períodes de temps, generant així greus problemes de salut i financers.

ELS DARDS

Història dels dards

Els dards és un joc que es pot practicar tant individualment com per equips. Consisteix a llançar tres dards aleatòriament a una diana, fins a completar una puntuació determinada o aconseguir uns sectors determinats. Els punts s'aconsegueixen fent blanc en les zones específiques del tauler.

La primera vegada que s'esmenten els dards va ser en el 1314. En els temps morts dels soldats, jugaven a llançar estelles o altres materials punxants a les tapes dels barrils de vi. Anys després, es va canviar la tapa del barril pels troncs de fusta penjats. Els mateixos cercles concèntrics de la fusta servien per a definir les puntuacions.

Elements del joc

En els dards podem trobar bàsicament dos elements de joc: el tauler o diana i els dards.

El tauler: en els inicis les dianes eren de fusta massissa d'om, però es formaven molts forats i la fusta necessitava estar en remull perquè es-

tiguera blana. Anys més tard es va començar a utilitzar un tipus d'atzavara per a fabricar les dianes, lligant xicotets feixos de fibres de sisal de la mateixa longitud. Després es comprimia en forma de disc i es lligava amb un anell metàl·lic. Aquesta forma era més duradora i requeria un menor manteniment.

La diana: va ser creada a finals/principis del s. XX. Té una regulació de 451 mm i està dividida en 20 seccions radials, separades amb fil metàl·lic o banda de xapa. A partir de 1930 es van començar a fabricar taulers de fibres comprimides.

Els dards: n'hi ha tres tipus, de dards.

- De punta d'acer: estan fets amb la punta de tungsté, amb gran durabilitat i primesa. Són utilitzats per a jugar a la diana tradicional.
- De plàstic o electrònics: són més lleugers, apropiats per a les dianes electròniques. Són més lleugers per a evitar l'excessiu desgast a la diana.
- De sarbatana: la distància a la diana és major i els dards molt xicotets.

A Espanya, la federació de dards no està legalitzada. A la península, només hi ha dues comunitats amb l'esport de dards legalitzats, Catalunya i Balears

Les variants més comunes del joc

Actualment, podem trobar set variants diferents del joc, que són:

301, 501, 701...: consisteix en el fet que cada jugador ha de partir d'una d'aquestes puntuacions, triada al començament per tots dos contrincants, i han d'arribar fins a zero just, restant d'aquesta puntuació la puntuació aconseguida amb els tres dards en cada tirada.

Criquet: consisteix a "tancar" una sèrie de sis números més la diana, encertant-los tres vegades amb els dards cadascun. Els números amb els quals es juga més sovint són el 20, 19, 18, 17, 16 i 15, més la diana.

High Score: consisteix a aconseguir la màxima puntuació possible en un nombre limitat de tirades, que normalment en són set.

Comptabilització: consisteix a ser el primer jugador o jugadora a aconseguir el total de punts especificat, el qual se selecciona abans de començar a jugar.

Round the clock: cada jugador intenta puntuar en cada número de l'1 al 20 i en el centre de la diana

en ordre. Cada un o una pot llançar tres dards per torn. En cas d'aconseguir el número desitjat, aquest jugador haurà d'intentar encertar el següent número de la seqüència. El primer o la primera que aconseguisca la diana serà el guanyador.

Killer: consisteix en dues fases. La primera fase, els que juguen llancen un dard per a establir un número a cada jugador o jugadora. Una vegada establert aquest ordre, en les següents rondes, els jugadors han de caure en el segment doble del seu número encertat anteriorment. El primer jugador que caiga en el seu segment doble del seu número assignat serà considerat l'assassí de la partida (Killer). Quant a la segona fase, l'objectiu de l'assassí és matar la resta dels seus adversaris, aconseguint el segment del seu número fins que perden totes les seues vides. Guanya el que li queden vides.

Francesa: aquesta variant es pot realitzar amb un mínim de dos jugadors o per parelles, si hi ha molts participants. Consisteix a anar retrocedint del número 20 al 14 fent dobles i triples en cadascun d'ells. Una vegada realitzades totes aquestes seqüències, s'ha de encertar al centre, conegut com a diana per a guanyar la partida.

Els dards com a esport

Actualment, els dards són considerats esports per algunes organitzacions, com el Consell d'Esports del Regne Unit; no obstant això, també es considera una activitat per organitzacions com el Consell Europeu o el Comitè Olímpic Internacional, per la qual cosa, de moment, continua sent considerat com una activitat.

A Espanya, la federació de dards no està legalitzada. A la península, només hi ha dues comunitats amb l'esport de dards legalitzats, Catalunya i Balears, la qual cosa complica prou els tràmits per a legalitzar aquest esport. El millor jugador de dards actualment a nivell mundial és Michael Smith (Anglaterra): campió del "2023 World Championship" (Campionat del Món de Dards de 2023) i guanyador de 17 títols del PDC Pro Tour, i a Espanya és Toni Alcinas, que és el número 62 a nivell mundial.

Avantatges de jugar als dards

- Ajuda a millorar la concentració.
- Millora la funció cognitiva.
- Ensenya a reforçar les relacions socials.
- Alleuja l'estrés.
- Millora la coordinació i l'autocontrol físic.
- Reforça l'autoestima i la confiança.

Principal problema dels dards

El principal problema dels dards és que molts dels jugadors, per a arribar al cim, són alcohòlics. Ells creuen que és la millor manera de guanyar, però amb el temps això suposa un greu problema per a la salut, ja que el cos es va deteriorant físicament.

GRUP SOCIAL ONCE

Jose Manuel Pichel i Jallas / *Delegat de l'ONCE a la Comunitat Valenciana*

En el Grup Social ONCE a Espanya treballem 75.000 persones, un 60% tenim alguna discapacitat, a la Comunitat Valenciana en som 7.300. En l'àmbit estatal som 71.500 persones cegues o amb alguna discapacitat visual greu, una mica més de 6.000 a la Comunitat Valenciana.

Les cures i l'impuls de totes aquestes persones han començat amb el nostre tradicional cupó de l'ONCE.

Afortunadament, de llarg a llarg de la geografia del nostre país, trobem molts motius per a dedicar-li el més important que tenim a l'ONCE, la imatge del nostre benvolgut cupó, sempre prop de la ciutadania.

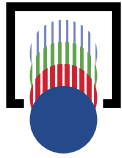
Ho fem de la mà dels nostres "sentinelles de la il·lusió", dones i homes repartits pels carrers i places de pobles i ciutats, que porten els cupons penjats del seu cor, on han d'estar, per a compartir cada dia un motiu d'il·lusió que ens fa únics al món.

És el nostre millor paper, també el teu, el que ens permet fer realitat la inclusió social de les persones cegues i amb altres discapacitats. Educació,

ocupació, tecnologia, oci, cultura, esport, accessibilitat..., són possibles gràcies a molts cupons amb consciència, com aquest, que són el motor de l'ONCE, igual que la resta de les nostres loteries responsables, segures i socials.

El cupó de falles del dia 19 de març de 2025, dedicat a la pólvora i als pirotècnics, formarà part d'una de les festes més importants del món i se suma a l'alegria de la ciutat de València, que gràcies a aquestes empreses capaces i inclusives posen els treballadors i treballadores en primera línia amb el seu bon fer demostrant-ho en tots els moments. També en els més durs, desgraciadament com els que s'estan vivint.

Els donem les gràcies als nostres clients i futurs clients, i dir-los que: com diu la nostra campanya publicitària: "Escolta el teu cor, nosaltres mai deixarem de fer-ho".

LOTERIES I APOSTES DE L'ESTAT

Quan parlem de sort i mala sort, quasi sempre pensem en els jocs d'atzar i en concret en loteries i apostes de l'Estat, legalment «Societat Estatal Loteries i Apostes de l'Estat, SA».

Es tracta d'un operador de loteries i jocs d'atzar espanyol de titularitat pública responsabilitat del Govern d'Espanya i adscrit al Ministeri d'Hisenda, a qui correspon la direcció estratègica i l'avaluació i control d'eficàcia. Aquesta entitat s'encarrega de la gestió, l'explotació i la comercialització de tota mena de loteries i jocs d'àmbit nacional o sempre que sobrepassen l'àmbit d'una comunitat autònoma.

Loteries i Apostes de l'Estat opera nou jocs diferents a Espanya. Encara que en la seua majoria són loteries i sortejos d'atzar, també hi ha alguns jocs basats en l'aposta esportiva: Loteria Nacional, Primitiva, Bonoloto, La Grossa, Euromillons, La Travessa... En definitiva, els jocs d'atzar que gestiona són: Loteria Nacional, La Primitiva, Euromillons, Bonoloto, La Grossa, La Travessa, Quinigol i el Lototurf.

A Espanya, el més antic és el de la loteria amb els seus orígens l'any 1763, regnant Carles III i sent el seu ministre el Marqués de Squillace, es va establir a Madrid la Reial loteria primitiva o antiga en benefici de diversos establiments piadosos, havent-se celebrat el seu primer sorteig el dia 10 de desembre d'aquell any.

Per un reial decret de 30 de setembre de 1763, es va establir a la vila de Madrid, a imitació de la cort de Roma i altres, la primera loteria, és a dir, l'extracció d'uns números a favor dels hospitals, hospicis i altres obres pies, sota les seguretats, mètode i regles que es van creure conduents i van imprimir per a govern dels empleats.

En 20 de juliol de 1763, per resolució de Carles III i circular del Consell de 23 d'agost del següent any, es va prohibir l'establiment d'ofertes estrangeres a Espanya en atenció a haver-se introduït abusivament en diverses ciutats i pobles bitllets de diverses d'elles que es beneficiaven i despatxaven al Regne, per a evitar l'exportació del numerari sota la pena de 500 ducats (5,500 rs.) per la primera vegada a cada infractor, dividida entre

Loteries i Apostes de l'Estat opera nou jocs diferents a Espanya

*Desembre i gener
són els mesos en
què més diners
s'inverteixen a
causa de la Loteria
de Nadal i Loteria
de Reis.*

el denunciador, jutge i fisc per iguals parts; per la segona la pena doblegada i, per la tercera, quatre anys de presidi a més dels 1.000 ducats de multa.

A Espanya només hi ha quatre empreses que estan oficialment autoritzades a vendre bitllets de loteria. Aquests inclouen l'ONCE, Loteries i Apostes de l'Estat i Creu Roja; l'Entitat Autònoma de Jocs i Apostes catalana fa el mateix per a Loteria de Catalunya.

En l'actualitat i segons arreplega l'article del periodista Gabriel Santamarina, huit de cada deu espanyols participa una vegada a l'any en algun joc d'atzar. Desembre i gener són els mesos en què més diners s'inverteixen a causa de la Loteria de Nadal i Loteria de Reis.

En la primera es reparteixen aproximadament 15.304 premis de diferent import gràcies als 100.000 números dipositats en el bombo, per tant, la probabilitat de guanyar és del 15,304%. En canvi, en la Loteria de Reis –on també hi ha 100.000 números– els premis ascendeixen a 37.920, per la qual cosa la probabilitat ascendeix a 37,92%.

Malgrat les dades, la probabilitat de guanyar els premis en tots dos sortejos és d'un entre 100.000, que pensat en percentatges és de 0,001%. No obstant això, la Loteria de Reis reparteix més premis que la de Nadal, 770 milions d'euros repartits en 7.813 premis faran felices moltes persones, 2.508 més que en el sorteig de Nadal.

Quant a altres jocs d'atzar com la Primitiva i Bonoloto hi ha una possibilitat entre 13.983.816 d'encertar sis números i 139,8 milions d'aconseguir el reintegrament, és a dir, el premi més alt.

En la Grossa de la Primitiva: 1 probabilitat entre 31.625.100.

En Euromillones: 1 entre 139.838.160. En Loteria Nacional: 1 probabilitat entre 100.000 en tots dos sortejos, el del dijous i el del dissabte. En la Travesa: 1 entre 14.348.907. En el Quinigol: 1 possibilitat entre 16.772.216, i en l'Hípica Nacional: 1 entre 8.835.372; en el Lototurf i 1 probabilitat entre 60.080.000 en el Quíntuple Plus.

Recaptació:

La Societat Estatal Loteries i Apostes de l'Estat SME va tancar l'exercici fiscal de 2022 amb uns ingressos ni més ni menys que de 9.698 milions

d'euros, la major facturació de tota la seua història fins al moment. El seu benefici va ser de 1.993 milions d'euros, que passen directes a les arques públiques, després de deixar per segon exercici consecutiu arrere la pandèmia, segons el registre d'Insigh View.

Els números que maneja la societat mercantil estatal la col·loquen com una de les empreses més importants del país. Les seues xifres estan a l'altura de les principals multinacionals: aconseguix un benefici semblant al de Telefònica a nivell mundial i supera el de grans empreses com El Corte Inglés o Mercadona.

Més enllà del valor dels inflats resultats, Loteries i Apostes de l'Estat forma part del monopoli-oligopoli dels sortejos diaris. Es compten amb els dits d'una mà el nombre d'empreses que celebren de manera periòdica sortejos d'aquestes característiques: la Creu Roja i el sorteig de l'Or, l'Once i els seus bitllets, i Loteries.

Fins a l'any 2012 els guanys per la loteria i els jocs d'atzar estaven exempts de tributar, només si guanyaves alguna cosa, a l'any següent tributaves en l'impost de patrimoni.

Ara hauràs de pagar a Hisenda un 20% del que supere el mínim exempt. Una quantitat que ha anat pujant des dels 10.000 en 2018 fins a aconseguir els 40.000 en 2023.

ARTICLES DE PREMSA SOBRE LA SORT

A.C. Falla La Palmera

SÍ EXISTEIX, I LA PODEM CONTROLAR

Héctor G. Barnés / *El Confidencial*

Com funciona la sort i de quina manera pots canviar-la al teu favor

Encara que no siguem supersticiosos, hem de reconèixer que la sort existeix, ja que d'això depèn el nostre èxit professional. Diverses investigacions ens recorden per què hauríem de creure en ella.

Molt poques persones estarien disposades a acceptar en ple segle XXI que creuen en l'existència de la sort. Aquesta sol estar lligada a la superstició, és a dir, a l'irracional i màgic, dues formes de pensament bandejades des de la Il·lustració. No, la nostra vida no està moguda per fils invisibles. Hi ha una altra raó per la qual la sort és un

tema tabú, i és que pretenem viure en una societat completament meritocràtica, en la qual són les nostres accions, i no els fets del destí, els que ens condueixen a l'èxit o al fracàs. El millor que ens poden dir no és "quina sort has tingut pel teu ascens", sinó "enhorabona per la teua promoció, te la mereixes".

Malgrat això, hi ha cada vegada més evidències que la sort existeix, només que no en els reduccionistes termes en què solem entendre-la. Si, com afirma la RAE, es tracta de l'encadenament dels successos, considerat com a fortuït o casual", podem afirmar que el problema no es troba

en el fet que no existisca un ordre en l'univers, sinó que no som capaços de desxifrar-lo de manera conscient. Però per a científics com Richard Wiseman, que va passar de ser mag a professor de psicologia a la Universitat de Hertfordshire, la sort no és, com s'ha afirmat, una interpretació a posteriori de les nostres accions, sinó una espècie de profecia autocomplida.

L'autor de *Ningú naix amb sort (temes de hui)* es troba darrere d'algunes de la investigacions més influents sobre la fortuna, i la seua tesi cada vegada és més referendada per estudis de tota mena. Per a Wiseman, autodefinit com un es-

cèptic, la sort és un producte dels nostres pensaments i del nostre comportament. No es tracta d'una cosa amb la qual nasquem o no, però sí una qualitat que podem desenvolupar. De quina manera?

Les característiques dels afortunats

En el seu gran experiment, Wiseman es va proposar identificar què és el que distingia les persones amb bona i mala sort a través de l'anàlisi de les trajectòries personals, creences i qualitats psicològiques de 400 voluntaris que comprenien des d'un adolescent de 18 anys fins a un jubilat de 84, seleccionats entre sectors tan distints com

Aquelles persones que consideren que fracassaran solen mantindre una actitud més tibant i ansiosa

la medicina, el treball a la fàbrica o la cura de la llar. Què era el que determinava el seu èxit i el seu fracàs? Al contrari del que molts racionalistes podrien haver sospitat, no es tractava d'haver gaudit d'un colp de sort en algun moment de les seues carreres, sinó d'haver mantingut una actitud consistent. Wiseman identificava aquestes quatre qualitats que definien les persones afortunades:

- Tenen una gran habilitat a l'hora de crear o identificar les bones oportunitats.
- Prenen bones decisions fent cas a la seua intuïció.
- Creen profecies autocomplides a partir de les expectatives positives.
- Adopten una actitud resilient que transforma la mala sort en bona.

D'entre totes elles, l'efecte Pigmalíó (o profecia autocomplida) és la que millor resumeix de quina manera funciona la sort. Aquelles persones que consideren que fracassaran solen mantindre una actitud més tibant i ansiosa enfront dels reptes de la vida, la qual cosa provoca, al seu torn, que la seua habilitat per a reparar en l'inesperat es reduïska. Per contra, les que pensen que són

afortunades solen llançar-se a acceptar reptes o a provar sort.

Quan un jugador sent que està en bona ratxa, prendrà millors decisions

Un experiment realitzat pel mateix Wiseman il·lustra bé aquesta dicotomia. L'investigador va demanar als participants en el seu estudi que comptaren les fotografies que apareixien en un periòdic. Enmig d'aquest, i sense previ avís, el psicòleg havia introduït un anunci que ocupava la mitat de la pàgina i en el qual es podia llegir la solució a l'enigma: "Deixa de llegir, hi ha 43 fotos". A més, hi havia un altre en el qual deia "Dis-li a l'investigador que has vist això i guanya 250 dòlars". Aquelles persones que formaven part dels afortunats van reparar en tots dos anuncis, mentre que aquells que pensaven que tenien els fets en contra seua els passaven per alt i arribaven fins a l'última pàgina. Mala sort.

Les bones ratxes sí que existeixen, i aquesta és la demostració

La tesi de Wiseman, que ve a dir alguna cosa així com que la sort crida a la sort, han sigut referendades per altres investigacions recents, que

aborden aspectes concrets de l'atzar, com els jocs de casino o els esports. Pense en un partit de futbol. Hi haurà parts d'aquest en les quals els jugadors i jugadores semblen incapços de marcar un gol a l'arc, mentre que en unes altres, potser després d'haver anotat una miqueta o haver estavellat la pilota en la fusta, semblarà que de sobte els ix tot. No ha sigut la seua forma física el que ha canviat, ni la disposició tàctica, ni la preparació mental. Però, d'improvís, semblen tindre molta millor fortuna. Què ha ocorregut?

Això és el que va intentar explicar un estudi publicat per tres investigadors de la Universitat de Harvard, amb l'objectiu de demostrar que les bones ratxes del beisbol (conegudes com Hot-Hand) sí que existeixen, després que psicòlegs de Stanford ho desmentiren durant els anys huitanta. I, efectivament, aquestes ratxes s'expliquen, ja que un bon resultat fa que els jugadors intenten colps més difícils, d'igual manera que el jugador de futbol comença a saltar-se després d'aconseguir un gol al seu favor. Aquells bateadors en ratxa tenien fins a un 30% més de probabilitats de realitzar un bon colp que en circumstàncies normals.

Els jugadors pensen que la sort sempre s'equilibra, per la qual cosa si estan perdent corren majors riscos.

Encara més cridaner resulta un estudi realitzat per Juemin Xu i Nigel Harvey de la University College de Londres, que es va centrar en el món de les apostes, i que va intentar explicar per què la gent que es troba en ratxa sol obtin-

dre millors resultats, així com per què als que els va malament solen anar a pitjor. No es tracta de cap mà invisible, sinó del biaix cognitiu conegut com la fal·làcia del jugador. Aquesta consisteix en el fet que els jugadors creuen inconscientment que la sort al final ho equilibra tot, per la qual cosa aquells que havien vençut en les últimes apostes tendien a comportar-se de forma més cautelosa, mentre que aquells que estaven perdent sentien que la sort estava en deute amb ells, per la qual cosa tendien a apostar més fort.

El resultat aprofundia en aquestes tendències: els que havien guanyat i eren previnguts, continuaven guanyant, i els que apostaven malament, perdien encara més diners. Compilat i debatut, la sort és una qüestió de percepció relacionada amb el nostre sistema de creences. Potser el millor és oblidar els nostres prejudis occidentals i, com proposa la periodista Carlin Flora en un article publicat en Aeon Magazine, adoptar la visió que tenen els xinesos. Per a aquests, no es tracta de triar entre treball o fortuna, entre el que aconseguim pels nostres propis mitjans i ens ve donat. Al contrari, el sistema de creences oriental afaforeix el treball dur entre aquells que han nascut sota el signe de la bona sort.

https://www.elconfidencial.com/alma-corazon-vida/2015-03-20/como-funciona-la-suerte-y-de-que-manera-puedes-cambiarla-a-tu-favor_728976/

SEGONS LA CIÈNCIA, LA SORT REALMENT EXISTEIX?

Alexia Columba i Jerez / *ABC Sociedad*

Suposem que tenim dos subjectes, Anna i Robert. Al llarg del dia, Anna ha acabat una presentació amb èxit que li proporcionarà un ascens. En acabant, després de demanar un café, en acatjar-se s'ha trobat un bitllet de vint euros. I eixe mateix dia ha rebut una trucada de l'assegurança del veí de dalt que li deia que, per fi, han arreglat les humitats del sostre. En canvi, Robert no ha pogut fer la seua presentació perquè el portàtil s'ha infectat amb un virus i han perdut el client. Al bar, el cambrer ha entropessat amb ell i li ha tirat el café damunt. I l'assegurança de la seua veïna de dalt l'ha cridat per dir-li que les humitats s'han convertit en goteres.

Molts podrien dir que Anna ha tingut una bona jornada, molt al contrari del cas de Robert. Per a ser més clars, si al final del dia et toca la loteria,

t'ha somrigut la fortuna, però si t'encerta un raig es diu que és mala sort. La veritat és que la sort sempre ha tingut un halo atractiu, fins i tot màgic, que continua viu amb el pas dels segles.

Alguns pensen que la sort influeix quan es donen esdeveniments al seu favor; uns altres que és purament aleatòria. El Nobel de Medicina de 1996, Rolf Zinkernagel, afirmava que l'èxit és sempre una qüestió de sort. Estan els que assenyalen que la percepció de la sort té més a veure amb la psicologia que amb la probabilitat. Jacqueline Woolley, professora de psicologia de la Universitat de Texas, apunta que la gent defineix la sort principalment de tres formes: com un esdeveniment sobrenatural; una explicació que la gent usa per a donar sentit a incidents que escapen al nostre control o com un atribut personal que u té.

Tots aquests usos de la sort fa que ens preguntem a què ens referim exactament quan parlem de sort?

Fins i tot en alguns casos pot jugar en la nostra contra. Vik Loveday, sociòloga de la Universitat de Londres, va realitzar un estudi amb acadèmics. Va entrevistar 44 empleats amb contractes temporals la situació laboral dels quals els provocava ansietat i inestabilitat financera. En general, quan s'assabentaven de bones notícies relatives a la seua carrera, com aconseguir un treball fix, l'atribuïen a la sort. En sentir que tenien poc de control sobre les seues vides, un moviment en una direcció positiva havia d'ocórrer per accident, i no com a resultat del treball dur.

Tots aquests usos de la sort fa que ens preguntem a què ens referim exactament quan parlem de sort?, algunes persones tenen més fortuna que unes altres?, i existeix realment la sort? La

sort acompanya a uns més que a uns altres o és només mera casualitat?

Quant a la seua existència, Alfonso Jesús Población, professor de matemàtiques a la Universitat de Valladolid i membre de la Comissió de Divulgació de la Reial Societat Matemàtica Espanyola (RSME), comentava anteriorment a ABC que la sort, bona o dolenta, és un concepte completament subjectiu. «És una il·lusió, allunyada de tota realitat objectiva». No obstant això, el seu paper en la vida té un pes a considerar que és molt real.

Guanyar o perdre

Richard Wiseman, autor del llibre *The Luck Factor* i professor de comprensió de la psicologia a la Universitat de Hertfordshire, s'ha passat anys es-

tudiant la idea de sort. En el seu llibre esmenta el cas de Barnett Helzberg Jr., un home que en 1994 posseïa una cadena de joieries amb uns ingressos anuals al voltant de 300 milions de dòlars. Un dia passava per l'Hotel Plaza de Nova York quan va escoltar una dona cridar: «Sr. Warren Buffett». Es tractava d'un dels inversors més exitosos dels Estats Units. Helzberg va aprofitar l'oportunitat, es va acostar al desconegut i es va presentar.

Al final va acordar comprar la cadena de botigues. I tot perquè Helzberg passava per allí just quan una dona va cridar el nom de Buffett en una cantonada de Nova York. En eixe sentit, per a Wiseman, els esdeveniments afortunats poden tindre una influència dramàtica en les nostres vides. El que qualifiquem com a sort, encara que

Va ser en 1754 quan l'escriptor anglès Horace Walpole inventava la paraula serendipity.

no ho siga, té el “poder” de transformar l'improbable en possible o de marcar una diferència, per a bé o per a mal. D'ací la importància per a ell d'entendre un concepte en el qual tots cauen alguna vegada en la seua vida o més d'una.

Abans de res, Wiseman aclaria en el *Washington Post* que el primer que cal entendre és que la posició d'una persona en la societat contribueix al seu concepte de sort. «La classe social en la qual naixes, l'estructura genètica que heretem, totes aquestes coses estan fora del nostre control», explicava. El següent, per a Wiseman, és que considerar-se afortunat o desafortunat és «una manera de veure's a un mateix que després repercuteix en com et comportes i com penses». I això acaba convertint-se en una profecia autocomplida. La sort en aquests casos té un impacte en la vida que tindrem. «Llavors, en un cert sentit, sí, existeix absolutament» indica.

Per a comprendre això amb un experiment, en el seu llibre Wiseman relata que va demanar a un grup de persones que s'identificaren com a afortunades o desafortunades. I que a continuació llegiren un periòdic. En una de les seues pàgines havia escrit en lletres grans: «Diga-li a l'experimentador que ha vist aquest missatge i guanyarà 250 lliures». Pels resultats, les persones que van dir que tenien sort van tindre més probabilitats de veure l'anunci, va destacar Wiseman. Per contra, les persones desafortunades semblaven mostrar més ansietat, la qual cosa disminuïa el seu poder d'observació.

En suma, la idea que hi ha darrere és que una persona amb una actitud positiva es manté ober-

ta a noves oportunitats, a prendre decisions afortunades escoltant la seua intuïció o a percebre patrons en actes aleatoris. Ja ho deia el filòsof Sèneca el 60 d. C.: «La sort és el que succeeix quan la preparació es troba amb l'oportunitat». I si a més eixa persona és un pensador flexible, amb un enfocament elàstic, «quan arriben eixes oportunitats, les aprofitarà», apuntava Wiseman.

Serendipitat i superstició

Una volta de rosca a aquest apunt és la serendipitat. Va ser en 1754 quan l'escriptor anglès Horace Walpole inventava la paraula *serendipity*. Els seus protagonistes feien descobriments valuosos de manera accidental gràcies a la seua sagacitat. De fet, la història està plagada de casos d'aquest tipus. És l'exemple de la radioactivitat per Becquerel, els raigs X per Röntgen o el cas de Fleming i la penicil·lina, entre altres. No debades, Mark Twain va escriure que el nom del major dels inventors era el d'accident. Però això requereix d'una ment predisposada a no considerar l'inesperat com a erroni.

La idea de sort porta entrelaçada la de superstició. «Conec científics molt racionals que encara parlarien d'encreuar els dits o tocar fusta», indicava Wiseman. «Així doncs, és una cosa que està profundament arrelada en la nostra psique».

Un exemple del qual es van fer ressò múltiples publicacions científiques va ser un estudi en el qual els investigadors van reunir un grup de persones que practicaven el golf habitualment. A la meitat d'elles els van dir que jugarien amb la bola d'un golfista famós. I van acabar puntuant millor que als qui els van dir que tenien una bola

normal. Per a la professora Woolley no és la sort la que està causant això. «El que passa és que aquests rituals supersticiosos et donen confiança i després et va millor. I, a més, els permet suportar situacions d'estrès o de caos. Si creus que això et farà jugar millor, és probable que jugues millor», va dir Woolley.

Els subjectes de prova també van obtenir millors resultats quan se'ls va permetre conservar els seus «amulets de la sort». Els investigadors van plantejar la hipòtesi que les persones amb els seus amulets al seu costat perseveren en els problemes durant més temps perquè se senten més capaços. No obstant això, aquest estudi ha trobat detractors per la seua incapacitat per a ser replicat i veure patrons que no existeixen.

Apofenia

Kit lots, professor de matemàtiques a la Universitat de Bath, explicava en una entrevista a ABC que el que anomenem sort és simple casualitat. «No crec que pugues tindre bona o mala sort, però sí que pot haver-hi coincidències». No obstant això, la suposició que esdeveniments i accions no relacionats estan d'alguna manera connectats porta a parlar de l'apofenia.

És una experiència que et fa veure patrons on no n'hi ha. Penses en les "11.11 hores" i, en mirar el rellotge, ací està, o creure que els gats negres donen mala sort. Per als experts és un fenomen intrínsec a la biologia humana. Adaptar-se a l'entorn suposava entendre els cicles de la naturalesa o associar els sorolls d'animals amb una amenaça.

L'evolució va afavorir l'associació entre uns certs

tipus d'esdeveniments. No obstant això, també pot donar lloc a errors, per exemple en el camp de l'estadística. Els científics poden arribar a pensar que estan veient connexions entre dades, quan en realitat són fenòmens aleatoris.

Això fa que siguem vulnerables a l'anomenada "fal·làcia del jugador", que porta les persones a fer prediccions sobre la base de fenòmens aleatoris que han observat prèviament. Molts esperen que, si llances una moneda i cau moltes vegades seguides pel costat de la cara, a continuació isca creu. La realitat és que les probabilitats d'obtenir cara o creu continuen sent d'un 50/50. La mateixa idea s'aplica quan un acudeix a les administracions de loteria més famoses per aconseguir el desé guanyador. La probabilitat que et toque la grossa és d'1 entre 100.000, un 0,001%. Però la creença en el "per si de cas" fa que compres un bitllet. La idea de sort persisteix.

Aleatorietat quàntica i el veritable atzar

Això significa també entrar en el debat del determinisme enfront de la incertesa. Juan Parrondo, professor de Física de la Universitat Complutense de Madrid, en els seus escrits estableix que si el món és determinista, tot està escrit, i això és una cosa que rebutgem instintivament. Però també rebutgem instintivament que hi haja zones de la realitat creades per pur atzar, i atribuïm l'aspecte atzarós d'un succés a la falta de tota la informació sobre les seues causes.

Aquest desacord no és nou, cinc segles abans de Crist, el filòsof Demòcrit va ser el primer a postular que la matèria estava formada de xicotets àtoms. Pensava que l'univers funcionava com un

rellotge i res ocorria de manera fortuïta. Quasi un segle després, un altre pensador, Epicur, va postular el contrari: que l'univers no funcionava així, i que l'arbitrarietat era una part intrínseca de la realitat perquè els àtoms es mouen de manera aleatòria.

Però, tot depén de l'escala. La tirada de daus pot considerar-se habitualment com un joc d'atzar, però la matemàtica Roney-Dougal assegurava a la BBC que si sabera quan llançaràs els daus, la posició exacta de la teua mà, a quina velocitat els tiraràs i el pes dels daus, podria, en teoria, predir com cauran. Les regles de la física newtoniana que s'apliquen a la tirada dels daus són deterministes.

El veritable atzar, com comenta el científic Jim Al-Khalili a la BBC, el podem trobar en un món més reduït, en l'aleatorietat quàntica, que és el moviment impredecible que ocorre a nivells subatòmics, en el món quàntic. Mentre que la mecànica newtoniana pot predir com caurà un dau, no explica com un àtom pot estar en dos llocs al mateix temps o com pot no tindre una ubicació definitiva.

Això també podem veure-ho en la biologia. El color dels teus ulls o la possibilitat de contraure una malaltia mortal pot ser una mescla d'herència i aleatorietat. Al final, les molècules genètiques estan fetes d'àtoms i les partícules subatòmiques tenen innombrables interaccions.

abc.es/sociedad/suerte-realmente-existe-20231210015957-nt.html?ref=https%3A%2F%2Fwww.abc.es%2Fsociedad%2Fsuerte-realment-existix-20231210015957-nt.html

Què fa que algunes persones tinguen més sort que unes altres?

- La sort que tingues pot dependre de com penses i com et comportes.
- Per què algunes persones són més afortunades que unes altres?
- Si alguna vegada et vas fer eixa pregunta, continua llegint.

“La gent crea la seua pròpia bona i mala sort”, assegura el psicòleg Richard Wiseman.

Wiseman ha estudiat el paper de la sort i l'impacte que té en la vida de les persones. Ell ho denomina una “investigació científica” que analitza el que diferencia les persones que es consideren afortunades i les que es consideren desafortunades.

La conclusió? La sort no és una habilitat màgica o el resultat de l'atzar. Es tracta de com pensem i ens comportem.

Així, les persones a les quals anomenem “afortunades” en realitat estan fent quatre coses bé.

1. Aprofitar noves oportunitats

Les persones que s'autodefineixen com a afortunades són capaces de detectar i aprofitar oportunitats en el moment adequat.

Quan se'ls presenta un nou camí, el transiten sense dubtar-ho.

En canvi, amb la gent desafortunada succeeix exactament el contrari, diu Wiseman.

“Viuen fixats en una rutina. Així que, encara que se'ls presente una oportunitat, tenen molta por d'aprofitar-la”.

2. Seguir el nostre instint

Aprofitar eixa nova oportunitat té molt a veure amb seguir els nostres instints.

I els afortunats no tenen por de fer-ho.

Si alguna cosa els dona bones sensacions, fan un acte de fe i es llancen a això.

Però les persones amb mala sort són analítiques per naturalesa i tendeixen a pensar massa en la

*La sort no és
una habilitat
màgica o el
resultat de
l'atzar. Es
tracta de com
pensem i ens
comportem.*

situació, la qual cosa acaba convertint-se en un gran desavantatge.

Segons Wiseman, “els porta més temps decidir les coses i, sovint, la seua manera de pensar no és molt útil”.

3. Confiar que tot eixirà bé

Com a optimistes que són, els afortunats esperen aconseguir l'èxit en tots els projectes que emprenen.

“Esperen que les coses isquen bé, i eixa convicció es converteix en una profecia autocomplida”, afirma Wiseman.

Pot ser que no funcione sempre, però tindre una actitud positiva els ajuda a seguir avant fins i tot en moments difícils.

Aquesta qualitat té un efecte dòmino i acaba atraient altres persones.

En les persones amb mala sort, la seua naturalesa pessimista els domina.

Com a resultat, diu Wiseman, la gent “tendeix a evitar-los perquè sempre estan molt apagats”.

4. Mantindre's positiu

La clau és mantindre's positiu.

A tots ens succeeixen coses dolentes, però els afortunats aconseguen recuperar-se d'eixes experiències.

Aprenen de les situacions i segueixen avant.

Això transforma la mala sort en bona.

Però els que es consideren “desafortunats” es deixen arrossegar fins i tot per les coses negatives més banals.

Estan convençuts que el futur serà ombrívol i que no val la pena intentar canviar-lo.

Vols tindre sort?

Per sort, hi ha esperança.

Richard Wiseman afirma que adoptar unes certes tècniques pot ajudar a qualsevol a pensar i comportar-se com una persona amb sort.

Una d'elles és mantindre un “diari de la sort” per a ser més afortunats.

“Apunta el més positiu i afortunat que haja succeït hui, sense importar com de trivial siga”.

Això contribueix a reduir la negativitat i ajuda a centrar-se en els aspectes positius de la vida.

És cert que algunes de les coses que ens passen estan fora del nostre control, però mantindre un “diari de la sort” pot ajudar a construir una actitud de resistència enfront de l'adversitat.

Pot ser que no siga immediat, diu Wiseman, “però després d'una setmana, més o menys, comença a tindre un impacte real en la gent”.

<https://www.bbc.com/mundo/noticias-46593492>

CURIOSITATS I FRASES SOBRE LA SORT I LA MALA SORT

A.C. Falla La Palmera

ALGUNES CURIOSITATS SOBRE LA SORT I LA MALA SORT

Per què diem gafe a la persona que porta la mala sort?

Actualment diem gafe a aquella persona que porta mala sort (tant per a si mateixa com per als que l'envolten), però antigament s'utilitzava el terme *gafo* per a referir-se a qui patia una malaltia anomenada *gafedad*, un tipus de lepra que a més provoca que els dits de la mà i, en algunes ocasions dels peus, s'encorben fortament.

La lepra era considerada com una malaltia altament contagiosa, per la qual cosa no era gens aconsellable acostar-se a un leprós o *gafo*, per a evitar així contagiar-se. Els avanços mèdics demostrarien que la lepra era una malaltia infecciosa, però de nul·la transmissibilitat.

D'ací ve que amb el pas del temps la paraula passara de *gafo* a *gafe* i s'haja acabat utilitzant aquest terme per a referir-se a les persones que tenen i contagien la mala sort.

Per què toquem fusta a la recerca de la sort?

Aquesta és una de les supersticions més conegudes i comunes en un gran nombre de persones.

La lepra era considerada com una malaltia altament contagiosa, per la qual cosa no era gens aconsellable acostar-se a un leprós o gafo

El roure era considerat un arbre de culte i moltes eren les ofrenes i rituals que es feien al seu voltant.

El seu origen és en realitat incert, encara que la majoria d'historiadors apunten a dos possibles motius, als quals se'ls atribueix el perquè i la raó d'aquest costum, relacionant-lo d'una banda amb la fusta de la creu en la qual va ser crucificat Jesucrist, ja que li atribuïen un poder màgic. Tocar la fusta de la creu era antany un símbol de protecció enfront de tota mena de mals i, d'altra banda, a les qualitats del roure i la mitologia que hi ha entorn d'ell, que es remunta a més de 2.000 anys abans del naixement de Crist.

El roure era considerat un arbre de culte i moltes eren les ofrenes i rituals que es feien al seu voltant.

En l'antiguitat tenien el convenciment que les vetes d'eixa fusta eren els estatges en els quals s'ocultava el geni del Foc i de la Vitalitat, divinitat a la qual s'invocava per a demanar l'èxit.

En observar que el roure era encertat sovint pel llamp, van suposar que era l'estatge d'algun déu.

La unió de totes dues creences (creu de Jesús i el roure com a estatge dels déus) ha fet amb el temps que, per a un gran nombre de persones, el fet/gest de tocar o dir "toque fusta" siga un símbol per a espantar mals presagis i encomanar-se a la bona sort.

D'on sorgeix dir cenizo a algú que atrau la mala sort?

L'origen hem de buscar-lo en el *ceñiglo*, una planta silvestre i catalogada comunament com a mala herba, ja que creix en quasi qualsevol part, i prolifera en femers, i zones on abunden un altre tipus d'herbes i plantes d'escassa utilitat.

El poc de valor que se li atorga a aquesta planta i el fet que on creix sol ser en males terres, va fer que ja al segle XVI s'utilitzara el terme cenizo per a referir-se a aquells individus que tenien mala *sombra/sort* o que la duïen als altres.

El parentiu amb la paraula *ceniza* i la relació d'aquesta amb les relíquies o residus d'un cadàver, va ajudar a la consolidació del terme i el seu significat.

D'on prové utilitzar el terme 'potra' per a indicar que algú té bona sort

Al contrari del que moltes persones creuen, el terme 'potra' no ha sorgit de l'argot juvenil sinó que, com a vocable, hi ha constància del seu ús des de fa diversos segles i ja apareix descrit en el *Diccionario de Autoridades* de 1737, encara que,

en els inicis, a la paraula no se li va donar el sentit de bona sort que se li atorga hui.

Tal com es descrivia en l'esmentat diccionari i hui dia li dona la RAE (en les seues dues primeres accepcions), la potra era l'hèrnia d'una víscera o d'una altra part tova o en l'escrot (res a veure amb la femella del poltre, cria del cavall).

Aquesta malaltia atorgava a aquell que la tenia un xicotet privilegi (o almenys això deien els qui la patien): sentir molèsties quan el temps anava a canviar —semblant al que li passa a algunes persones que tenen problemes en les articulacions. Malgrat l'inconvenient del dolor que suposava, era d'apreciar eixe "sisé sentit" (com alguns l'anomenaven) amb el qual podien detectar amb antelació (fins i tot de diversos dies) el canvi meteorològic, l'arribada d'una tempesta, nevada... Saber-ho amb prou anticipació ajudava al fet que molts agricultors pogueren salvar les seues collites.

Així doncs, a eixe tipus d'hèrnia (la potra) amb el temps se la va començar a considerar com una cosa bona i d'ací ve que a qui la patia se'l va acabar considerant com algú amb sort, donant lloc amb els anys a expressions del tipus "quina potra que té", "quina potra que he tingut", "a veure si tenim potra"...

Cal destacar que el terme 'potra' s'aplica molt sovint sobretot per a assenyalar aquell que ha aconseguit/guanyat alguna cosa de pura casualitat.

Desitjar-li bon natalici a algú abans d'hora

Pot ser que en alguna ocasió hages celebrat el teu aniversari un dia o dos abans del dia real en

*molts alemanys
creuen que
desitjar-li a algú
un bon natalici
abans del dia
mateix provocarà
la desgràcia
de tots els
involucrats.*

*els mariners
creien que el nom
de cada vaixell
estava escrit en el
llibre immutable
de Posidó.*

el qual complies anys. Cosa que a Alemanya no podries fer mai, ja que molts alemanys creuen que desitjar-li a algú un bon natalici abans del dia mateix provocarà la desgràcia de tots els involucrats. En canvi, segueixen una tradició anomenada «reinfeiern», en la qual es reuneixen la nit abans de l'aniversari d'algú i comencen a celebrar exactament quan el rellotge marca la mitjanit.

Pegar-li la volta al matalàs un divendres

Segons un conte de velles, si li pegues la volta a un matalàs un divendres, seràs maleït amb malsons. Una altra variació diu que canviar els llençols un diumenge significa que rebràs males notícies, per la qual cosa és possible que es desitge evitar canviar els llençols els caps de setmana.

Canviar el nom d'un vaixell

Pocs tenen la sort de comprar-se un vaixell, però en el cas que tu pugues i el vaixell comprat tinga nom, no has de canviar-lo mai. Segons una llegenda que es remunta a l'antiguitat, els mariners creien que el nom de cada vaixell estava escrit en el llibre immutable de Posidó. Si algú s'atrevera a canviar el nom d'un vaixell, provocaria la ira del déu de la mar. No obstant això, si el nom del vaixell era un que no es podia suportar, hi havia una llacuna jurídica, segons Boatsafe.com. Podries «esborrar» amb èxit el nom antic del vaixell del registre de Posidó eliminant tots els rastres d'aquest. Això significava que tot, des de la proa del vaixell fins a les armilles salvavides, havien d'estar lliures del nom antic.

Mescla de cerveses

La República Txeca és el país que consumeix la més gran quantitat de cervesa per càpita, per la

*si dius que un
bebé és bufó o
dolç, corres el risc
de condemnar el
bebé a una vida de
mala sort.*

qual cosa té sentit que hi haja algunes regles no escrites i supersticions associades amb l'elaboració d'una cervesa. Suposadament, si aboques un tipus de cervesa en una gerra que conté un altre tipus, t'espera una mala sort.

Dir coses boniques a un bebé

A Sèrbia, si dius que un bebé és bufó o dolç, corres el risc de condemnar el bebé a una vida de mala sort. Dir que és lleig, en canvi, el mantindrà fora de perill i sempre amb sort. Llavors, a Sèrbia, essencialment no hi ha forma que els pares sàpien si algú realment pensa que el seu bebé és graciós o si només estan tractant de salvar-lo de la desgràcia.

Pegar la volta a un peix cuinat

En menjar peix en algunes regions de la Xina, és de mala sort pegar-li la volta. Es diu que voltejar el peix correspon al moviment d'un vaixell bolcant. Per a evitar desencadenar un desastre d'aquest tipus, moltes persones a la Xina agafen la carn de la part inferior del peix amb bastonets en lloc de girar-lo.

Assenyalar un arc de Sant Martí

En algunes cultures, inclosa la tradició *navajo*, assenyalar un arc de Sant Martí provocaria la ira dels déus. La gent considera que els arcs de Sant Martí són éssers celestials, o, almenys, enviats pels déus. Llavors pots admirar un arc de Sant Martí tot el que vulgues, però si n'assenyales un, estàs faltant-li al respecte a la deïtat responsable d'ell.

La sort és l'ajuda de la casualitat.

- John Milton -

La sort és un diví joc d'atzar.

- Aulus Persius Flaccus -

La bona sort no necessita explicació.

- Shirley Temple Black -

*Els homes poc profunds creuen en
la sort... els homes forts creuen en
causa i efecte.*

- Ralph Waldo Emerson -

*La bona sort és la germana bessona
del treball dur.*

- Anònim -

*La sort és només un factor aleatori
en un món ple de possibilitats.*

- Anònim -

*La sort és el sentit de reconèixer
una oportunitat i la capacitat
d'aprofitar-la.*

- Samuel Goldwyn -

*L'home que es vanagloria en la seua
sort, serà enderrocat pel destí.*

- Eurípides -

SOM PALMERA

A.C. Falla La Palmera

SALUTACIÓ DEL PRESIDENT

Pablo Benavent i Bahilo

Per a mi, és un privilegi i un plaer poder dirigir-me a tots i totes, per segon any consecutiu. He esperat molt de temps perquè arribaren aquests dos anys i poder presidir i portar les rendes d'aquesta gran comissió. El camí ha sigut llarg, però ara ja està quasi acabant i puc dir amb certesa que l'espera ha valgut la pena.

Aquest recorregut ha sigut un gran aprenentatge, en qual m'he adonat de tot allò que a simple vista no es veu, però que és tan important per a poder dur a terme un bon exercici faller. He pogut comprovar que els somnis es compleixen, que tot arriba i que és millor del que has imaginat.

He vist créixer la Palmera, de la mateixa forma que ho he fet jo amb ella a l'àmbit personal i al faller. M'agradaria tornar a agrair a cadascun i cadascuna de les persones que formen part d'ella, ja que, sense els fallers i les falleres que la componen, no hi hauria falla. Però faré una menció especial, als projectes que hui dia estan més reconeguts.

Vull donar l'enhorabona a totes les iniciatives que any rere any es realitzen en la Palmera, gràcies a totes elles estem ara on estem i tenim el reconeixement que tenim a escala local i provincial. Així com donar les gràcies a les persones que formen part dels equips que les fomenten: cultura, cavalcada, playbacks, manteniment, plantà, piro-tècnia, muntatges, economia... en definitiva, mil gràcies de nou a totes i tots els integrants de la Palmera.

Este any tan especial ho estic vivint amb tres persones que he vist nàixer, créixer, ballar, plorar i

amb les quals estic compartint un exercici increïble. Claudio, Carla i Arantxa sou l'equip perfecte per a traure un somriure en qualsevol moment. Sou aquesta vitamina que un necessita per a tirar endavant. Gràcies, gràcies i mil gràcies per aportar el millor de vosaltres en aquest equip que formem i demostrar tot l'afecte que li teniu a la Palmera. Estic segur que continuarem compartint moments únics en aquest somni per als quatre.

M'agradaria dirigir-me a totes aquelles persones que de manera incondicional estan amb mi en cada pas que done en la vida i em van donar suport des del primer moment en aquesta aventura de ser president. Gràcies per ser el meu suport i no anar-vos-en mai del meu costat.

Finalment, vull convidar a cadascun dels veïns i veïnes, familiars, amics i amigues de la falla La Palmera, que vinguen a gaudir de les falles 2025 i viure al costat dels seus fallers i falleres, de la millor setmana de l'any.

Desitge que les falles del 2025, siguen inoblidables i que totes les comissions que formem Federació Junta Fallera de Sagunt puguem gaudir-les, amb il·lusió, respecte i igualtat.

Felices Falles 2025 i que visca la Falla La Palmera.

SALUTACIÓ DE LA FALLERA MAJOR

Arantxa Maties i Donaire

“Quinze anys després torne a complir el somni de ser la representant de la meua volguda Palmera”

Benvinguts tots i totes, és un plaer per a mi poder dirigir-me a vosaltres com la Fallera Major de l'Associació cultural Falla la Palmera.

Em diuen Arantxa, soc fallera des que la meua mare sabia que vindria al món, he crescut entre ninots, pólvora i una família molt fallera.

Vaig representar a la meua falla l'any 2010 i com no, el somni d'aquella xiqueta es va quedar curt.

Però tot somni no es pot complir a soles, sempre, gràcies a la meua família que fa possible tots els meus desitjos sense dubtar-ho.

Una fallera major no és res sense la seua comissió, gràcies i mil gràcies per sempre donar un granet vostre perquè La Palmera siga cada vegada més gran, però qui sobretot la fa més gran, són els meus amics, que s'han convertit en la meua segona família; quina sort compartir hores d'assajos, festes i rialles amb vosaltres!

No em puc oblidar del meu equip, Claudio, Carla i Pablo, no puc tindre més sort aquest any que compartir-ho amb vosaltres. Sou la part més especial, us recordaré sempre i en la meua memòria estaran per a tota la vida, tots els moments que vivim i les persones que hem conegut al llarg del camí, us estime molt.

Aquest somni és intens, però curt. Ens queda molt poc per a viure la millor festa del món, per a tindre els carrers plens de música i pólvora, però sobretot, per a gaudir-lo amb molta il·lusió.

Espere que aquestes falles siguen igual d'especials com per a mi aquest any.

Visquen Les Falles! Visca la Falla La Palmera!

SALUTACIÓ DEL PRESIDENT INFANTIL

Claudio Navarro i Donaire

“No vull que arribe la nit de la cremà, que, per altra part, serà la del dia més inoblidable de la meua vida”

Hola a tots i a totes. És tot un plaer haver sigut un dels representants de la meua Falla La Palmera. Soc Clàudio i volia donar-li les gràcies a la meua comissió, que m'ha ajudat a gaudir d'esta experiència tan meravellosa.

Quan arriba el dilluns ja estic desitjant que siga el divendres de casal per a trobar-me amb tots els amics de la falla. A més, he tingut el privilegi de compartir el meu any, el 2025, amb la meua parella fallera, Carla, companya de jocs; amb Pablo, un president eixamplar i amb la millor cosina del món, Arantxa, la nostra Fallera Major. Mai m'oblidaré d'enguany, ple de risses, sopars i actes fallers. Estem sols a uns dies de la millor setmana de l'any, la setmana fallera.

Olor de pólvora, cercaviles, 'depertaes', xaranga i orquestra, i tot amb la meua gent. No vull que arribe la nit de la cremà, que, per altra part, serà la del dia més inoblidable de la meua vida. Segur que estaré molt content i trist a la vegada, hauré viscut molt i amb molta intensitat, però les cendres em recordaran que tot el que comença ha d'acabar, encara que sempre estarà a la meua memòria i al meu cor.

Visquen les falles, visca València i visca la Falla La Palmera!

SALUTACIÓ DE LA FALLERA MAJOR INFANTIL

Carla Conejos i García

“Us convide que omplim els carrers de pólvora, traguem els nostres monuments i portem flors a la nostra mareta”

Com a Fallera Major Infantil em dirigisc a vosaltres per a convidar-vos a aprendre i descobrir la millor festa, la nostra festa, “Les Falles”.

Les Falles són alegria i emocions i sobretot, eixe sentiment que solament nosaltres ho entenem. Podria descriure-la de mil maneres, però és una festa que cal viure-la per a entendre-la.

Tinc la sort de ser Fallera Major Infantil de la meua benllogada falla, la que m’ha vist créixer i m’ha acompanyat per a complir este somni tan esperat de ser la representant dels infantils .

Però este somni no s’hauria fet possible si els meus pares no m’hagueren apuntat a esta falla; papà i mamà, gràcies per haver-me donat el millor regal de la meua vida.

A la meua família, gràcies per vindre a veure’m en cada acte i acompanyar-me sempre; als meus oncles i iaies; als meus iaies que des del cel em cuiden; a la meua germana Clàudia, per ensenyar-me la passió per esta festa, eres un exemple per a mi!

Tots som palmera i no podia oblidar-me dels meus companys de somni Pablo, Arantxa, Claudio, gràcies per fer-me passar un any increïble.

Per a acabar, dir-vos que us convide que omplim els carrers de pólvora, traguem els nostres monuments i portem flors a la nostra mareta.

Atentament, la vostra Fallera Major Infantil;

Visquen Les Falles i visca València!

EXALTACIÓ AL PRESIDENT

Pablo Benavent i Bahilo

Avançar en aquestes paraules no és gens fàcil per a mi, perquè el que vull expressar-te és tan profund, tan ric en sentiments, que, a vegades, em sembla que no trobaré les paraules adequades. Però, avui, vull que sàpigues, amb tota la meua sinceritat, com t'admire i el que representes per a mi i per a tots els que tenim el privilegi de conèixer-te.

Recorde el primer dia que ens vam conèixer, aquell moment en què les nostres vides es van entrelaçar per primera vegada. No sabia llavors que aquellencontre donaria peu a una amistat que perduraria amb tanta força i que es convertiria en quelcom tan essencial per a mi. El que va començar com una amistat casual s'ha convertit amb els anys en quelcom molt més gran, en una connexió que és com un llaç invisible que ens uneix dia rere dia, no només com a companys de falla, sinó com a germans. I, en aquest camí, he pogut veure com t'anaves transformant en una figura que no només és fonamental per a la nostra falla, sinó també per a tots els que som afortunats de comptar amb la teua amistat.

A vegades, reflexione sobre el significat de l'amistat. Per a mi, l'amistat és un tresor, però és un tresor que mai es pot mesurar amb paraules, perquè es construeix a base de gestos, d'actes de generositat, d'escolltar, d'ajudar en moments difícils, i de fer-nos somriure quan més ho necessitem. I crec que no hi ha ningú que visca l'amistat com tu. La teua forma d'estimar els amics és una forma de vida que es fa visible en cada detall, en cada acció que fas per nosaltres.

Tu, amb la teua energia, la teua passió, la teua força, ens has ensenyat a tots a donar el millor de nosaltres mateixos. Quan parlem de les Falles, no parlem només d'unes festes, sinó de tu, perquè tu has sabut infondre en cadascun de nosaltres el sentit més profund del que representen aquestes tradicions. Eres aquell que, any rere any, ens recorda la importància de la unió, de la passió, i de la dedicació a una causa comuna. Però el més bonic de tot això és que ho fas des de l'amor i el respecte a la nostra benvolguda Palmera.

Tant de temps compartint moments junts em fa pensar que la nostra amistat ha estat com un foc que mai no s'apaga, que sempre ha cremat amb una intensitat que, de vegades, em

sorprén. I tu, com un bon amic, has estat sempre allí, en els moments de riures i també en els de dificultat. Sempre has estat el primer a donar suport, el primer a estendre la mà, el primer a confiar en tots nosaltres, fins i tot quan nosaltres mateixos dubtàvem. I això només pot sorgir d'una persona amb un cor immens, amb una voluntat de ferro i una visió clara de la vida.

Recorde tantes coses que hem compartit junts, les hores de converses, els somnis, les anècdotes, les bromes... Però també recorde aquells moments més seriosos, aquells en què em vas ajudar a posar les coses en perspectiva, aquells en què em vas fer veure que la vida, a vegades, només necessita una mica de paciència, d'optimisme i d'amistat. Sempre m'has ensenyat que les Falles, al final, són molt més que foc, més que música, més que una festa popular. Són un lloc on els somnis, els desitjos, les vides de les persones es creuen i es fan més fortes. I tu, amb la teua dedicació, has estat, sense cap dubte, el gran motor d'aquest gran engranatge. A vegades, m'he parat a pensar què faria jo sense tu. Sense la teua amistat, sense els teus consells, sense el teu somriure, sense les teues paraules de suport quan més les necessite. No sé si t'adones del gran tresor que representes per a tots nosaltres, perquè el teu carisma, la teua manera d'estimar els amics, la teua dedicació a la falla, és una cosa única i difícil de trobar. "Un amic és aquell que coneix tot el teu passat, creu en el teu futur i t'accepta tal com eres". I sé que, amb tu, mai he de preocupar-me de res. Sé que estaràs al meu costat, igual que has estat al costat de tots els que tenim el plaer de caminar a la teua ombra. Sé que, com tu, la teua amistat és un regal que mai no es marceix, que mai no es desgasta, que sempre serà tan viva com el foc que encén les nostres Falles.

Per tot això, Pablo, gràcies. Gràcies per ser qui eres. Per ser el líder que necessitàvem i l'amic que tots somiem tenir. Soc molt afortunat de tindre't al meu costat, i no puc esperar per viure tots els moments que el futur ens té preparats. Només vull que sàpigues que sempre, sempre, comptaràs amb mi. Jo no soc l'única persona que t'ha volgut dir unes paraules, així que mira al corredor i escolta amb atenció.

Natxo Sánchez i Carrera

Pablo,

quantes voltes un simple banc ha sigut testimoni de tantes converses i confessions. Entre totes les nostres històries, han sigut infinites les ocasions que hem parlat d'aquest moment.

El que veiem com un futur llunyà que, ara, ja és present.

Els dos som molt conscients del tresor que tenim, estar l'un per l'altre encara que el temps passe. Un llaç invisible ferm i profund que ens uneix, que ni la distància ni les tempestats poden destruir.

Si tirem la vista arrere, recorde amb nostàlgia tot el que hem viscut. Recorde un xiquet amb cabells negres com la nit, un somriure contagiós, sempre ple de vida i l'ànima de la festa en la seua alegria.

Ara, sols han passat els anys, amb una mica més d'experiència, maduresa i responsabilitats, però et mire i continues sent un somiador incansable, de cor obert, que poses l'ànima i la passió en cada detall, en cada moment. Fent sempre que la teua essència perdure en el temps.

Hui et mire als ulls, i continue veient la lluentor en la mirada d'aquell xiquet, que amb la mateixa il·lusió presideix ara la seua volguda falla.

Pablo, responsable, compromés i valent. Gaudint sempre de la nostra festa i tradició, però enguany més que mai, t'admirarem desfilant orgullós i altaner per ser de la Palmera el seu **PRESIDENT**.

Al meu amic de l'ànima, t'estime

Sonia Sanz Mateu

POESIA FALLERA MAJOR

Arantxa Maties i Donaïre

*Si este nus que tinc a la gola
i els nervis em deixen acabar,
unes paraules voldria dir-te
però no sé per on començar.*

*No et preocupes, Cristina,
que Maria i jo et podem ajudar
a exaltar la nostra amiga
en este dia tan especial.*

*Juntes hem crescut al casal,
gràcies a les nostres mares,
i unides des que vam nàixer,
per la nostra volguda comissió,
entre xaranges, traques, fum
i pólvora, la màgia de les falles,
sempre, març, el nostre mes, mes desitjat.*

*Des que estaves al meu ventre
fallera d'aquesta comissió has estat,
arribaves al mes d'octubre
i la falla testava esperant,
perquè esculpí a la cara portaves
que a la palmera hauries de regnar.*

*Amb només vuit anys
la banda al pit de fallera major infantil vas portar
representant tota la xicalla,
el 2010 va ser molt especial.*

*15 anys després la història es torna a repetir
i quin millor relleu a la Palmera que el nostre,
dues xiquetes, plenes d'il·lusió i amor
per aquesta festa tan nostra,
que encara que s'han fet grans,
hi ha coses en la vida, que mai canviaran.*

*El que sí que tenies clar
era que Pablo hauria d'anar al teu costat,
ja que des de xicotets ho teníeu planificat,
però quina sorpresa més gran t'estava esperant,
el teu cosí Claudio, davant teu aniria desfilitant
junt a Carla, la teua "pelirroja" preferida
i còmplice durant aquest any,
els quatre formeu l'equip perfecte
per a gaudir d'aquest regnat.*

*Qui ens diria que aquest moment arribaria,
que tu, Arantxa, la nostra guia,
ens faries sentir que la falla
és la nostra segona llar,
on els somnis es fan realitat.
gràcies per ser qui ets,
una amiga que sempre estarà.*

*Amb la teua màgia, la nostra falla encantarà.
amb la teua llum, el cor ens il·luminarà.
i aquest record sempre ens quedarà.
la teua companyia és un regal
que la vida ens ha brindat.
Eres i seràs la família que ha escollit amb el cor
i en tu sempre trobaré un gran amor.*

*Més que una amiga, una germana per a mi,
la meua confident, un suport incondicional,
hui em sent molt feliç i orgullosa
de veure com fas el teu somni realitat.*

*Arantxa, tot açò no seria possible
sense tota la gent que et vol,
la teua família, la de sang i la que tu has elegit,
amics, avis, tios, germà, el teu amor Raul...
mirant-te tots sense parar,*

*com de guapa i feliç que estàs,
i no m'oblides d'ell, el teu pare,
que tot el que li demana "el seu torroncito",
sense dubtar-ho, allà que va de cap.*

*Amiga, obri els ulls perquè ja està passant,
és el teu moment, ha arribat el teu any,
gaudeix de cada segon
i guarda amb tu cada instant,
el mes de març ens espera,
i creu-me quan et dic que serà
per a tu el més especial.*

*Només ens resta dir,
i que s'assabente el món sencer,
que ací teniu*

*La fallera major,
de l'associació cultural
falla la palmera
per a l'any 2025,
la senyoreta
Arantxa Maties i Donaire.*

Cristina Donaire, María Peña i Belén Más

POESIA PRESIDENT INFANTIL

Claudio Navarro i Donaire

Bona vesprada a tots i a totes.

Claudio, ací estem, ton pare i ta mare, com sempre, al teu costat.

No podem faltar en un dia tan especial, el de la teua exaltació, per a dir-te unes paraules plenes d'emoció.

Des que vas nàixer formes part d'esta comissió perquè per a la nostra família les falles són tota una tradició.

En companyia dels teus iaïos, tios i cosins començares amb il·lusió, aquesta, la teua passió; perquè La Palmera sempre la portes al teu cor.

Claudio, et recordes com ploraves la nit de la Cremà de l'any passat? Era, al mateix temps, pena i alegria; de pensar en com de bé que t'ho havies passat amb els amics del casal i creure que no es repetiria.

Al costat d'Ivan i Martina vas estar, sense imaginar que tu series el següent representant.

El teu any ja ha començat, amb moltes noves amistats i de segur que el viuràs amb molta intensitat: les setmanes culturals, les presentacions, els passacarrers, la xaranga i també la despertà.

El dia que saberes que la teua cosina a fallera major s'anava a presentar, de seguida ens contares el que al teu cap no parava de rondar:

“Pare i mare, m'agradaria ser representant infantil de la meua volguda falla”.

Com dir que no a eixa careta plena d'emoció, quina felicitat la teua quan et vam contestar que a la teua cosina Arantxa anaves a acompanyar.

El teu somni de xicotet s'estava fent realitat...

*Arribà el dia de la proclamació i només la música
vas escoltar ens digueres molt emocionat:
“Gràcies als dos, per este meravellós regal!”*

*Que content que estàs del teu grup, quina sort has
tingut, quin bon any estàs passant amb els teus
representants:*

*Carla, la teua fallera major infantil, una nineta
preciosa, dolça i elegant; la millor acompanyant.
Arantxa, que cal dir de la meua xiqueta, sempre
radiant, guapa per dins i per fora. Quan esteu junts
el vostre somriure és de pura complicitat.*

*Pablo, el teu president, graciós i estilós, sempre tan
atent i organitzat; mai et solta de la mà.*

*Claudio, quin bon valencià que eres, com llueixes
la indumentària tradicional de la teua terra, sempre
amb cara de felicitat, sempre amb ganes de festa,
saps com estar en cada moment, mai et queixes de
res.*

*Eres un xiquet que et fas de voler, responsable i
divertit, eres alegre i presumit.*

*Que orgullosos estem de tu, t'estimem tal com eres!
Les Falles d'enguany sempre seran un record
preciós, sempre estaran a la teua memòria.
Gaudeix, gaudeix molt, gaudeix com sempre,
gaudeix com mai.*

*Ara sí, ja ho podem dir, que el president infantil del
2025 de l'Associació Cultural Falla La Palmera
és Claudio Navarro i Donaire.*

POESIA FALLERA MAJOR INFANTIL

Carla Conejos i García

*Xiqueta alegre, divertida,
extravertida, decidida,
d'ulls castanys, monyo roig
i un somriure etern
que ens ompli sempre de goig*

*Així és Carla, la nostra reineta,
la xiqueta que al 25
portarà el nom de La Palmera
per tots els racons morvedrins.*

*Qui la conega, ho sabrà:
és un argent viu d'energia;
Si ha de ballar, balla;
Si ara ens toca pintar, pinta,
i si ja és l'hora de fer un tiktok,
deixeu-la i voreu...*

En no res, un altre "treendin topic palmerer".

*Serà passió de la tia, o encara hui estàs més radiant?
Brilles més que aquell dia que, per primera vegada,
duies la banda posada i t'acabaven de proclamar.*

*Quin any més bonic ens espera,
a tu i als que estem al voltant,
a tota la família fallera
i als que també ho som de sang...*

*Saps? Al mirar-te, no puc deixar de pensar
que fa sis anys era una altra xiqueta
que ocupava aquest regnat,
és ella, eixe espill on tu et mires,
eixa, qui t'obri sempre els camins,
eixa, que hui també et té moltes coses a dir.*

Mª Amparo Hervás

Carla, la xiqueta dels meus ulls, no saps com em brillen i el que sent ara mateix veient-te ací dalt d'aquest escenari envoltada per la teua comissió que t'ha vist créixer i que tant et vol.

Jo ja vaig estar en aquest escenari però hui et toca a tu, és el teu gran dia.

Us asseguraré que Carla és la millor germana que podia haver tingut, és generosa i sempre disposada a donar-ho tot, quan estàs amb ella et contagia la seua felicitat i quan parles amb ella es nota l'orgull, respecte i passió que té per aquesta gran festa que la teua família t'hem inculcat.

Tots estem veient com de bonica que vas i la il·lusió que tens que arribara aquest moment amb el teu trage de valenciana.

Jo sé que hi ha una persona que ens ha vist complir aquest somni a les dos i a tu segur que també vol dir-te unes paraules

Claudia Conejos

Carla, la meua xiqui, com jo et cride sempre, et desitge tota la felicitat del món.

Tu estàs per damunt de tot. Les Falles estan per damunt de tot.

Viu cada instant com si fora únic, perquè ho és. Perquè el més important de la Festa són les persones, els fallers i les falleres.

Perquè la verdadera essència es troba dins de cada Casal, en cada xocolate amb bunyols que mengem amb companyia, i en cada llàgrima que vessem quan la falla es crema.

Hui és el teu dia, el teu any feliç.

Ballar al somni de la festa, amb els braços oberts i l'ànima plena.

Carla, que ningú et lleve el somriure tan bonic que hui resplendeix en els teus ulls i a la teua cara.

I, per a acabar, vull dir que Carla és d'eixes persones que brillen fins i tot en els dies que tens l'ànima trencada.

Carla, continua així i ves on la veu del teu cor et diga i hui diu que eres la fallera major infantil de l'Associació Cultural Falla la Palmera per a l'any 2025.

Sandra García

Pablo Benavent i Bahilo
President

Arantxa Maties i Donaire
Fallera Major

Claudio Navarro i Donaire
President Infantil

Carla Conejos i García
Fallera Major Infantil

COMISSIÓ EXECUTIVA

A.C. Falla La Palmera

President:	<i>Pablo Benavent i Bahilo</i>
Vicepresidenta:	<i>Ángeles Alós i García</i>
Vicepresidenta:	<i>Claudia Ramón i Ferrandis</i>
Vicepresidenta:	<i>Marián Romero i Torres</i>
Vicepresident:	<i>David Ibáñez i Castillo</i>
Vicepresident:	<i>Vicente Vidal i Sancho</i>
Vicepresident:	<i>Alberto Conejos i Martínez</i>
Secretària:	<i>Susana Calvo i García</i>
Vicesecretària:	<i>Elena Benet i Franco</i>
Tresorera:	<i>Beatriz Lara i Carpena</i>
Vicetresorera:	<i>Anna Lluesma i Royo</i>
Comptadora:	<i>M.ª Amparo Peña i Alpuente</i>
Vicecomptador:	<i>Alberto Conejos i Martínez</i>
Delegada de Cultura:	<i>Brisa Martínez i Pérez</i>
Vicedelegat de Cultura:	<i>Natxo Sánchez i Carrera</i>
Delegat d'Esports:	<i>Jaime Guillén i Larriba</i>
Delegada de Loteries:	<i>Analía Mercedes Montiel i Romero</i>
Delegada d'Activitats Diverses:	<i>Carmen María Vidal i Vega</i>
Delegada de Cavalcada:	<i>Elvira Ferrandis i Prats</i>
Delegada d'Infantils:	<i>Teresa Pérez i Ferruses</i>
Vicedelegada d'Infantils:	<i>Alba Martínez i Pérez</i>
Vicedelegada d'Infantils:	<i>Laura Hernández i Carrera</i>
Delegada de Xarxes Socials:	<i>Carmen María Guillén i Larriba</i>
Vicedelegat de Xarxes Socials:	<i>Victor Peña i Calvo</i>
Delegat de Casal:	<i>Bartolomé Bronchú i Cayuela</i>
Delegat de Casal:	<i>Mario Peña i Alpuente</i>
Delegada de Catering:	<i>María Teresa Marín i Furió</i>
Delegat de Pitotècnia i Crítica:	<i>Jose Enrique Ripollés i Alcamí</i>
Delegat Pitotècnia i Crítica:	<i>Josep Ripollés i Larriba</i>
Delegada de Viu Les Falles:	<i>Arantxa Maties i Bellido</i>
Delegada de Viu Les Falles:	<i>María Peña i Calvo</i>

COMISSIÓ ADULTA

A.C. Falla La Palmera

President

Pablo Benavent i Bahilo

Fallera Major

Arantxa Maties i Donaire

Bartolomé Bronchú i Cayuela
Mª Teresa Martí i Gumbau
Marián Romero i Torres
Vicente Vidal i Sancho
Carmen Mª Vidal i Vega
Rosa Alcamí i Sánchez
Jose Enrique Ripollés i Alcamí
José Ripollés i Gorris
Mª Carmen Vega i Pérez
Mª Amparo Escamilla i Domingo
Susana Calvo i García
Mª Amparo Peña i Alpuente
Fina Peña i Alpuente
Laura A. Vidal i Vega
Cristina Donaire i Gumbau
Mario Peña i Alpuente
Merche Larriba i Martínez
Ángeles Alós i García
Beatriz Alós i García
David Ibáñez i Castillo
Cristóbal Maties i Bellido
María Peña i Calvo
Carmen Mª Guillén i Larriba
Jose Vilalta i Villarroya
Jaime Guillén i Larriba
Rosa Mª Larriba i Martínez
Josep Ripollés i Larriba
Núria González i Navarro
Laura Fraguas i Ramón
Lourdes Navarro i López
Alberto Conejos i Martínez
Elvira Ferrandis i Prats
Sandra García i Moreno
Victor Peña i Calvo

Claudia Ramón i Ferrandis
Mª José Alós i Vilalta
Carlos Fandos i Navarro
Vicente Ibáñez i Vidal
Daniela Peña i Navarro
Paula Fandos i Alós
Beatriz Lara i Carpena
Carlos Ramón i Gaspar
Andrea Ripollés i Larriba
Nate Vilalta i Romero
Laura Hernández i Carrera
Francisco J. Ferrer i Hernández
Rebeca Palacios i Garrido
Aitana Álvarez i Martínez
Tatiana Escrig i Teruel
María Sánchez i Carrera
Natxo Sánchez i Carrera
Sara Espinosa i Vila
Alba Martínez i Pérez
Marta Palacios i Garrido
Elena Benet i Franco
Laura García i Suárez
Anna Lluesma i Royo
Mª Teresa Marín i Furió
Brisa Martínez i Pérez
Analía Mercedes Montiel i Romero
Teresa Pérez i Ferruses
Enric Ripollés i Pinilla
Sara Cases i Roca
Maximiliano Martín i Barreiro
Belén Mas i Ros
Edgar Seijas i Esteban
Sandra Bonaque i García
Paz Cervera i Ortín

Érica Palomar i Zapata
Andrea Parra i Ordaz
María José Roca i López
Marta Bel i Segura
Victor Sobrino i Sánchez
Amparo Bahilo i Ruiz
Rafael Benavent i Peris
Rubén Sánchez i Villaescusa
Daniel Sarrió i Alcamí
María Estella i Borrego
Aitana Esteve i Esteve
Indira Górriz i Diego
Juan José Gras i Requeni
Neus Lara i Rus
Cristian Pérez i Bueno
Alejandro Pérez i Núñez
Raúl Rodrigo i Estella
Iris Fides i Borbotó
José Manuel García i Moreno
Mª Amparo Hervás i Reyes
Mari Badía i Oltra
Reme Bonet i Díaz
Aitana Cervantes i Pérez
Tamara Escartí i Heredia
Marian Manzaneda i Mena
María Isabel Molina i Soriano
Rafael Mor i Gil
Marta Mor i Pérez
María José Pérez i Navarro
Rosa Torres i Jerez
Sergi Villar i Pérez
Sandra Villar i Preto

COMISSIÓ INFANTIL

A.C. Falla La Palmera

President Infantil

Claudio Navarro i Donaire

Fallera Major Infantil

Carla Conejos i García

Carmen Ibáñez i Vidal
Roberto Zarzoso i Vidal
Xavi Bronchú i Ayala
Pablo Gallego i Ripollés
Marc Vilalta i Romero
Vega Bronchú i Durán
Martina García i Hervás
Adela Zarzoso i Vidal
Marcos Gallego i Ripollés
Greta García i Hervás
Chloe Roca i Codina
Olivia Fraguas i Žubko
Iván Bueno i Portillo
Mireia Escrig i Gómez
Dalia Rosado i Bueno
Enzo Serrano i Codina
Gael Bueno i Portillo
Ona Gil i Lara
Mar Guillén i Escartí
Mario Guirado i Bonet
Martina Guirado i Bonet
Joel Marín i Torres
Laia Marín i Torres
Carla Martínez i Villar
Rubén Mor i Pérez
Marta Rodríguez i Manzaneda
Íker Torres i Badía
Sara Torres i Badía

RECOMPENSES JCF

Adults

Bunyol d'Or amb Fulles de Llorer

Beatriz Lara i Carpena

Bunyol d'Or

Rafael Benavent i Peris

Elena Benet i Franco

Laura García i Suárez

Anna Lluesma i Royo

Alba Martínez i Pérez

Brisa Martínez i Pérez

Arantxa Maties i Donaire

Analia Mercedes Montiel i Romero

María Peña i Calvo

Teresa Pérez i Ferruses

Bunyol d'Argent

Paz Cervera i Ortín

Aitana Esteve i Esteve

Rebeca Palacios i Garrido

Érica Palomar i Zapata

Andrea Parra i Ordaz

Infantils

Distintiu d'Or

Vega Bronchú i Durán

Carla Conejos i García

Adela Zarzoso i Vidal

Distintiu d'Argent

Iván Bueno i Portillo

Olivia Fraguas i Zubko

Adults

Masclat de Diamants i Fulles de Platí

Marián Romero i Torres

Masclat d'Or i Diamants amb Fulles de Llorer

Cristina Donaire i Gumbau

David Ibáñez i Castillo

Masclat d'Or amb Fulles de Llorer

Beatriz Lara i Carpena

Masclat d'Or

Rafael Benavent i Peris

Laura Hernández i Carrera

Belén Más i Ros

Enric Ripollés i Pinilla

Mª José Roca i López

Masclat d'Argent

Marta Bel i Segura

Sandra García i Bonaque

Masclat de Coure

Reme Bonet i Díaz

Aitana Cervantes i Pérez

Claudia Conejos i García

Tamara Escartí i Heredia

María Isabel Molina i Soriano

Rafael Mor i Gil

Marta Mor i Pérez

María José Pérez i Navarro

Sergi Villar i Pérez

RECOMPENSES FJFS

Infantils

Masclat d'Or i Diamants amb Fulles de Llorer

Marc Vilalta i Romero

Masclat d'Or amb Fulles de Llorer

Vega Bronchú i Durán

Carla Conejos i García

Adela Zarzoso i Vidal

Masclat d'Or

Chloe Roca i Codina

Masclat de Coure

Mario Guirado i Bonet

Joel Marín i Torres

Laia Marín i Torres

Rubén Mor i Pérez

Marta Rodríguez i Manzaneda

Íker Torres i Badía

Sara Torres i Badía

LA SORT TÈ DOS CARES

PERE BAENAS

Títol:

La sort té dos cares

Artista faller:

Pere Baenas

Crítica:

Jose Enrique Ripollés

**MONUMENT
GRAN**

A la taula comença el joc
que atrau tota la gent,
mentrestant, i poc a poc,
del joc ja van dependent.

I és que a tots ens agrada,
guanyar ens fa il·lusió, i
sempre tindre per aliada
la sort en cada ocasió.

Podrà la moneda donar sort,
ara... i en qualsevol moment,
i convertir-nos el nostre ninot
en tot un senyor president.

I si apostant amb monedes
fas el que t'ix del "pixorro",
quan menys t'ho esperes
podràs esclafar-te els morros.

Darrere de qualsevol videojoc
trobarem els més interessats,
als jòvens compraran els vots
per convertir-se ells en diputats.

I el recaptador, o *publicano*,
és el que viu de la nostra sort,
per omplir la caixa xano-xano
recaptant entre Sagunt i el Port.

També la sort és un gran ofici,
i bé que ho trobes demostrat,
per a molts és un bon negoci
amb grans guanys de veritat.

Mentres que la sort a tu t'aporta
grans alegries i un poc d'il·lusió,
sempre darrere algú s'emporta
els teus beneficis, en cada ocasió.

No sabem el que ens espera,
si és per a bé, o és per a mal,
ja que esta societat desespera,
doncs sempre arriba algun *carcamal*.

L'EXPLICACIÓ DE LA FALLA

La sort té dos cares

A la taula comença el joc,
al carrer, el treball, les falles,
i ací els contarem un poc
de què van aquestes rialles.

De tot el món és ben sabut
que la SORT té DOS CARES.
I que acabes prou i ben fotut
quan, de perdre, no pares.

I és que per cada ocasió
que en els jocs alguna cosa guanyes,
portes més d'un refregó
i un colp de peu a les castanyes.

D'això va aquest any la falla,
que ací ens juguem les divises,
que el que llig, mira, riu i calla,
va i no fa cas del que ací avises.

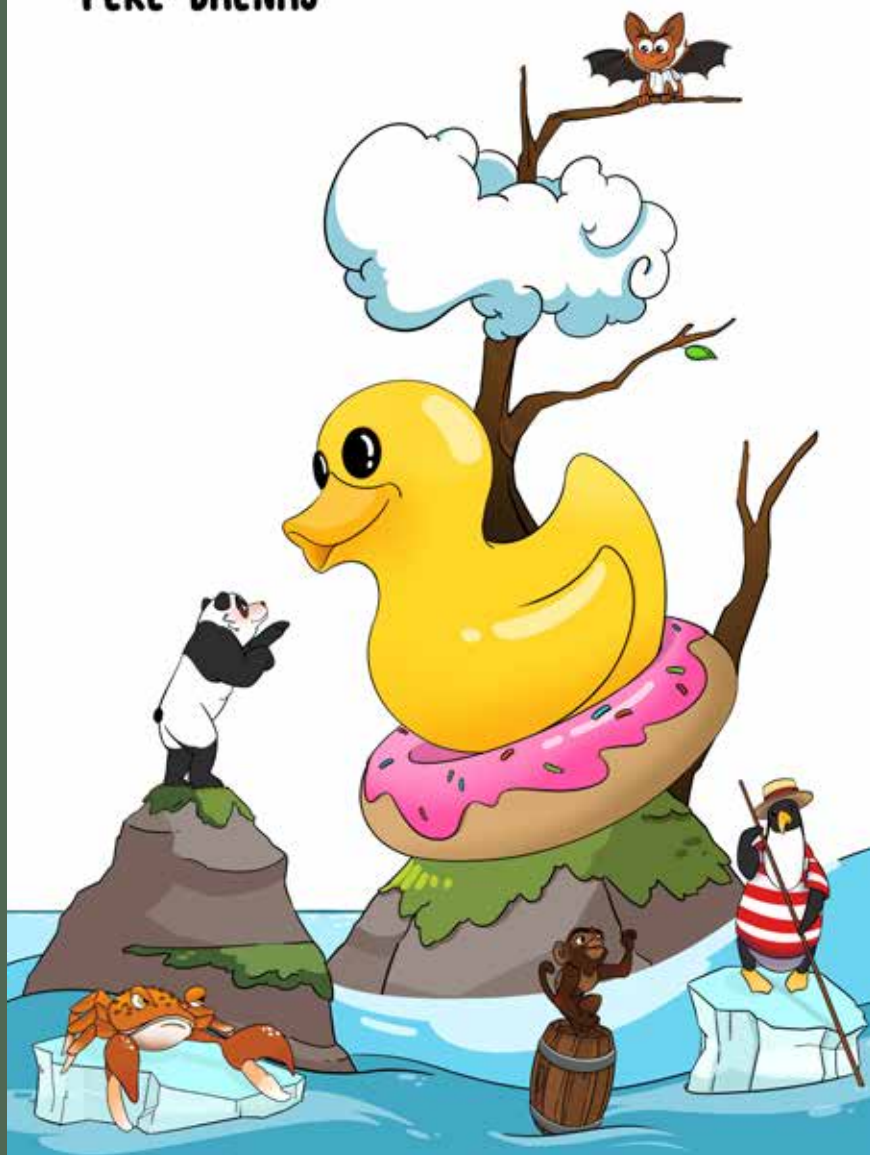
Mentre, del monopoli de la sort,
en aquest país viuen més de quatre,
cada dia en el treball pega-li fort,
o al teu jornal li perdràs el rastre.

I és que amb tant d'inversor
que t'ofereix diners a muntons,
et proposen que et faran d'or,
mentre et foten fins als cigrons.

Ja que parlem de les inversions,
d'aquest tio d'ací massa no te'n fies,
tens merda per tots els racons,
però una gran planta de bateries.

I res a dir del nostre Ajuntament,
que, per aparcar, estudia solucions,
pujar, igual que els Reis d'Orient,
els nostres cotxes pels balcons.

PERE BAENAS

MONUMENT INFANTIL

Títol:

Tot al verd

Artista faller:

Pere Baenas

Crítica:

Josep Ripollés

Canta el Garbí, la mediterrània dansa
i ja ens arriba un aire de to festiu, és la
natura que no es cansa, que torna a fer
un Morvedre viu.

És Sagunt el que ens conta històries
d'un temps que la natura invoca, que
per poder cantar noves glòries pel verd
jugarem, que la sort ens toca.

Com falla que crema, però és festa i
color, i apostant a la vida, jugant en
saviesa, ens recorda que l'atzar no
sempre és dolor, cada vida és festa, cada
arbre és bellesa.

Apostant al verd, trobem solucions
com la d'un transport més versàtil. Si
funciona, són baixes emissions. Si no,
una falla portàtil.

I ara a la nova intel·ligència preguntem
qualsevol cosa que se'ns passa pel cap,
ací, que no som tan moderns, anem a la
IA-IA, que tot ho sap.

Apostant a la moda del moment, tenim
l'*influencer* del gel "vegà", és un *apanyo*
un poc valent al no trobar gel de veritat.

Amb les pinyes juga l'atzar i al verd
taronger ja han fotut esta nova forma de
festejar, total... carabasses t'has endut.

I dels animals que viuen d'eleccions,
que són poc més que senglars en trage,
perquè són porquets amb un poc de
sort? Això sí que és poltra salvatge.

I cabuts pareix que són un "rato" per
la causa del poble, poc afins, i és que
aposten a l'únic moniato que no vol
embrutar-se els calcetins.

Ara ens envaeix la nova "fauna" del
nostres barris nova veïna, nous costums
i nova parla per als locals buscar la
ruïna.

Venen tots buscant cultura, però, sort,
quan parlen valencià els mostrarem la
nostra natura, repetiu en mi: "A-fer-la-mà".

La rata penada sí que està alerta i als
que no, els dona una lliçó, "per no
espavilar, has xafat merda, això és sort
en màxima expressió".

I no escarmenten els majors, torn de
jugar els més menuts, que per la natura
i un futur millor sí que són estos ben
sabuts.

Eixa calor que a vegades ens arriba és
una queixa d'una mare cansada, que ens
escarmenta i ens crida i, tot i voler-nos,
la veiem devastada.

L'EXPLICACIÓ DE LA FALLA

Tot al verd

Presentem la falla més verda i és una afirmació prou sincera, parlarem de fauna i natura juntament amb la vida fallera.

De la crítica fem veu de qui no pot parlar, unes veus que venen del bosc, fauna, flora..., de xicotets a grans per a posar solució a un futur fosc.

A l'ecosistema de Morvedre arriben animals en abundància, espavila si t'ho vas perdre però no busques ací elegància.

Trobem ací una diversa fauna: ossos, crancs, pingüins, porquet..., i el nostre símbol coronant l'estampa, observant tot el que està caient.

Un ésser que pareix de plàstic és protagonista del monument i a la fauna que ve de l'àrtic gràcia no li fa especialment.

Un cranc veu un nou entorn i és que s'acaba d'espantar en veure enfront l'Alt Forn, "Xe, jo me'n torne a la mar".

Hi ha quelcom que no quadra, un mico que pareix perdut i pareix que ja s'espanta al haver-se vist a Sagunt.

Però no li digau al Bioparc que ací hi ha fauna sencera perquè les autèntiques "animalaes" passen en la festa fallera.

Tocarà fer una miqueta d'esforç i la natura entre tots cuidar que, si no, no hi haurà ni flors ni fer falles per poder cremar.

UN ANY EN IMATGES

A.C. Falla La Palmera

UN ANY EN IMATGES

Comiat

L'any faller començava amb el comiat dels representants 2023-2024; Martina Moreno, Iván Bueno i María Peña. En el cas del president, Pablo Benavent, va ser més un agraïment a la seua gestió, ja que repeteix i estarà en el càrrec per un any més.

Com tots els comiats, no van faltar les llàgrimes, els abraços i el nus en la gola en acomiadar un exercici que ho ha tingut tot, harmonia, bons premis i la satisfacció de fer bé les coses. Gràcies!

Proclamació

Després de conèixer les persones que exerciran com a ambaixadores de la Falla La Palmera, va tindre lloc la seua proclamació, per a presentar-les públicament. Com mana la tradició, l'espai de "saraos" que té la falla al carrer Hort d'Ais, va acollir l'acte, al qual van acudir amics i amigues, familiars, falleres majors i presidents... I els més importants, els quatre representants, que no van poder aguantar l'emoció del moment, tant el del seu nomenament com el de la imposició de bandes i faixins.

Carla Conejos (FMI), Claudio Navarro (PI), Arantxa Maties (FM) i Pablo Benavent (P) van brillar sobre l'escenari, abillats amb els seus vestits nous i abrigallats per tota la comissió i els seus éssers més estimats.

La nit acabava amb un bon sopar a l'aire lliure, en el qual no van faltar els riures i el bon ambient.

Exaltació de les falleres majors de FJFS

Després que Carla, Claudio, Arantxa i Pablo foren proclamats com a representants de l'AC Falla La Palmera, al setembre afrontaven el primer acte oficial: l'Exaltació de les falleres majors de FJFS al Teatre Romà. Un esdeveniment que donada la situació climatològica va haver de traslladar-se a diumenge, la qual cosa no va impedir que els "palmeritos" acompanyaren els seus quatre ambaixadors, els quals van rebre una forta ovació en pujar a l'escenari a felicitar les falleres majors de FJFS, Julia Palanca i Teresa Aparicio. I és que ho van fer de luxe.

Trobades i Paelles Falleres

Per primera vegada els actes de Trobades i Paelles Falleres es van unir en un esdeveniment multitudinari, al qual van acudir prop de 3.000 persones. Els jardins de la Gerència va ser l'espai triat per al primer, on les comissions van mostrar els seus tallers creatius. El puzle faller preparat per la nostra comissió va ser un dels més demanats de la vesprada, sobretot pels més xicotets. En l'estand preparat pels "palmeritos i palmeritas" van estar els nostres representants, Carla, Claudio, Arantxa i Pablo, rebent i atenent les visites, encara que també van anar a conèixer les manualitats fetes per altres falles. La nostra xicalla va aprofitar per a participar en el dibuix infantil.

Després de les Trobades va ser el torn de les Paelles, en les quals desenes de fallers i falleres de La Palmera van gaudir d'aquest plat tradicional, bona música i millor ambient. No vam tindre sort amb els premis, però les paelles estaven molt bones.

Playbacks

El mes de setembre, replet d'actes, arribava a la seua fi amb els anhelats playbacks fallers. Setmanes de treball i assajos que van donar els seus fruits amb una gran actuació dels nostres ballarins i ballarines en l'escenari. Una posada en escena per a la qual enguany van triar a "Els Bridgerton" com a temàtica de l'espectacle.

La sort no va estar del nostre costat, però les nostres coreografies, plenes de força i molt de ritme,

van continuar donant de què parlar i, sens dubte, van estar entre les millors de la nit. Enhorabona!

Gran actuació també la dels nostres infantils, capitanejats per Carla i Claudio, que no es van cansar de moure l'esquelet, com la resta, que van estar de 10.

La Pilarica

Com cada any, la casa d'Aragó de Sagunt va convidar els representants de les comissions falleres a l'ofrena del Pilar. Allí van estar Carla, Claudio, Arantxa i Pablo retent homenatge a la Pilarica i festejant aquest dia tan especial per a la comunitat aragonesa i molts valencians de sang aragonesa.

Primer van desfilat pel Camí Reial i després van ofrenar a la Mare de Déu del Pilar, a l'església de Santa Maria.

Passarel·la solidària

El mes d'octubre és de vital importància per a la Palmera, perquè celebra la seua setmana cultural amb quasi 15 dies de duració dins del seu projecte Palmera Oberta.

El tret d'eixida el dona la passarel·la solidària, que enguany complia la seua VI edició, amb una catifa blanca per la qual passen desenes de "models per un dia" per a visibilitzar el comerç local, principal objectiu d'aquest esdeveniment. Prop de 300 persones acudien a la cita que tancaven els nostres representants Carla, Claudio, Arantxa i Pablo i que comptà amb la FMI de FJFS, Julia Palanca.

Entre els comerços participants cal anomenar Coses Rosi, Babilonia, Vint-i-nou, Jucamar, Urban kids, Terminal o Dagda.

Setmana Cultural

La Setmana cultural, que enguany hem dedicat a la Sort i a la Mala sort, dins de la temàtica de l'any "La sort té dos cares", s'inaugurava amb una exposició d'estands relacionats amb el tema. Acte que van obrir les nostres falleres majors, Carla i Arantxa, al costat de Claudio i Plablo i de les falleres majors de FJFS, Julia i Teresa.

L'exposició formava part del joc "Palmerasort", on les parades es convertien en caselles en les quals podies caure, deixant el teu destí en mans de la sort. El Racó del Joc, la pitonissa Isa, la ruleta Palmerasort, la sort en l'antiguitat, que comptà amb la participació de l'AC Sagunt Civitas; apostes de l'estat, amulets de la sort i jocs d'atzar.

Un dau et llevava una d'elles, on la sort t'oferia alguna sorpresa.

Els actes van continuar l'endemà amb un sopar temàtic, on els plats dibuixaven jocs d'atzar. Una cita molt original i amb molta creativitat culinària. La jornada també comptà amb tallers per als més xicotets.

El diumenge va portar a la setmana cultural novetats, ja que per primera vegada els nostres representants es van llançar a ballar una *dansà*, amb la qual es va obrir el dia, i, la veritat, no ho van fer gens malament. Després va tindre lloc la tradicional olla, amb desenes de convidats, que van obligar a traure taules fora del casal davant de la manca d'espai i la quantitat de concurrència. El fermall d'or a la jornada el va posar un "tardeo", que va fer les delícies dels més festers.

Palmera d'or

Els premis Palmera d'Or es van atorgar dins de la setmana cultural, en un esdeveniment on no va faltar la màgia, la sort i l'espectacle. L'acte es va realitzar a la plaça de Pi, per primera vegada, on van acudir els guardonats a arrebregar el seu premi.

En aquesta edició, relacionada amb la temàtica cultural de l'any "La sort té dues cares", la Palmera, a través dels seus representants, va lliurar el premi Palmera d'or al Gremi d'Artistes Fallers i a l'administració de Loteria Caruana, la més antiga d'Espanya, que ens dona tota la sort del món, any rere any, amb la loteria.

Exaltació Palmera

L'exaltació dels quatre representants de la Falla la Palmera i presentació de la comissió és un dels actes més importants de l'any i més esperats. Amb un auditori ple, el passat 6 de desembre, es van donar a conèixer els quatre representants de 2025, Claudio, Carla, Pablo i Arantxa, els quals van lluir les seues millors gales, un dels secrets més ben guardats de l'any. Després de la impressionant baixada per les escales de cadascun d'ells, sens dubte, el moment de la nit, no van faltar uns

altres de molt emotius com el de les sorpreses i les poesies, on els sentiments van ser impossibles de retenir. Llàgrimes, abraços, riures, enrogiments..., en definitiva, molta felicitat que es va transmetre al públic assistent. Un acte que va comptar amb els presentadors Iván Bueno, Martina García, Natxo Sánchez i Claudia Ramón i que acabava al restaurant El Mirador amb un bon sopar i millor ressorpó.

Premiats

Els nostres palmeritos i palmeritas han participat en molts concursos de FJFS, tant en els esportius com en els culturals. Aquesta alta participació ha tingut la seua recompensa.

En Esports, l'equip de bàsquet de la Palmera va quedar en tercera posició, mentre la nostra palmerita Neus Lara, va guanyar el segon premi de dibuix juvenil.

I Carrera Popular Fallera

Els nostres palmeritos i palmeritas van participar en la I Carrera Popular Fallera solidària i inclusiva de FJFS, tant en l'absoluta com en la infantil.

Nadal

El Nadal va arribar a la Palmera amb la instal·lació del tradicional betlem que muntaren els nostres menuts i menudes. Després rebieren la visita del Pare Noel, que va portar regals pels infants de la comissió, la celebració continuà amb la visita de FJFS al naixement, dintre de les activitats cultu-

ral, que va finalitzar amb l'arribada dels Reis, visita que comptà amb les Falleres Majors de FJFS, Julia i Teresa i la Cort d'Honor, que foren rebudes pels nostres representants: Claudio, Carla, Pablo i Arantxa que ens desitjaren a tots i totes un pròsper Any nou.

Padrina

L'AC Falla La Palmera compta enguany amb una padrina d'excepció per la seua trajectòria en aquesta comissió i en el món de les falles.

Es tracta de Teresa Martí i Gumbau, que a més de ser dos vegades Fallera Major d'aquesta falla, va ser la nostra màxima representant en la comarca l'any 1990, Fallera Major de FJFS. Una persona amb una gran experiència fallera, amb molts anys en l'executiva i amb càrrecs de responsabilitat, cosa que la convertix en una font de saviesa.

Després de tot el seu recorregut li faltava açò, un nomenament que li fa molta il·lusió.

Enhorabona!

COL·LABORADORS

A.C. Falla La Palmera

Clínica Dental

Noelia Pérez Fernández
Odontòloga - Col. 2411

Av. Sants de la Pedra, 2 baix
Tel. 962 666 435

46500 Sagunt
[València]

JUCAMAR

Des de 1967

CAMÍ REIAL, 68 - TEL. 605 218 465 - 46500 SAGUNT

Plaça Manuel Azaña, 4 baix. - 46520 Port de Sagunt (València, ES)

Telfs: 96 108 82 60

Email: info@ttmediterraneo.com

MAXIMILIANO
BARREIRO
ADVOCAT

Avinguda Sants de la Pedra, 4 baix B. Sagunt (46500)
Telèfon: 633667221 e-mail: dr.maximilianobarreiro@gmail.com

ADMINISTRACIÓ DE LOTERIES NÚM.1
— DESDE 1790 —
CARUANA
LA MÉS ANTIGA D'ESPANYA

Plaça Cronista Chabret, 8 · 46500 Sagunt, València
T. 962 661 576 · loteriacaruana.com

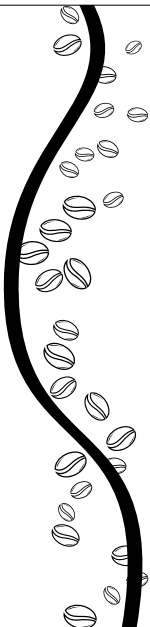

PUCHOL & ZUBIAGA
ASSESSORS

Assessorament integral per a Pymes i Autònoms

FISCAL / LABORAL / COMPTABLE / MERCANTIL

C/ Alquerieta del Roc s/n - Enfront Poliesportiu René Marigil Nord Palància SAGUNT
Tel: 962663420 - 654019499 miguel@pucholzubiaga.com

963 59 14 09
C/HORT D' AIS, 2 SAGUNT

**SAGUNTO
CASH**

CASH & CARRY

*Qualitat, estalvi i atenció
als nostres clients*

 96 187 23 11

 administracion@saguntocash.com

**C/ Aceria 27B Pol. Ind. Ingruinsa
Port de Sagunt (València)**

**Horari d'atenció al públic
9.00h. a 14.00h. - 16.00h. a 19.00h.
Els dissabtes de 9.00h. a 14.00h.**

clarel

C/ Doctor Palos, 11
Sagunt

ESTUDI CREATIU
EUREKA⁷
SOLUCIONES

 HAPPY DAYS
DISSENY QUE EMOCIONEN

Av. Sants de la Pedra, 49 baix. - Sagunt (València) - 697 57 68 62

SANTA BÀRBARA, 56
FAURA

Gabinet psicològic de teràpia de conducta

Nº Colegiada P.V. 4819

Ana M. Navarro

GAPSITECO

Ansietat, Depressió, Problemes infantils i adolescents,
Parella, Habilitats Socials, Trastorns de l'alimentació, etc.

Sogorb (Segorbe) 9 baix, Port de Sagunt - 633813237 (Atenció WhatsApp)

GIL·LUMINARSE

PEPE GIL INSTAL · LACIONS ELÈCTRIQUES SAGUNT

666347280
GIL.LUMINARSE@GMAIL.COM
@GIL.LUMINARSE

INSTAL·LACIONS ELÈCTRIQUES
IL·LUMINACIÓ
ESPECIALISTA EN LED
BOLETINS ELÈCTRICS

ELECTRICISTA

RUBÉN CAMARENA

 ELECTRICISTA RUBÉN CAMARENA
 @RUBENINSTALACIONESELECTRICAS
 RUBENINSTALACIONESELECTRICAS@GMAIL.COM

 +34 658 089 155

 LUMINAGEN
 LUMINAGEN@GMAIL.COM

 @LUMINAGEN
 @LUMINAGEN

LUMINAGEN

DISSENY DE PECES

FIGURES DECORATIVES EN 3D

LITOGRAFIES PERSONALITZADES AMB LLUM

Mar

Indumentària
Brodats
Serigrafia

Mar Gimeno López C/ del Treball, 17 - 960 05 25 61 - Port de Sagunt
mar@indumentariamar.com

perruqueria

estètica

Carmen

Sandra

C/ Camí Reial, 75 - Sagunt (València)

962665050

Av. Jaume I, 8 - Local 3 - Canet d'en Berenguer (platja)

717190591

660312008

carmenvidalv@hotmail.com

C/ Camí Reial, 75 - Sagunt (València)

962665050

645360600

sandravillar1974@gmail.com

J. José Cano Asunción

Comercial

Tècnic de muntatges i trets

jjcanoas_comercial@outlook.com

Telf.: 626.749.627

Partida El Berro. s/n 12410-Altura (Castelló)

piroalpa@piroalpa.es

Telf.: 964-14.70.26-722.489.814

Pizzeria
Carlos
La pizza que recordaves

Vora Riu

TAKE AWAY & CATERING

**PRESSUPOSTOS SENSE
COMPROMÍS**

96.266.61.65

SERVEI DE CATERING

AUTORITZAT PER SANITAT

Av. Sants de la Pedra, 91
46500 - SAGUNT (VALÈNCIA)

EL
BANCO-LARGO

El Sabor de les

RECORDS

Cerveceria
& Pizzeria

RESERVES

96.265.20.70

Av. Agermanats 11
46500 Sagunt (València)

T A L L E R

PEDRO ESPINOSA

MECÀNICA EN GENERAL

DIAGNOSI MULTIMARCA

TEL.: 96 026 20 22 / MÒBIL: 667 69 73 96

Avda. País Valencià, 65 46500 SAGUNT (València)

tallerpedroespinosa@hotmail.com

Neteja Industrial
Auxiliars i control d'Accessos
Moviment de vehicles
Gestió de Residus no perillosos
Mossos de càrrega i descàrrega
Servicis per a Ports, Aeroports
i Institucions Públiques

Tlf. 96 267 19 21
info@limpiezasismed.com
limpiezasismed.com

C/ Almacén de Hierros, 12
P.I. Inguinsa 46520 Port de Sagunt (València)

Presto
M U S I C
PRODUCCIONES

AFIMECO ASSESSORS	Camí Reial 113 Baix - 46500 Sagunt - Tel. 962 66 45 60
COSES ROSI MODA	Llenceria, Corseteria, Roba dona. Especialista en talles grans
FARMÀCIA RIBELLES ÁLVAREZ	Pl. Cronista Chabretr, 2 - 46500 Sagunt València
FEBO	Camí Reial, 87. Tel. 96 266 32 01 - Sagunt
FORN DE LA MELICA	C/ Castell, 1 - 46500 Sagunt - 609 442 334 - 96 266 06 98
LLEDÓ	Indumentària valenciana des de 1995
JOIERIA JULMAR	Centre Comercial Carrefour, Local 2, 46500 Sagunt, València
TURKISH KEBAB ESTAMBUL 2	Av. Jaume I, 8 - Canet d'En Berenguer - Tel. 677 954 597
LLIBRERIA TRES EN RATLLA	Plaça Cronista Chabret, 16 Tel./Fax: 96 266 16 82 - 46500 Sagunt
LA CLAU DE LA FORTUNA	Camí Real, 43, 46500 Sagunt - Tel. 961 18 88 99
MAPFRE	Av. Doctor Palos, 1 - Tel. 96 265 43 03 FAX 96 266 55 11
MAPFRE Mª LUISA RIPOLLÉS	Av. Sants de la Pedra, 59-b. 46500 Sagunt - Tel. 96 266 44 11
MARIA CAPRICHOS	C/ Major, 1 (Cantonada plaça Major) Tel. 96 394 66 35 - Sagunt
PERRUQUERIA ESTELA BARQUEROS	Carrer Campoamor, 3 Baix Sagunt - Tel. 665 515 191
TERMINAL	Camí Reial, 57 - 46500 Sagunt
TINTORERIA MORVEDRE	Camí Reial, 2 - 46500 Sagunt - Tel. 96 265 03 88
VEINTINUEVE GIRASOL	Centre Comercial l'Epicentre - Port de Sagunt Avinguda 9 d'Octubre, 73, baix, 46520 Port de Sagunt
FRUITERIA i VERDURES RAUL	Av. Doctor Palos, 12 Baix - Sagunt - Tel. 96 265 16 47

L'A.C. FALLA LA PALMERA

agraeix a totes i a tots,

col·laboradores i col·laboradors, veïnes i veïns, amigues i amics, que continuen amb nosaltres fent que la nostra falla seguisca endavant.

Gràcies a totes les falleres i tots els fallers d'aquesta comissió, que lluiten i posen il·lusió dia a dia per a continuar creixent com a falla, i sobre tot com a família.

Aquest any esperem sobretot que les falles siguen més especials si cap, tots junts farem de les falles 2025 inoblidables.

Bones festes falleres

cuidar

les nostres tradicions
ens posa en peu.

 **caixa
popular**

Cuidem les persones.

